

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2019/944

av den 5 juni 2019

om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU

(omarbetning)

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 194.2,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande ⁽²⁾,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽³⁾, och

av följande skäl:

- (1) Flera ändringar ska göras av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG ⁽⁴⁾. Det direktivet bör av tydlighetsskäl omarbetas.
- (2) Den inre marknaden för el, som stegvis har genomförts i hela unionen sedan 1999, syftar genom organiserandet av konkurrenskraftiga elmarknader över nationsgränserna till att skapa faktiska valmöjligheter för alla slutkunder i unionen, vare sig de är enskilda eller företag, nya affärsmöjligheter, konkurrenskraftiga priser, effektiva investeringssignaler och högre kvalitet på tjänsterna samt att bidra till försörjningstrygghet och hållbarhet.
- (3) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG ⁽⁵⁾ och direktiv 2009/72/EG har i hög grad bidragit till att skapa en sådan inre marknad för el. Unionens energisystem befinner sig dock mitt i en genomgripande omvandling. Det gemensamma målet att fasa ut fossila bränslen från energisystemet skapar nya möjligheter och utmaningar för marknadsaktörerna. Samtidigt ger den tekniska utvecklingen möjlighet till nya former av konsumentdeltagande och gränsöverskridande samarbete. Unionens marknadsregler behöver anpassas till nya marknadsrealiteter.
- (4) Kommissionens meddelande av den 25 februari 2015 med titeln *En ramstrategi för en motståndskraftig energiunion med en framåtblickande klimatpolitik* anger unionens vision om en energiunion med medborgarna i centrum, där de aktivt tar ansvar för energiomställningen och drar nytta av den nya tekniken för att sänka sina energikostnader, och aktivt deltar i marknaden, samtidigt som utsatta konsumenter får skydd.

⁽¹⁾ EUT C 288, 31.8.2017, s. 91.

⁽²⁾ EUT C 342, 12.10.2017, s. 79.

⁽³⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 26 mars 2019 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 22 maj 2019.

⁽⁴⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG (EUT L 211, 14.8.2009, s. 55).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG (EUT L 176, 15.7.2003, s. 37), upphävt och ersatt, med verkan från den 2 mars 2011, av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG (EUT L 211, 14.8.2009, s. 55).

- (5) I kommissionens meddelande av den 15 juli 2015 med titeln *En ny giv för energikonsumenterna* presenteras kommissionens vision om en slutkundsmarknad som är bättre anpassad till energikonsumenterna, bland annat genom en bättre sammankoppling mellan grossist- och slutkundsmarknaderna. Med hjälp av ny teknik och nya innovativa energitjänsteföretag bör alla konsumenter kunna delta fullt ut i energiomställningen och kontrollera sin egen energiförbrukning på ett sätt som främjar energieffektiva lösningar, vilket sparar pengar åt dem själva och bidrar till att minska den totala energiförbrukningen.
- (6) I kommissionens meddelande av den 15 juli 2015 med titeln *Inledning av ett offentligt samråd om en ny marknadsmodell för energimarknaderna* betonades att övergången från produktion i stora centrala produktionsanläggningar till decentraliserad produktion av el från förnybara energikällor och marknader med utfasade fossila bränslen kräver en anpassning av de nuvarande bestämmelserna om elhandel och ändringar av befintliga marknadsroller. I meddelandet underströks också behovet att organisera elmarknaderna på ett mer flexibelt sätt och att till fullo integrera alla marknadsaktörer – inklusive producenter av förnybar energi, nya energitjänsteleverantörer, energilagring och flexibel efterfrågan. Det är lika viktigt att unionen snabbt investerar i sammanlänknings- och överföringssystem på unionsnivå för energiöverföring via elöverföringssystem med högspänningsnät.
- (7) För att skapa en inre marknad för el bör medlemsstaterna främja integration av sina nationella marknader och samarbete mellan systemansvariga på unionsnivå och regional nivå, vilket också bör omfatta de enskilda system som bildar så kallade elöar och som finns kvar i unionen.
- (8) Utöver de nya utmaningarna behandlar detta direktiv också de kvarstående hindren för fullbordandet av den inre marknaden för el. Det förbättrade regelverket behöver bidra till att lösa de nuvarande problemen med fragmenterade nationella marknader som fortfarande ofta styrs genom omfattande ingripanden i reglerande syfte. Sådana ingripanden har lett till hinder för elleverans på lika villkor samt högre kostnader jämfört med lösningar som bygger på gränsöverskridande samarbete och marknadsbaserade principer.
- (9) Unionen skulle mest effektivt uppnå sitt mål för förnybar energi genom att skapa en marknadsram som belönar flexibilitet och innovation. En välfungerande utformning av elmarknaden är en huvudfaktor för att möjliggöra användningen av förnybar energi.
- (10) Konsumenterna spelar en avgörande roll för att uppnå den flexibilitet som krävs för att anpassa elsystemet till intermittent och distribuerad produktion av förnybar el. Den tekniska utvecklingen inom nätförvaltning och produktion av förnybar el har öppnat många möjligheter för konsumenterna. En sund konkurrens på slutkundsmarknaderna är avgörande för att säkerställa ett marknadsstyrt införande av innovativa nya tjänster som möter konsumenternas växlande behov och förmåga, samtidigt som systemets flexibilitet ökar. Eftersom konsumenterna inte får information om sin energiförbrukning i realtid eller nära realtid har de emellertid inte kunnat delta aktivt på energimarknaden och i energiomställningen. Genom att konsumenterna får större möjlighet att delta på energimarknaden, och får verktyg att göra detta, är avsikten att unionsmedborgare ska kunna dra nytta av den inre marknaden för el och att unionens mål för förnybar energi uppnås.
- (11) De friheter som Europeiska unionens medborgare garanteras genom fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) – bland annat fri rörlighet för varor, etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster – kan endast uppnås på en fullständigt öppen marknad, där alla konsumenter fritt kan välja leverantör och där alla leverantörer kan leverera fritt till sina kunder.
- (12) Det är av största vikt för medlemsstaterna att verka för rättvis konkurrens och för att olika leverantörer utan svårighet får tillträde till marknaden för att konsumenterna fullt ut ska kunna dra fördel av en avreglerad inre marknad för el. Marknadsmisslyckanden kan emellertid kvarstå i perifera små elnätssystem och i system som inte är anslutna till andra medlemsstater, där elpriserna inte ger de rätta investeringsfrämjande signalerna och där särskilda lösningar därför kan krävas för att säkerställa en tillfredsställande försörjningstrygghet.
- (13) För att främja konkurrens och säkerställa elleverans till mest konkurrenskraftiga pris bör medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna underlätta gränsöverskridande tillträde för nya leverantörer som levererar el från olika energikällor samt för nya tillhandahållare av elproduktion, energilagring och efterfrågeflexibilitet.

- (14) Medlemsstaterna bör säkerställa att det inte finns otillbörliga hinder inom den inre marknaden för el vad gäller marknadsinträde, marknadsdrift och marknadsutträde. Samtidigt bör det klargöras att den skyldigheten inte påverkar behörigheter som medlemsstaterna behåller i förhållande till tredjeländer. Det klargörandet bör inte tolkas så att en medlemsstat ges rätt att utöva unionens exklusiva befogenhet. Det bör även klargöras att marknadsaktörer från tredjeländer som bedriver verksamhet på den inre marknaden ska efterleva tillämplig unionsrätt och nationell rätt på samma sätt som andra marknadsaktörer.
- (15) Marknadsreglerna möjliggör inträde och utträde för producenter och leverantörer baserat på deras bedömning av den ekonomiska och finansiella hållbarheten i sin verksamhet. Den principen är inte oförenlig med en möjlighet för medlemsstaterna att, ålägga företag som bedriver verksamhet inom elsektorn skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i enlighet med fördragen, särskilt med artikel 106 i EUF-fördraget, och med detta direktiv och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 ⁽⁶⁾.
- (16) Europeiska rådet förklarade, i slutsatserna från sitt möte den 23 och 24 oktober 2014, att kommissionen, med stöd av medlemsstaterna, måste vidta brådskande åtgärder för att säkerställa att ett minimimål på 10 % av de befintliga sammanlänkningskapaciteter av elnäten uppnås snarast och senast 2020, åtminstone för de medlemsstater som ännu inte har uppnått en miniminivå av integrering av den inre marknaden för energi, dvs. de baltiska staterna, Portugal och Spanien, samt för medlemsstater som utgör deras centrala ingångspunkt till den inre marknaden för energi. Det förklarade vidare att kommissionen också regelbundet ska rapportera till Europeiska rådet, i syfte att uppnå 15 % till 2030.
- (17) Tillräcklig fysisk sammanlänkning med grannländerna är viktigt för att medlemsstater och grannländer ska kunna dra nytta av den inre marknads positiva effekter, vilket framhålls i kommissionens meddelande av den 23 november 2017 med titeln *Stärka Europas energinät* och återspeglas i medlemsstaternas integrerade nationella energi- och klimatplanerna enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 ⁽⁷⁾.
- (18) Elmarknader skiljer sig från andra marknader, såsom naturgasmarknader, bl.a. för att de inbegriper handel med en vara som för närvarande inte lätt kan lagras och som produceras med hjälp av en mängd olika produktionsanläggningar, inklusive genom distribuerad produktion. Detta har återspeglats genom de olika strategierna för reglering av sammanlänkningskapaciteter inom el- och gassektorerna. Integreringen av elmarknaderna kräver en hög grad av samarbete mellan systemansvariga, marknadsaktörer och tillsynsmyndigheter, särskilt när det gäller handel med el via marknadskoppling.
- (19) Ett annat viktigt mål för detta direktiv bör vara att trygga gemensamma bestämmelser för en verklig inre marknad för el och ett brett elutbud som är tillgängligt för alla. Korrekta marknadspriser skulle i detta syfte ge incitament till gränsöverskridande sammanlänkningskapaciteter och investeringar i ny elproduktion, samtidigt som de skulle leda till priskonvergens på lång sikt.
- (20) Marknadspriserna bör ge de rätta incitamenten för att utveckla nätet och investera i ny elproduktion.
- (21) Det finns olika typer av marknadsorganisation på den inre marknaden för el. De åtgärder som medlemsstaterna kan vidta för att säkerställa lika villkor på marknaden bör grundas på överordnade krav av allmänt intresse. Samråd bör ske med kommissionen om åtgärdernas förenlighet med EUF-fördraget och annan unionsrätt.
- (22) För att uppnå mål av allmänt ekonomiskt intresse bör medlemsstaterna behålla stor handlingsfrihet när det gäller att införa skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster för elföretag. Medlemsstaterna bör säkerställa att hushållskunder och, när medlemsstaterna anser det lämpligt, små företag har rätt att få tillgång till el av en bestämd kvalitet till priser som enkelt och klart kan jämföras samt som är transparenta och konkurrenskraftiga.

⁽⁶⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el (se sidan 54 i detta nummer av EUT).

⁽⁷⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013 (EUT L 328, 21.12.2018, s. 1).

Skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster genom i form av prissättningen på el utgör dock en fundamentalt snedvridande åtgärd som ofta leder till ackumulering av tariffunderskott, begränsning av konsumenternas valfrihet, lägre incitament för energibesparingar och investeringar i energieffektivitet, lägre tjänstekvalitet, mindre engagemang och tillfredsställelse hos konsumenterna, begränsning av konkurrensen samt färre innovativa produkter och tjänster på marknaden. Följaktligen bör medlemsstaterna använda andra instrument, särskilt riktade socialpolitiska åtgärder, för att upprätthålla rimliga elpriser för sina medborgare. Offentliga ingripanden i prissättningen för el bör endast genomföras som skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och bör omfattas av de särskilda villkor som anges i detta direktiv. En helt avreglerad, välfungerande slutkundsmarknad för el skulle stimulera priskonkurrens och andra typer av konkurrens bland befintliga leverantörer och uppmuntra nya aktörer att komma in på marknaden, och detta skulle öka konsumenternas valmöjligheter och tillfredsställelse.

- (23) Skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster i form av prissättning på el bör användas utan att urholka principen om öppna marknader, avse tydligt definierade omständigheter och förmånstagare samt vara tidsbegränsad. Sådana omständigheter kan exempelvis uppkomma då leveransen är starkt begränsad, vilket leder till betydligt högre elpriser än normalt, eller i händelse av ett marknadsmisslyckande som uppstått när ingripanden från tillsynsmyndigheter och konkurrensmyndigheter visat sig vara ineffektiva. Detta skulle påverka hushållen på ett oproportionellt sätt, och i synnerhet de utsatta kunder som normalt sett använder en större del av sin disponibla inkomst till energiräkningar än vad konsumenter med högre inkomster gör. För att mildra de snedvridande effekterna av en skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster i form av prissättning på el bör de medlemsstater som gör sådana ingripanden vidta kompletterande åtgärder, inbegripet åtgärder för att hindra en snedvridande prissättning i grossistledet. Medlemsstaterna bör säkerställa att alla som omfattas av reglerade priser fullt ut kan dra nytta av de erbjudanden som är tillgängliga på den konkurrensutsatta marknaden när de önskar göra detta. De som omfattas av reglerade priser måste därför vara utrustade med smarta mätarsystem och ha möjlighet att ingå avtal med dynamiska elpriser. De bör vidare direkt och regelbundet informeras om erbjudanden som finns och besparingar som kan göras på den konkurrensutsatta marknaden, särskilt om avtal med dynamiska elpriser, och de bör få stöd för att svara på och dra fördel av marknadsbaserade erbjudanden.
- (24) Rätten för dem som omfattas av reglerade priser att utan extra kostnad få individuella smarta mätare bör inte hindra medlemsstaterna från att ändra funktioner i smarta mätarsystem när det saknas infrastruktur för smarta mätare eftersom kostnads-nyttöanalysen för att införa smarta mätarsystem var negativ.
- (25) Offentliga ingripanden i prissättningen på el bör inte leda till direkt korssubventionering mellan olika kundkategorier. Enligt den principen får prissättningssystem inte uttryckligen leda till att vissa kundkategorier bär kostnaderna för ingripanden i prissättningen som påverkar andra kundkategorier. Ett prissystem vars kostnader på ett icke-diskriminerande sätt bärs av leverantörer eller andra aktörer bör t.ex. inte anses utgöra direkt korssubventionering.
- (26) För att säkerställa att de allmännyttiga tjänsterna i unionen håller hög kvalitet bör medlemsstaterna regelbundet underrätta kommissionen om alla åtgärder som vidtagits för att uppnå målet med detta direktiv. Kommissionen bör regelbundet offentliggöra en rapport som innehåller en analys av de nationella åtgärder som vidtagits för att uppnå målsättningarna när det gäller allmännyttiga tjänster samt en jämförelse av åtgärdernas effektivitet, i syfte att utfärda rekommendationer om vilka nationella åtgärder som bör vidtas för att de allmännyttiga tjänsterna ska hålla hög kvalitet.
- (27) Medlemsstaterna bör ha möjlighet att utse en sistahandsleverantör. Denna leverantör kan vara försäljningsavdelningen i ett vertikalt integrerat företag som även fungerar som distributör, under förutsättning att detta uppfyller kraven på åtskillnad i detta direktiv.
- (28) De åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att uppnå målen när det gäller social och ekonomisk sammanhållning bör bland annat kunna innefatta lämpliga ekonomiska incitament, där så är lämpligt med hjälp av alla tillgängliga nationella verktyg och unionsverktyg. Dessa verktyg kan innefatta ansvarsmekanismer för att garantera nödvändiga investeringar.
- (29) I den utsträckning de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att fullgöra skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster utgör statligt stöd enligt artikel 107.1 i EUF-fördraget är medlemsstaterna enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget skyldiga att underrätta kommissionen om detta.

- (30) Sektorsövergripande lagstiftning utgör en stark grund för konsumentskydd för de många olika energitjänster som finns och som sannolikt kan utvecklas. Trots detta bör vissa grundläggande avtalsenliga rättigheter som kunder har tydligt fastställas.
- (31) Konsumenterna bör ha tillgång till klar och otvetydig information om sina rättigheter i förhållande till energisektorn. Kommissionen har, efter samråd med berörda intressenter, bland dem medlemsstaterna, tillsynsmyndigheterna, konsumentorganisationer och elföretag, fastställt en kontrollista för energikonsumenterna som ger konsumenterna praktisk information om deras rättigheter. Den kontrollistan bör hållas uppdaterad och göras tillgänglig för alla konsumenter och för allmänheten.
- (32) Flera faktorer hindrar konsumenterna från att få tillgång till, förstå och agera utifrån de olika källor för marknadsinformation som de har tillgång till. Möjligheten att jämföra erbjudanden bör därför förbättras och olika hinder för byten bör i största möjliga utsträckning minimeras, utan att detta i onödan begränsar konsumenternas valmöjligheter.
- (33) Mindre kunder måste fortfarande betala en rad avgifter, direkt eller indirekt, när de byter leverantör. Sådana avgifter gör det svårare att identifiera vilken produkt eller tjänst som är bäst, och de begränsar den omedelbara ekonomiska fördelen med ett byte. Även om ett avlägsnande av dessa avgifter kan begränsa konsumenternas val genom att produkter som belönar konsumentlojalitet försvinner, skulle en ytterligare begränsning av avgifternas användning troligen leda till nöjdare och mer engagerade konsumenter och öka konkurrensen på marknaden.
- (34) Kortare tider för byte av leverantör kommer sannolikt att locka konsumenter att leta efter bättre energierbjudanden och byta leverantör. I och med den ökade användningen av informationsteknik bör den tekniska bytesprocessen för att registrera en ny leverantör vid en mätpunkt hos marknadsaktören normalt sett, senast år 2026, kunna slutföras inom 24 timmar, under en vardag. Bortsett från andra moment i bytesprocessen som ska avslutas innan den tekniska bytesprocessen kan påbörjas, skulle man, genom att säkerställa att det vid denna tidpunkt är möjligt att genomföra den tekniska bytesprocessen inom 24 timmar, minimera bytestiden och bidra till mer engagerade konsumenter samt till konkurrens på slutkundsmarknaden. Under alla omständigheter bör hela bytesprocessen inte ta mer än tre veckor från tidpunkten för kundens begäran.
- (35) Oberoende jämförelseverktyg i form av t.ex. webbplatser är ett effektivt sätt för mindre kunder att bedöma fördelarna med de olika energierbjudanden som är tillgängliga på marknaden. Sökverktyg sänker sökkostnaderna eftersom kunderna inte längre behöver samla in information från enskilda leverantörer och tjänsteleverantörer. Sådana verktyg kan erbjuda en bra balans mellan behovet av å ena sidan tydlig och kortfattad information och å andra sidan fullständig och detaljerad information. Verktygen bör omfatta så många befintliga erbjudanden som möjligt och täcka marknaden på ett så fullständigt sätt som möjligt i syfte att ge kunderna en representativ översikt. Det är mycket viktigt att mindre kunder har tillgång till minst ett jämförelseverktyg och att informationen som dessa verktyg tillhandahåller är tillförlitlig, objektiv och transparent. I det syftet kan medlemsstaterna ombesörja ett jämförelseverktyg som drivs av en nationell myndighet eller en privat enhet.
- (36) Effektiva möjligheter till oberoende mekanismer för tvistlösning utanför domstol för alla konsumenter, till exempel i form av en energiombudsman, ett konsumentorgan eller en tillsynsmyndighet, borgar för ett bättre konsumentskydd. Medlemsstaterna bör införa snabba och effektiva förfaranden för behandling av klagomål.
- (37) Alla konsumenter bör kunna dra nytta av att delta direkt på marknaden, särskilt genom att anpassa sin förbrukning som svar på marknadssignaler och i gengäld få lägre elpriser eller andra ekonomiska incitament. Fördelarna med detta aktiva deltagande kommer sannolikt att öka över tiden, i och med att annars passiva konsumenter blir mer medvetna om sina möjligheter som aktiva kunder, och att informationen om möjligheterna till aktivt deltagande blir mer tillgängliga och kända. Konsumenterna bör ges möjlighet att delta i alla typer av efterfrågefleksibilitet. De bör därför kunna dra fördel av att smarta mätersystem införs fullt ut och, om ett införande fullt ut bedömts olönsamt, kunna välja att ha ett smart mätersystem och ett elavtal med dynamiska priser. Detta bör göra det möjligt för dem att anpassa sin förbrukning till prissignaler i realtid som speglar värdet av och kostnaden för el eller transport under olika tidsperioder, samtidigt som medlemsstaterna bör säkerställa att konsumenternas exponering för prisrisker i grossistledet är rimlig. Konsumenterna bör informeras om

fördelarna och de potentiella prisriskerna med avtal med dynamiska elpriser. Medlemsstaterna bör också säkerställa att de konsumenterna som väljer att inte delta aktivt på marknaden inte missgynnas. I stället bör deras välgrundade beslut om de möjligheter som står till buds underlättas på det sätt som är lämpligast med tanke på förhållandena på den nationella marknaden.

- (38) För att maximera fördelarna och ändamålsenligheten med dynamiska elpriser bör medlemsstaterna bedöma om andelen fasta avgifter i elfakturorna kan göras mer dynamisk eller minskas, och bör vidta lämpliga åtgärder om den potentialen finns.
- (39) Alla kundgrupper (industrikunder, kommersiella kunder och hushåll) bör ha tillträde till elmarknaderna för att sälja sin flexibilitet och egenproducerade el. Kunderna bör få möjlighet att dra full nytta av aggregering av produktion och leveranser i större områden samt gränsöverskridande konkurrens. Marknadsaktörer som deltar i aggregering kommer sannolikt att spela en viktig roll som mellanhänder mellan kundgrupper och marknaden. Medlemsstaterna bör få välja lämplig modell för genomförandet och lämplig styrningsmetod för oberoende aggregering samtidigt som man iakttar de allmänna principer som fastställs i detta direktiv. En sådan modell eller strategi kan innefatta val av marknadsbaserade principer eller regleringsprinciper som tillhandahåller lösningar för att efterleva detta direktiv, såsom modeller där obalanser jämnas ut eller när en korrigeringsmetod införs. Den valda modellen bör innehålla transparenta och rättvisa regler för att oberoende aggregatorer ska kunna fylla deras funktion som mellanhänder och för att säkerställa att slutkunden får tillräcklig nytta av deras verksamhet. För att uppmuntra efterfrågefleksibilitet bör produkter definieras på alla elmarknader, och detta bör också gälla för stödtjänster och kapacitetsmarknader.
- (40) I kommissionens meddelande av den 20 juli 2016 med titeln *Den europeiska strategin för utsläppsnål rörlighet* betonas dels behovet av att fasa ut fossila bränslen inom transportsektorn och minska dess utsläpp, särskilt i stadsområden, dels den viktiga roll som elektromobilitet kan spela för att uppnå dessa mål. Utbyggnaden av elektromobilitet är också en viktig del av energiomställningen. De marknadsregler som fastställs i detta direktiv bör därför bidra till att skapa gynnsamma villkor för elfordon av alla slag. De bör framför allt säkerställa ett effektivt införande av allmänt tillgängliga och privata laddningsstationer för elfordon och bör säkerställa en effektiv integrering av laddning av fordon i systemet.
- (41) Efterfrågefleksibilitet spelar en central roll för att möjliggöra smart laddning av elfordon och därmed en effektiv integrering av dessa fordon i elnätet, vilket kommer att få en avgörande betydelse för processen att fasa ut fossila bränslen från transporter.
- (42) Konsumenterna bör ha möjlighet att förbruka, lagra och sälja egenproducerad el på marknaden och att delta på alla elmarknader genom att ge systemet flexibilitet, exempelvis genom lagring av energi, t.ex. lagring som använder elfordon, genom efterfrågefleksibilitet eller genom system för energieffektivitet. Ny teknik kommer att underlätta detta i framtiden. Rättsliga och kommersiella hinder finns dock, t.ex. i form av oproportionella avgifter för el som förbrukas internt, skyldighet att mata in egenproducerad el i energisystemet samt administrativa bördor, bl.a. det faktum att på konsumenterna som egenproducerar el och säljer den till systemet måste uppfylla kraven för leverantörer etc. Sådana faktorer som hindrar konsumenterna från att producera el, och från att förbruka, lagra eller sälja egenproducerad el på marknaden bör avlägsnas, samtidigt som det bör säkerställas att egenproducerande konsumenterna i rimlig omfattning bidrar till systemets kostnader. Medlemsstaterna bör kunna ha andra bestämmelser i sin nationella rätt som reglerar skatter och avgifter för enskilda slutkunder och aktiva kunder som agerar gemensamt samt för hushåll och andra slutkunder.
- (43) Distribuerad energiteknik och konsumentinflytande har gjort småskalig energiproduktion till ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt att tillgodose människors behov och förväntningar i fråga om energikällor, tjänster och lokalt deltagande. Småskalig energiproduktion utgör en inkluderande möjlighet för alla konsumenterna att direkt kunna påverka produktion, förbrukning och delning av energi. Initiativ för småskalig energiproduktion är främst inriktade på att tillhandahålla överkomlig energi av ett visst slag, t.ex. förnybar energi, för sina medlemmar eller delägare snarare än att prioritera vinstintresset som traditionella elföretag. Genom att direkt engagera konsumenterna visar dessa initiativ sin potential när det gäller att på ett integrerat sätt underlätta införandet av ny

teknik och nya förbrukningsmönster, inklusive smarta distributionsnät och efterfrågeflexibilitet. Småskalig energiproduktion kan också främja energieffektivitet på hushållsnivå och bidra till kampen mot energifattigdom genom minskad förbrukning och lägre tariffer. Småskalig energiproduktion möjliggör också ett deltagande på elmarknaden för vissa grupper av hushållskunder som annars kanske inte hade haft den möjligheten. När sådana initiativ har varit framgångsrika har de gett en ekonomisk, social och miljömässig fördel för samhället som sträcker sig längre än de fördelar som härrör från tillhandahållandet av energitjänster. Detta direktiv syftar till att erkänna vissa kategorier av medborgarliga energiinitiativ på unionsnivå, såsom *medborgarenergigemenskaper*, för att ge dem en gynnsam ram, rättvis behandling, lika villkor och en välavgränsad katalog av rättigheter och skyldigheter. Hushållskunder bör tillåtas att frivilligt delta i initiativ för småskalig energiproduktion, liksom att lämna dem, utan att förlora vare sig tillgången till de nät som drivs av initiativen eller sina rättigheter som konsument. Tillgång till nät som drivs av en medborgarenergigemenskap bör ges på rättvisa och kostnadsbaserade villkor.

- (44) Medlemskap i medborgarenergigemenskaper bör vara öppet för alla kategorier av enheter. Beslutsbefogenheterna inom en medborgarenergigemenskap bör dock begränsas till de medlemmar eller delägare som inte bedriver storskalig kommersiell verksamhet och vars primära ekonomiska verksamhet inte innefattar energisektorn. Medborgarenergigemenskaper anses utgöra en kategori av samarbete mellan medborgare eller lokala aktörer som bör erkännas och skyddas i unionsrätten. Bestämmelserna om medborgarenergigemenskaper utesluter inte förekomsten av andra medborgarinitiativ, t.ex. sådana som härrör från civilrättsliga överenskommelser. Det bör därför vara möjligt för medlemsstaterna att föreskriva att medborgarenergigemenskaper kan inta vilken form som helst, t.ex. en förening, ett kooperativ, ett partnerskap, en ideell organisation eller små och medelstora företag, förutsatt att enheten har rätt att för egen räkning ha rättigheter och skyldigheter.
- (45) Bestämmelserna i detta direktiv om medborgarenergigemenskaper föreskriver rättigheter och skyldigheter som det är möjligt att härleda från andra gällande rättigheter och skyldigheter, såsom avtalsfrihet, rätten att byta leverantör, skyldigheter för systemansvariga för distributionssystem, regler om nätavgifter och balansskyldighet.
- (46) På grund av deras medlemskapsstruktur, styrningskrav och syfte utgör medborgarenergigemenskaper en ny typ av enhet. De bör tillåtas att verka på marknaden på lika villkor utan att snedvrیدا konkurrensen och de rättigheter och skyldigheter som är tillämpliga på andra elföretag på marknaden bör vara tillämpliga på medborgarenergigemenskaper på ett icke-diskriminerande och proportionellt sätt. Dessa rättigheter och skyldigheter bör vara tillämpliga i enlighet med de roller som de intar, såsom slutkunder, producent, leverantör eller systemansvarig för distributionssystem. Medborgarenergigemenskaper bör inte stöta på rättsliga hinder om de använder sig av befintlig eller framtida informations- och kommunikationsteknik för att dela el som producerats med hjälp av produktionsstillgångar inom medborgarenergigemenskapen mellan dess medlemmar eller delägare baserat på marknadsprinciper, till exempel genom att avräkna energikomponenten för medlemmar eller delägare som använder den produktion som finns tillgänglig inom gemenskapen, även över det allmänna nätet, förutsatt att båda mätpunkterna tillhör gemenskapen. Tack vare delning av el kan medlemmar eller delägare få el från produktionsanläggningar inom gemenskapen utan att direkt fysiskt befinna sig i närheten av produktionsanläggningen och utan att befinna sig bakom en gemensam mätpunkt. Om el delas bör delningen inte påverka uttaget av nätavgifter, tariffer och avgifter som rör elflödet. Delningen bör underlättas i enlighet med de skyldigheter och tidsramar som gäller för balansering, mätning och avräkning. Bestämmelserna i detta direktiv om medborgarenergigemenskaper inkräktar inte på medlemsstaternas behörighet att utforma och genomföra politik relaterad till energisektorn som avser nätavgifter och tariffer eller att utforma och tillämpa energipolitiska finansieringssystem samt kostnadsfördelning, förutsatt att denna politik är icke-diskriminerande och lagenlig.
- (47) Detta direktiv ger medlemsstaterna rätt att tillåta medborgarenergigemenskaper att bli systemansvarig för ett distributionssystem, antingen enligt de allmänna bestämmelserna eller som *systemansvarig för ett slutet distributionssystem*. När en medborgarenergigemenskap väl erhållit status som systemansvarig för ett distributionssystem bör det behandlas som, och ha samma skyldigheter som, en systemansvarig för distributionssystem. Bestämmelserna i detta direktiv om medborgarenergigemenskaper förtydligar endast de aspekter av systemansvaret för ett distributionssystem som sannolikt kan vara relevanta för medborgarenergigemenskaper, medan andra aspekter av systemansvaret för ett distributionssystem är tillämpliga i enlighet med reglerna om systemansvariga för distributionssystem.

- (48) Elfakturor är viktiga informationskällor för slutkunderna. Förutom att ge uppgifter om förbrukning och kostnader kan de också innehålla annan information som hjälper konsumenterna att jämföra sitt nuvarande avtal med andra erbjudanden. Tvister som rör fakturor är emellertid en mycket vanlig källa till klagomål från konsumenterna, vilket är en faktor som bidrar till fortsatt låg konsumenttillfredsställelse och svagt konsumentengagemang i elsektorn. Det är därför nödvändigt att göra fakturor tydligare och lättare att förstå, och att säkerställa att fakturor och faktureringsinformation visar ett begränsat antal viktiga uppgifter som konsumenterna behöver för att kunna styra sin energiförbrukning, jämföra erbjudanden och byta leverantör. Övriga uppgifter bör göras tillgängliga för slutförbrukarna i, tillsammans med, eller genom hänvisningar i, deras fakturor. Dessa uppgifter bör återges på fakturan, eller finnas i ett separat dokument som bifogas fakturan, eller så bör fakturan innehålla en hänvisning till var slutkunden lätt kan hitta dessa uppgifter på en webbplats, via en mobilapplikation eller på annat sätt.
- (49) Det är viktigt att regelbundet tillhandahålla korrekt faktureringsinformation, baserad på faktisk elförbrukning, som tas fram genom smarta mätare, för att hjälpa kunderna att kontrollera sin elförbrukning och sina kostnader. Kunder, och i synnerhet hushållskunder, bör dock ha tillgång till flexibla arrangemang för själva betalningen av sina fakturor. Det kunde exempelvis vara möjligt för kunderna att få löpande faktureringsinformation, men betala bara en gång i kvartalet, eller det kunde finnas produkter för vilka kunden betalar ett fast månadsbelopp, oberoende av den faktiska förbrukningen.
- (50) Bestämmelserna om fakturering i Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU⁽⁸⁾ bör uppdateras, effektiviseras och flyttas till det här direktivet där de passar bättre.
- (51) Medlemsstaterna bör uppmuntra en modernisering av distributionsnät, exempelvis genom införande av smarta nät, som bör vara uppbyggda på ett sätt som uppmuntrar decentraliserad produktion och energieffektivitet.
- (52) För att engagera konsumenterna krävs lämpliga incitament och tekniska lösningar, t.ex. smarta mätarsystem. Smarta mätarsystem ökar konsumenternas inflytande, eftersom de därigenom kan få korrekt information i nära realtid om sin förbrukning eller produktion, och kan hantera sin konsumtion bättre, delta i och dra fördel av program för efterfrågeflexibilitet och andra tjänster, och sänka sina elfakturor. Smarta mätarsystem gör det också möjligt för systemansvariga för distributionssystem att få en bättre överblick över sina nät och därmed minska sina drifts- och underhållskostnader, och att föra dessa besparingar vidare till konsumenterna i form av lägre distributionstariffer.
- (53) Beslut på nationell nivå om införandet av smarta mätarsystem bör kunna baseras på en ekonomisk bedömning. Den ekonomiska bedömningen bör ta hänsyn till de långsiktiga fördelarna av införandet av smarta mätarsystem för konsumenterna och hela värdekedjan, såsom bättre nätförvaltning, exaktare planering och identifiering av nätförluster. Om det vid en sådan bedömning skulle framgå att det endast är kostnadseffektivt med sådana mätare för konsumenter med en viss elförbrukning bör medlemsstaterna ha möjlighet att ta hänsyn till den slutsatsen när de går vidare med införandet av smarta mätarsystem. Den bedömningen bör dock regelbundet omprövas för att hantera större förändringar av de bakomliggande antagandena, eller minst vart fjärde år, mot bakgrund av den snabba tekniska utvecklingen.
- (54) Medlemsstater som inte systematiskt inför smarta mätarsystem bör tillåta konsumenterna att få fördelarna av en installation av en smart mätare, på begäran och på rättvisa och rimliga villkor, och bör förse dem med all relevant information. De konsumenter som inte har smarta mätare bör ha rätt till mätare som uppfyller minimikraven för att de ska kunna få den faktureringsinformation som anges i detta direktiv.

⁽⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG (EUT L 315, 14.11.2012, s. 1).

- (55) För att underlätta konsumenternas aktiva deltagande på elmarknaderna bör de smarta mätarsystem som införs av medlemsstaterna vara driftskompatibla, och bör ge de uppgifter som krävs för konsumenternas energistyrssystem. I detta avseende bör medlemsstaterna ta vederbörlig hänsyn till relevanta tillgängliga standarder, inbegripet standarder som möjliggör driftskompatibilitet för datamodellen och applikationsnivå, till bästa praxis samt till vikten av att utveckla informationsutbyte, till framtida och innovativa energitjänster, till införandet smarta nät och till en inre marknad för el. Dessutom bör de nationella smarta mätarsystem som införts inte utgöra ett hinder för byte av leverantör, och bör vara utrustade med ändamålsenliga funktioner som gör det möjligt för konsumenterna att ha tillgång till sina förbrukningsuppgifter i nära realtid, att anpassa sin energiförbrukning och, i den mån den stödjande infrastrukturen tillåter det, att erbjuda sin flexibilitet till nätet och till elföretag och att belönas för detta, och att sänka sina elfakturor.
- (56) En viktig aspekt när det gäller leverans till kunder är att ge tillgång till objektiva och transparenta förbrukningsuppgifter. Konsumenterna bör således ha tillgång till sina förbrukningsuppgifter och till de priser och kostnader som är förknippade med deras förbrukning, så att de kan begära in offerter från konkurrenter på grundval av den informationen. Konsumenterna bör även ha rätt att få tillräcklig information om sin energiförbrukning. Förskottsbetalningarna bör inte medföra oproportionella nackdelar för användarna, och de olika betalningssystemen bör vara icke-diskriminerande. Om kunderna ges information om energikostnaderna tillräckligt ofta kommer de att uppmuntras till energibesparingar, eftersom de direkt skulle se effekterna av investeringar i energieffektivitet och av ett ändrat beteende. Ett fullständigt genomförande av direktiv 2012/27/EU kommer i detta hänseende att hjälpa konsumenterna att reducera sina energikostnader.
- (57) Det finns för närvarande ett antal olika modeller för hantering av uppgifter som har utvecklats eller håller på att utvecklas i medlemsstaterna efter införandet av smarta mätarsystem. Oberoende av modell för uppgiftshantering är det viktigt att medlemsstaterna inför transparenta regler enligt vilka uppgifter är åtkomliga på icke-diskriminerande villkor och säkerställer högsta möjliga it-säkerhet och dataskydd samt opartiskheten hos de enheter som behandlar uppgifter.
- (58) Medlemsstaterna bör vidta de åtgärder som är nödvändiga för att skydda utsatta och energifattiga kunder på den inre marknaden för el. Sådana åtgärder kan variera alltefter de särskilda omständigheterna i medlemsstaterna i fråga och kan inbegripa sociala eller energipolitiska åtgärder avseende betalning av elfakturor, investeringar i energieffektivitet för bostäder eller konsumentskydd i form av t.ex. skydd mot bortkoppling. När samhällsomfattande tjänster även tillhandahålls små företag, kan åtgärderna för att säkerställa tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster vara olika beroende på om åtgärderna riktas till hushållskunder eller små företag.
- (59) Energitjänster är grundläggande för att trygga unionsmedborgarnas välfärd. Tillräcklig uppvärmning, kylning och belysning samt energi för elapparater är grundläggande tjänster för att garantera en skäligen levnadsstandard och människors hälsa. Tillgång till dessa energitjänster gör det också möjligt för unionsmedborgarna att förverkliga sin potential och främjar social delaktighet. Energifattiga hushåll har inte råd med dessa energitjänster på grund av en kombination av låga inkomster, höga energikostnader och dålig energieffektivitet i bostäderna. Medlemsstaterna bör samla in relevant information för att övervaka antalet energifattiga hushåll. Noggranna mätningar bör hjälpa medlemsstaterna att identifiera hushåll som är energifattiga för att sedan tillhandahålla riktad stöd. Kommissionen bör aktivt stödja genomförandet av bestämmelserna i detta direktiv om energifattigdom genom att underlätta utbytet av god praxis mellan medlemsstaterna.
- (60) När medlemsstater berörs av energifattigdom och ännu inte har utarbetat nationella handlingsplaner eller andra lämpliga ramar för att åtgärda energifattigdom, bör de göra detta, i syfte att minska antalet energifattiga kunder. Låga inkomster, höga energikostnader och bostäder med låg energieffektivitet är relevanta faktorer när man fastställer kriterier för mätning av energifattigdom. Under alla omständigheter bör medlemsstaterna säkerställa nödvändig försörjning för utsatta och energifattiga kunder. En integrerad metod skulle kunna användas, till exempel inom energi- och socialpolitiken, och åtgärderna skulle kunna vara socialpolitiska eller inriktade på bättre energieffektivitet i bostäder. Detta direktiv bör stärka nationella åtgärder som gynnar utsatta och energifattiga kunder.

- (61) Systemansvariga för distributionssystem måste på ett kostnadseffektivt sätt integrera ny elproduktion, i synnerhet anläggningar som producerar el från förnybara energikällor, liksom ny last i form av t.ex. last som värmepumpar och elfordon ger upphov till. För detta ändamål bör de systemansvariga för distributionssystem ges möjlighet och incitament att använda tjänster från distribuerade energiresurser i form av t.ex. efterfrågeflexibilitet och energilagring, baserat på marknadsförfaranden, för att kunna driva sina nät på ett effektivt sätt och för att undvika dyra utbyggnader av näten. Medlemsstaterna bör införa lämpliga åtgärder som t.ex. nationella nätföreskrifter och marknadsregler, och bör ge systemansvariga för distributionssystem incitament genom nättariffer som inte skapar hinder för flexibilitet eller för förbättring av nätets energieffektivitet. Medlemsstaterna bör också införa nätutvecklingsplaner för distributionssystem för att underlätta integreringen av anläggningar som producerar el från förnybara energikällor, främja utvecklingen av energilagringsanläggningar och elektrifieringen av transportsektorn och ge systemanvändarna tillräcklig information om väntade utbyggnader och uppraderingar av nätet, eftersom ett sådant förfarande för närvarande saknas i de flesta medlemsstater.
- (62) Systemoperatörer bör inte äga, utveckla, förvalta eller driva energilagringsanläggningar. Enligt den nya utformningen av elmarknaden bör energilagringstjänster vara marknadsbaserade och konkurrenskraftiga. Följaktligen bör korssubventionering mellan energilagring och den reglerade funktionen distribution eller överföring undvikas. En sådan restriktion av ägandet av energilagringsanläggningar syftar till att förhindra en snedvridning av konkurrensen, undanröja risken för diskriminering, säkerställa rättvis tillgång till energilagringstjänster för alla marknadsaktörer och främja ändamålsenlig och effektiv användning av energilagringsanläggningar utöver själva driften av distributions- eller överföringssystemet. Det kravet bör tolkas och tillämpas i överensstämmelse med de rättigheter och principer som fastställs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*), särskilt näringsfriheten och rätten till egendom som garanteras i artiklarna 16 och 17 i stadgan.
- (63) Om energilagringsanläggningar är fullt integrerade nätverkskomponenter som inte används för balansering eller hantering av överbelastning bör de inte omfattas, inom ramen för tillsynsmyndighetens godkännande, av samma strikta begränsningar som systemoperatörer när det gäller att äga, utveckla, förvalta eller driva dessa anläggningar. Sådana fullt integrerade nätverkskomponenter kan omfatta energilagringsanläggningar såsom kondensatorer eller svänghjul som kan tillhandahålla viktiga tjänster för nätens säkerhet och tillförlitlighet, och bidrar till synkronisering mellan olika delar av systemet.
- (64) I syfte att nå målet att helt fasa ut fossila bränslen från elsektorn, och göra den helt fri från utsläpp, är det nödvändigt att göra framsteg i fråga om säsongsmässig energilagring. Denna energilagring skulle fungera som ett verktyg för driften av elsystemet, för att medge både kortsiktiga och säsongsmässiga anpassningar, för att hantera föränderligheten i produktionen av el från förnybara energikällor och de därmed sammanhängande riskerna ur dessa perspektiv.
- (65) Icke-diskriminerande tillträde till distributionsnätet är avgörande för tillträdet för kunder i återförsäljarledet. För att skapa lika villkor i återförsäljarledet bör verksamheten för systemansvariga för distributionssystem övervakas, så att systemansvariga för distributionssystem hindras från att dra fördel av sin vertikala integration när det gäller dess konkurrensställning på marknaden, framför allt gentemot hushållskunder och små icke-hushållskunder.
- (66) När ett slutet distributionssystem används för att skapa optimal effektivitet i en integrerad försörjning som kräver särskilda driftsnormer, eller när ett slutet distributionssystem upprätthålls i första hand för att användas av systemets ägare, bör det vara möjligt att undanta den systemansvarige för distributionssystemet från skyldigheter som skulle utgöra en onödig administrativ börda på grund av det särskilda förhållandet mellan den systemansvarige för distributionssystemet och systemanvändare. Industriområden och kommersiella områden samt områden där gemensamma tjänster tillhandahålls, såsom tågstationer, flygplatser, sjukhus, stora campingplatser med integrerade anläggningar och kemiska industrianläggningar, kan inbegripa slutna distributionssystem på grund av att den verksamhet som bedrivs i dessa anläggningar är av specialiserad karaktär.
- (67) Utan effektiv åtskillnad mellan nätverksamhet och verksamheter som rör produktion och leverans (nedan kallat *effektiv åtskillnad*) finns en inneboende risk för diskriminering, inte bara i samband med nätdriften utan även när det gäller incitamenten för vertikalt integrerade företag att göra de investeringar sina nät som krävs.

- (68) Effektiv åtskillnad kan bara säkerställas genom att man undanröjer incitamentet för vertikalt integrerade företag att diskriminera konkurrenterna i samband med nättillträde och investeringar. Åtskilt ägande, vilket innebär att nätägaren utses till systemansvarig och att nätägaren är oberoende av leverans- eller produktionsintressen, är helt klart en effektiv och stabil metod för att lösa inbyggda intressekonflikter och säkerställa försörjningstryggheten. Europaparlamentet hänvisar därför i sin resolution av den 10 juli 2007 om utsikterna för den inre gas- och elmarknaden till åtskilt ägande av överföringsnäten som det effektivaste verktyget för att främja investeringar i infrastruktur på ett icke-diskriminerande sätt och trygga ett rättvist nättillträde för nya aktörer och transparens på marknaden. Vid åtskilt ägande bör det därför ställas krav på medlemsstaterna att säkerställa att en eller flera personer inte kontrollerar en producent eller en leverantör samtidigt som den eller de utövar kontroll över eller rättigheter gentemot en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem. Omvänt bör kontroll över en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem utesluta möjligheten att utöva kontroll över eller rättigheter gentemot en producent eller en leverantör. Inom dessa begränsningar bör en producent eller en leverantör kunna inneha en minoritetsandel i en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem.
- (69) Ett system för åtskillnad bör effektivt undanröja eventuella intressekonflikter mellan producenter, leverantörer och systemansvariga för överföringssystem för att skapa incitament för nödvändiga investeringar och för att garantera nya marknadsaktörers tillträde inom ramen för ett transparent och effektivt regelverk, samt bör inte skapa ett alltför betungande regelverk för tillsynsmyndigheter.
- (70) Eftersom åtskilt ägande innebär att företag måste omstruktureras i vissa fall bör medlemsstater som beslutar att tillämpa åtskilt ägande beviljas extra tid för att tillämpa de relevanta bestämmelserna. Med tanke på de vertikala kopplingarna mellan el- och gassektorn bör bestämmelserna om åtskillnad tillämpas över båda sektorerna.
- (71) Vid åtskilt ägande bör, för att säkerställa att nätdriften är helt oberoende av leverans- och produktionsintressen och förhindra utbyte av konfidentiella uppgifter, inte samma person sitta i styrelsen för både en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem och ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet. Av samma skäl bör samma person inte ha rätt att utse medlemmar till en styrelse för en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem och inte heller utöva kontroll över eller rättigheter gentemot en producent eller en leverantör.
- (72) Inrättandet av en systemansvarig eller systemansvarig för överföring som är oberoende av leverans- eller produktionsintressen bör göra det möjligt för vertikalt integrerade företag att bibehålla sitt ägande av nättillgångar, samtidigt som en faktisk intresseuppdelning säkerställs, förutsatt att den oberoende systemansvarige eller oberoende systemansvarige för överföring utför den systemansvariges samtliga uppgifter och förutsatt att detaljerad reglering och omfattande myndighetstillsyn införs.
- (73) När ett företag som den 3 september 2009 ägde ett överföringssystem ingick i ett vertikalt integrerat företag, bör medlemsstaterna ges ett val mellan åtskilt ägande och inrättande av en systemansvarig eller systemansvarig för överföring vilka är oberoende av leverans- eller produktionsintressen.
- (74) För att till fullo kunna tillvarata delägarnas intressen i vertikalt integrerade företag bör medlemsstaterna kunna välja mellan att antingen införa åtskilt ägande genom direkt avyttring eller genom att dela upp det integrerade företags aktier på aktier i ett nätföretag och aktier i ett återstående leverans- och produktionsföretaget, förutsatt att kraven i samband med åtskilt ägande faktiskt har uppfyllts.
- (75) För att införandet av en oberoende systemansvarig eller oberoende systemansvarig för överföring ska bli effektivt bör särskilda kompletterande regler antas. Reglerna om oberoende systemansvariga för överföring ger ett lämpligt regelverk för att garantera rättvis konkurrens, tillräckliga investeringar, tillträde för nya marknadsaktörer och integration av elmarknaderna. Effektiv åtskillnad med hjälp av regler om oberoende systemansvariga för överföring bör bygga på dels en pelare av organisatoriska åtgärder och åtgärder avseende förvaltningen av systemansvariga för överföringssystem, dels en pelare av åtgärder avseende investeringar, anslutning av ny produktionskapacitet till nätet och marknadsintegrering genom regionalt samarbete. Oberoendet för systemansvariga för överföring bör också säkerställas bland annat genom vissa karenstider, under vilka ingen ledningsverksamhet eller annan relevant verksamhet som ger tillgång till samma information som den som erhållits i en ledande ställning i ett företag utövas inom det vertikalt integrerade företaget.

- (76) Medlemsstaterna har rätt att välja fullständigt åskilt ägande på deras territorium. Om en medlemsstat har valt fullständigt åskilt ägande, har ett företag inte rätt att välja alternativet med en oberoende systemansvarig eller en oberoende systemansvarig för överföring. Företag som bedriver något slags produktions- eller leveransverksamhet får dessutom inte direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem från en medlemsstat som har valt fullständigt åskilt ägande.
- (77) När en effektiv åtskillnad genomförs, bör principen om icke-diskriminering mellan den offentliga och den privata sektorn respekteras. Därför bör samma person, på egen hand eller tillsammans med någon annan, inte tillåtas att, i strid med reglerna för åskilt ägande eller med lösningen med en oberoende systemansvarig, utöva kontroll över eller någon rättighet i fråga om sammansättning av och röstning eller beslutsfattande i både organ för systemansvariga för överföringssystem eller överföringssystem och organ för producent eller leverantör. Under förutsättning att den relevanta medlemsstaten kan visa att det relevanta kraven har uppfyllts, bör, vid åskilt ägande och lösningen med en oberoende systemansvarig, två skilda offentliga organ kunna kontrollera produktions- och leveransverksamhet å ena sidan och överföring å den andra.
- (78) Fullständigt effektiv åtskillnad mellan å ena sidan nätverksamhet och å andra sidan leverans- och produktionsverksamhet bör gälla i hela unionen, för både unionsföretag och tredjelandsföretag. För att säkerställa att å ena sidan nätverksamheten och å andra sidan leverans- och produktionsverksamheten i unionen bedrivs oberoende av varandra, bör tillsynsmyndigheterna ges befogenheter att vägra att certifiera sådana systemansvariga för överföringssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad. För att säkerställa att dessa bestämmelser tillämpas enhetligt i hela unionen bör tillsynsmyndigheterna ta största möjliga hänsyn till kommissionens uppfattning, när de fattar beslut om certifiering. För att dessutom säkerställa att unionens internationella åtaganden respekteras, och för att säkerställa solidaritet och energitrygghet inom unionen, bör kommissionen ha rätt att avge ett yttrande över certifiering avseende ägaren till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredjeländer.
- (79) Tillståndsförfarandena får inte leda till administrativa bördor som är oproportionella i förhållande till producenternas storlek och eventuella inverkan. Obefogat utdragna tillståndsförfaranden kan hindra nya aktörer att komma in på marknaden.
- (80) För att den inre marknaden för el ska fungera korrekt behöver tillsynsmyndigheterna kunna fatta beslut i alla relevanta tillsynsfrågor, och de behöver också vara fullständigt oberoende av övriga offentliga eller privata intressen. Detta hindrar varken domstolsprövning eller parlamentarisk övervakning enligt medlemsstaternas konstitutionella rätt. Vidare får inte den nationella lagstiftarens godkännande av tillsynsmyndighetens budget utgöra ett hinder för budgetmässig självständighet. Reglerna om tillsynsmyndighetens självständiga ansvar för genomförandet av den anslagna budgeten bör tillämpas inom ramen för nationell budgetlagstiftning och nationella budgetbestämmelser. Samtidigt som medlemsstaterna med hjälp av ett lämpligt roterande system bidrar till tillsynsmyndigheternas oberoende gentemot politiska eller ekonomiska intressen, bör medlemsstaterna ha möjlighet att vederbörligen beakta de tillgängliga personella resurserna och styrelsens storlek.
- (81) Tillsynsmyndigheterna bör kunna fastställa eller godkänna tariffer eller beräkningsmetoder för tariffer på grundval av ett förslag från de systemansvariga för överförings- eller distributionssystemet eller på grundval av ett förslag som dessa systemansvariga och nätanvändare kommit överens om. Vid fastställandet eller godkännandet bör tillsynsmyndigheterna säkerställa att överförings- eller distributionstarifferna är icke-diskriminerande och avspeglar kostnaderna, och samtidigt ta hänsyn till de långsiktiga marginalkostnader för näten som går att undvika med hjälp av distribuerad produktion och åtgärder för styrning av efterfrågan.
- (82) Tillsynsmyndigheterna bör fastställa eller godkänna enskilda nättariffer för överförings- och distributionsnät eller fastställa en metod, eller båda delarna. I vardera fallen bör tillsynsmyndighetens oberoende när det gäller att fastställa nätavgifter enligt artikel 57.4 b ii bevaras.
- (83) Tillsynsmyndigheter bör säkerställa att systemansvariga för överförings- och distributionssystem vidtar lämpliga åtgärder för att göra sitt nätverk mer motståndskraftigt och flexibelt. I det avseendet bör de övervaka dessa systemansvarigas resultat på grundval av indikatorer såsom förmågan hos de systemansvariga för överförings- och distributionssystem att driva ledningar enligt en dynamisk rankning av ledningar, utvecklingen av fjärrövervakning och realtidskontroller av omformarstationer, den minskade nätförlusten och frekvensen av och längden på strömvabrott.

- (84) Tillsynsmyndigheterna bör ha befogenhet att utfärda bindande beslut avseende elföretag och att antingen själva ålägga, eller föreslå att en behörig domstol ålägger, effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för elföretag som inte fullgör sina skyldigheter. I det syftet bör tillsynsmyndigheterna ha möjlighet att begära in relevant information från elföretagen, att genomföra lämpliga och tillräckliga undersökningar samt lösa tvister. Tillsynsmyndigheterna bör även ges befogenhet att, oavsett tillämpningen av konkurrensbestämmelserna, fatta beslut om lämpliga åtgärder som säkerställer fördelar för kunderna genom främjande av den effektiva konkurrens som är nödvändig för att den inre marknaden för el ska fungera korrekt.
- (85) Tillsynsmyndigheterna bör samordna sinsemellan när de fullgör sina uppgifter för att säkerställa att det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för el (nedan kallat *Entso för el*), EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem och regionala samordningscentrum, fullgör sina skyldigheter i enlighet med regelverket för den inre marknaden för el, och enligt beslut fattade av byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer), som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 ⁽⁹⁾. I och med att Entso för el, EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem och de regionala samordningscentrumen har fått utökat operativt ansvar är det nödvändigt att stärka övervakningen med avseende på enheter som driver verksamhet på unionsnivå eller regional nivå. Tillsynsmyndigheter bör samråda med varandra och bör samordna sin tillsyn för att gemensamt fastställa situationer där Entso för el, EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem eller regionala samordningscentrum inte uppfyller sina respektive skyldigheter.
- (86) Tillsynsmyndigheterna bör även ges befogenheter att bidra till att säkerställa en hög standard på skyldigheter avseende samhällsomfattande och allmännyttiga tjänster i enlighet med kraven på öppnande av marknaden, skydd för utsatta kunder och ett verkligt effektivt konsumentskydd. Dessa bestämmelser bör varken påverka kommissionens befogenheter att tillämpa konkurrensreglerna, inbegripet granskningen av företagskoncentrationer med en unionsdimension, eller reglerna för den inre marknaden, såsom regler om den fria rörligheten för kapital. Det oberoende organ till vilket en part som berörs av ett beslut av en tillsynsmyndighet har rätt att överklaga kan vara en domstol eller annan rättslig instans med befogenhet att genomföra en rättslig prövning.
- (87) Detta direktiv och Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG ⁽¹⁰⁾ frångår inte medlemsstaterna möjligheten att fastställa och föra en egen nationell energipolitik. Detta innebär att det, beroende på medlemsstatens konstitutionella arrangemang, kan falla inom medlemsstatens behörighet att bestämma den politiska ram inom vilken tillsynsmyndigheterna ska verka, t.ex. när det gäller försörjningstrygghet. Allmänna energipolitiska riktlinjer som medlemsstaten utfärdar bör emellertid inte inkräkta på tillsynsmyndigheternas oberoende och självständighet.
- (88) Förordning (EU) 2019/943 föreskriver att kommissionen ska anta riktlinjer eller nätföreskrifter i syfte att uppnå den harmoniseringsgrad som krävs. Sådana riktlinjer och nätföreskrifter utgör bindande genomförandeåtgärder och är, även med avseende på vissa bestämmelser i detta direktiv, ett användbart hjälpmedel som snabbt kan ändras om det skulle behövas.
- (89) Medlemsstaterna och de avtalsslutande parterna i fördraget om upprättande av en energigemenskap ⁽¹¹⁾ bör ha ett nära samarbete om alla frågor som rör utvecklingen av en integrerad elhandelsregion och bör inte vidta åtgärder som äventyrar den fortsatta integreringen av elmarknaderna eller försörjningstryggheten i medlemsstater och avtalsslutande parter.
- (90) Detta direktiv bör läsas i förening med förordning (EU) 2019/943 som fastställer de grundläggande principerna för den nya marknadsmodellen för elmarknaden som kommer att möjliggöra bättre kompensation för flexibilitet, tillhandahålla lämpliga prissignaler och säkerställa utvecklingen av fungerande och integrerade kortfristiga marknader. Förordning (EU) 2019/943 fastställer också nya regler på olika områden, t.ex. om kapacitetsmekanismer och samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem.

⁽⁹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 av den 5 juni 2019 om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (se sidan 22 i detta nummer av EUT).

⁽¹⁰⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG (EUT L 211, 14.8.2009, s. 94).

⁽¹¹⁾ EUT L 198, 20.7.2006, s. 18.

- (91) Detta direktiv är förenligt med de grundläggande rättigheter och de principer som erkänns i stadgan. Således bör detta direktiv tolkas och tillämpas i överensstämmelse med dessa rättigheter och principer, särskilt rätten till skydd av personuppgifter som garanteras i artikel 8 i stadgan. Det är avgörande att all behandling av personuppgifter enligt detta direktiv överensstämmer med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 ⁽¹²⁾.
- (92) För att åstadkomma den minsta grad av harmonisering som krävs för att uppnå målen med detta direktiv bör kommissionen ges befogenhet att anta akter i enlighet med artikel 290 i EUF-fördraget så att den kan fastställa regler beträffande omfattningen av tillsynsmyndigheternas skyldigheter att samarbeta med varandra och med Acer och fastställa detaljerna i förfarandet för efterlevnad av nätföreskrifter och riktlinjer. Det är av särskild vikt att kommissionen anordnar lämpliga samråd under det förberedande arbetet, inklusive på expertnivå, och att dessa samråd utförs i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning ⁽¹³⁾. För att säkerställa lika stor delaktighet i förberedelsen av delegerade akter erhåller Europaparlamentet och rådet alla handlingar samtidigt som medlemsstaternas experter, och deras experter ges systematiskt tillträde till möten i kommissionens expertgrupper som arbetar med förberedelsen av delegerade akter.
- (93) För att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av detta direktiv bör kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter för att fastställa krav på driftskompatibilitet för energitjänster samt icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för tillgång till uppgifter om mätning, förbrukningsuppgifter samt de uppgifter som krävs för att en kund ska kunna byta leverantör, efterfrågeflexibilitet och andra tjänster. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 ⁽¹⁴⁾.
- (94) Om ett undantag gäller enligt artikel 66.3, 66.4 eller 66.5, bör undantaget även omfatta bestämmelser i detta direktiv som är underordnade eller kräver en föregående tillämpning av någon av de bestämmelser från vilka det har beviljats undantag.
- (95) Bestämmelserna i direktiv 2012/27/EU om elmarknaderna, såsom bestämmelser om mätare för och fakturering av el, efterfrågeflexibilitet, prioriterad inmatning och nättillträde för högeffektiv kraftvärme, uppdateras genom bestämmelserna i det här direktivet och förordning (EU) 2019/943. Direktiv 2012/27/EU bör därför ändras i enlighet med detta.
- (96) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att skapa en fullt fungerande inre marknad för el, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, utan snarare på grund av dess omfattning och verkningar kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (97) I enlighet med den gemensamma politiska förklaringen av den 28 september 2011 från medlemsstaterna och kommissionen om förklarande dokument ⁽¹⁵⁾, har medlemsstaterna åtagit sig att, när det är berättigat, låta anmälan av införlivandeåtgärder åtföljas av ett eller flera dokument som förklarar förhållandet mellan de olika delarna i direktivet och motsvarande delar i de nationella instrumenten för införlivande. Med avseende på detta direktiv anser lagstiftaren att översändandet av sådana dokument är berättigat.
- (98) Skyldigheten att införliva detta direktiv med nationell rätt bör endast gälla de bestämmelser som utgör en innehållsmässig ändring i förhållande till direktiv 2009/72/EG. Skyldigheten att införliva de oförändrade bestämmelserna följer av direktiv 2009/72/EG.
- (99) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas skyldigheter när det gäller de tidsfrister för införlivande med nationell lagstiftning och tillämpning av direktiv 2009/72/EG som anges i bilaga III.

⁽¹²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1).

⁽¹³⁾ EUT L 123, 12.5.2016, s. 1.

⁽¹⁴⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 av den 16 februari 2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (EUT L 55, 28.2.2011, s. 13).

⁽¹⁵⁾ EUT C 369, 17.12.2011, s. 14.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

SYFTE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

Syfte

I detta direktiv fastställs gemensamma regler för produktion, överföring, distribution, energilagring och leverans av el, samt bestämmelser om konsumentskydd, i syfte att skapa verkligt integrerade, konkurrensutsatta, konsumentorienterade, flexibla, rättvisa och transparenta elmarknader i unionen.

Genom att utnyttja fördelarna med en integrerad marknad syftar detta direktiv till att säkerställa överkomliga, transparenta energipriser och energikostnader för konsumenterna, en hög grad av försörjningstrygghet och en smidig övergång till ett hållbart koldioxidsnålt energisystem. Det innehåller grundläggande regler för hur unionens elsektor ska organiseras och fungera, särskilt regler om konsumentinflytande och konsumentskydd, öppet tillträde till den integrerade marknaden, tredje parts tillträde till överförings- och distributionsinfrastruktur, samt krav avseende åtskillnad och regler om oberoende för tillsynsmyndigheter i medlemsstaterna.

Detta direktiv fastställer även former för samarbete mellan medlemsstater, tillsynsmyndigheter och systemansvariga för överföringssystem för att åstadkomma en fullständigt sammanlänkad inre marknad för el som ökar integrationen av el från förnybara energikällor, fri konkurrens och försörjningstrygghet.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

1. *kund*: en grossist eller slutkund av el.
2. *grossist*: en fysisk eller juridisk person som köper el i syfte att återförsälja den inom eller utanför det system i vilket personen är etablerad.
3. *slutkund*: en kund som köper el för eget bruk.
4. *hushållskund*: en kund som köper el för sin egen hushållsförbrukning och inte för kommersiell verksamhet eller yrkesverksamhet.
5. *icke-hushållskund*: en fysisk eller juridisk person, inklusive producenter, industrikunder samt företag, små och medelstora företag och grossister, som köper el som inte är avsedd för egen hushållsförbrukning.
6. *mikroföretag*: ett företag med färre än 10 anställda och vars årsomsättning och/eller årliga balansomslutning inte överstiger 2 miljoner EUR.
7. *små företag*: företag med färre än 50 anställda och vars årsomsättning och/eller årliga balansomslutning inte överstiger 10 miljoner EUR.
8. *aktiv kund*: en slutkund, eller en grupp av samarbetande slutkund, som förbrukar eller lagrar el som producerats inom den egna fastigheten vilken är belägen inom ett avgränsat område, eller, om en medlemsstat tillåter detta, på en annan plats, eller som säljer egenproducerad el eller deltar i flexibilitets- eller energieffektivitetssystem, förutsatt att dessa verksamheter inte är deras huvudsakliga kommersiella verksamhet eller yrkesverksamhet.
9. *elmarknader*: elmarknader, inklusive OTC-marknader och elbörser, marknader för handel med energi, kapacitet, balanstjänster och stödtjänster inom alla tidsramar, däribland terminsmarknader, dagen före-marknader och intradagsmarknader.

10. *marknadsaktör*: marknadsaktör enligt definitionen i artikel 2.25 i förordning (EU) 2019/943.
11. *medborgarenergigemenskap*: en juridisk person som
 - a) baseras på frivilligt och öppet deltagande och som de facto kontrolleras av medlemmar eller delägare, som är fysiska personer, lokala myndigheter, däribland kommuner, eller små företag,
 - b) har som främsta mål är att ge sina medlemmar eller delägare eller det närområde där det är verksamt miljömässiga, ekonomiska eller sociala samhällsfördelar, snarare än att generera ekonomisk vinst, och
 - c) får delta i produktion, inklusive från förnybara energikällor, distribution och leverans, förbrukning, aggregering, energilagring, energieffektivitetstjänster eller, laddningstjänster för elfordon eller tillhandahålla andra energitjänster till sina medlemmar eller delägare.
12. *leverans*: försäljning, inbegripet återförsäljning, av el till kunder.
13. *avtal om leverans av el*: ett avtal om leverans av el, men som inte inbegriper elderivat.
14. *elderivat*: ett finansiellt instrument som anges i punkt 5, 6 eller 7 i avsnitt C i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU ⁽¹⁶⁾ och som avser el.
15. *avtal med dynamiska elpriser*: ett avtal om leverans av el mellan en leverantör och en slutkund som återspeglar prisförändringar på spotmarknaderna, inbegripet dagen före- och intradagsmarknaderna med intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden.
16. *uppsägningsavgift*: varje typ av avgift som en leverantör eller en marknadsaktör som deltar i aggregering debiterar en kund till följd av uppsägning av ett avtal om leverans av el eller ett tjänsteavtal.
17. *avgift för byte av leverantör*: varje typ av avgift för att byta leverantör eller den marknadsaktör som deltar i aggregering, inklusive uppsägningsavgifter, som en leverantör eller en marknadsaktör som deltar i aggregering eller en systemansvarig direkt eller indirekt debiterar en kund.
18. *aggregering*: en funktion som fullgörs av en fysisk eller juridisk person som kombinerar flera kundlaster eller producerad el för försäljning, inköp eller auktionering på alla slags organiserade elmarknader.
19. *oberoende aggregator*: en marknadsaktör som deltar i aggregering och som inte är ansluten till kundens leverantör.
20. *efterfrågeflexibilitet*: förändringar i belastningen i fråga om el från slutkunder, jämfört med deras normala eller nuvarande konsumtionsmönster, som svar på marknadssignaler, inbegripet som svar på tidsvarierande elpriser eller ekonomiska incitament, eller som svar på antagandet av slutkundens bud om att sälja efterfrågeminskning eller -ökning till ett visst pris på organiserade marknader enligt definitionen i artikel 2.4 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1348/2014 ⁽¹⁷⁾, enskilt eller genom aggregering.
21. *faktureringsinformation*: informationen på en slutkunds faktura, med undantag för en betalningsbegäran.
22. *traditionell mätare*: en analog eller elektronisk mätare som inte både kan sända och ta emot uppgifter.
23. *smarta mätersystem*: ett elektroniskt system som kan mäta el som tillförs nätet eller elförbrukningen, tillhandahålla mer information än en traditionell mätare och som kan sända och ta emot uppgifter för informations-, övervaknings- och kontrolländamål genom någon form av elektronisk kommunikation.

⁽¹⁶⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv 2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU (EUT L 173, 12.6.2014, s. 349).

⁽¹⁷⁾ Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1348/2014 av den 17 december 2014 om rapportering av uppgifter för att genomföra artikel 8.2 och 8.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi (EUT L 363, 18.12.2014, s. 121).

24. *driftskompatibilitet*: i samband med smarta mätare, förmågan hos två eller flera energi- eller kommunikationsnät, -system, -anordningar, -tillämpningar eller -komponenter att samverka samt att utbyta och använda information för att utföra önskade funktioner.
25. *avräkningsperiod för obalanser*: avräkningsperiod för obalanser enligt definitionen i artikel 2.15 i förordning (EU) 2019/943.
26. *nära realtid*: i samband med smarta mätare, en kort period, vanligtvis några sekunder eller högst den period för avräkning av obalanser som tillämpas på den nationella marknaden.
27. *bästa tillgängliga teknik*: i samband med dataskydd och datasäkerhet i en miljö med smarta mätare, den effektivaste, mest avancerade och praktiskt lämpliga teknik för att, i princip, ge förutsättningarna för att uppfylla unionens regler för dataskydd och säkerhet.
28. *distribution*: transport av el i system med högspännings-, mellanspännings- och lågspänningsnät för tillhandahållande till kunder, men inte leverans.
29. *systemansvarig för distributionssystem*: en fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift, säkerställande av underhåll av och, vid behov, utbyggnad av distributionssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på distribution av el.
30. *energieffektivitet*: förhållandet mellan, å ena sidan, produktionen av prestanda, tjänster, varor eller energi och, å andra sidan, mängden tillförd energi.
31. *energi från förnybara energikällor* eller *förnybar energi*: energi från förnybara, icke-fossila energikällor, nämligen vindenergi, solenergi (termisk solenergi och fotovoltaisk solenergi) och geotermisk energi, omgivningsenergi, tidvattensenergi, vägenergi och annan havsenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsverk samt biogas.
32. *distribuerad produktion*: produktionsanläggningar som är anslutna till distributionssystem.
33. *laddningsstation*: ett gränssnitt där ett elfordon i taget kan laddas eller där batteriet på ett elfordon i taget kan bytas ut.
34. *överföring*: transport av el i sammanlänkade system med högspänningsnät samt nät med extra hög spänning för tillhandahållande till slutkunder eller distributörer, men inte leverans.
35. *systemansvarig för överföringssystem*: en fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.
36. *systemanvändare*: en fysisk eller juridisk person som levererar till eller får leveranser från ett överföringssystem eller distributionssystem.
37. *produktion*: framställning av el.
38. *producent*: en fysisk eller juridisk person som framställer el.
39. *sammanlänkning*: utrustning som används för sammanlänkning av elsystem.
40. *sammanlänkat system*: ett antal överförings- och distributionssystem som kopplas samman med hjälp av en eller flera sammanlänknings.
41. *direktledning*: antingen en elledning som kopplar samman en enskild produktionsplats med en enskild kund, eller en elledning som kopplar samman en producent och en elleverantör så att dessa direkt kan försörja sina egna fastigheter, dotterbolag och kunder.
42. *litet enskilt system*: ett system som hade en förbrukning på mindre än 3 000 GWh under 1996, där mindre än 5 % av årsförbrukningen erhålls genom sammanlänkning med andra system.

43. *litet sammanlänkat system*: ett system som hade en förbrukning på mindre än 3 000 GWh under 1996, där mer än 5 % av årsförbrukningen erhålls genom sammanlänkning med andra system.
44. *överbelastning*: överbelastning enligt definitionen i artikel 2.4 i förordning (EU) 2019/943.
45. *balansering*: balansering enligt definitionen i artikel 2.10 i förordning (EU) 2019/943.
46. *balansenergi*: enligt definitionen i artikel 2.11 i förordning (EU) 2019/943.
47. *balansansvarig part*: balansansvarig part enligt definitionen i artikel 2.14 i förordning (EU) 2019/943.
48. *stödtjänst*: en tjänst som behövs för driften av ett överförings- eller distributionssystem, inbegripet balansering och icke-frekvensrelaterade stödtjänster men inte inbegripet hantering av överbelastning.
49. *icke-frekvensrelaterad stödtjänst*: en tjänst som används av en systemansvarig för överförings- eller distributionssystem för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokala nät, kortslutningsström, förmåga till dödnätsstart och till ö-drift.
50. *regionalt samordningscentrum*: ett regionalt samordningscentrum som inrättas enligt artikel 35 i förordning (EU) 2019/943.
51. *helt integrerade nätkomponenter*: nätkomponenter som är integrerade i överförings- eller distributionssystemet, däribland lagringsanläggningar, och som används uteslutande för att säkerställa säker och tillförlitlig drift av överförings- eller distributionssystemet, och inte för balansering eller hantering av överbelastning.
52. *integrerat elföretag*: ett vertikalt integrerat företag eller horisontellt integrerat företag.
53. *vertikalt integrerat företag*: ett elföretag eller en grupp av elföretag där samma person eller personer direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring eller distribution och minst ett av områdena produktion eller leverans.
54. *horisontellt integrerat företag*: ett elföretag som bedriver verksamhet inom minst ett av områdena produktion för försäljning, överföring, distribution eller leverans samt en annan verksamhet utan anknytning till el.
55. *anknutet företag*: ett anknutet företag enligt definitionen i artikel 2.12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU ⁽¹⁸⁾, och ett företag som tillhör samma aktieägare.
56. *kontroll*: rättigheter, avtal eller andra medel som, antingen var för sig eller tillsammans och med hänsyn till alla faktiska eller rättsliga förhållanden, ger möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på ett företag, särskilt genom
- a) äganderätt eller nyttjanderätt till ett företags samtliga tillgångar eller en del av dessa,
 - b) rättigheter eller avtal som ger ett avgörande inflytande på sammansättningen av ett företags organ och organens omröstningar eller beslut.
57. *elföretag*: en fysisk eller juridisk person, med undantag för slutkunder, som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, överföring, distribution, aggregering, efterfrågeflexibilitet, energilagring, leverans eller inköp av el och som ansvarar för kommersiella och tekniska arbetsuppgifter eller underhåll i samband med dessa verksamheter.
58. *tillförlitlighet*: både leverans- och försörjningstrygghet i fråga om el och teknisk säkerhet.

⁽¹⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU av den 26 juni 2013 om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG och om upphävande av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG (EUT L 182, 29.6.2013, s. 19).

59. *energilagring*: i elsystemet en uppskjutning av den slutliga användningen av el till en senare tidpunkt än produktions-tillfället, eller omvandlingen av elenergi till en form av energi som kan lagras, lagringen av den energin, och den därpå följande återomvandlingen av den energin till elenergi eller användningen som en annan energibärare.
60. *energilagringsanläggning*: en anläggning i elsystemet där energi lagras.

KAPITEL II

ALLMÄNNA REGLER FÖR ORGANISATIONEN AV ELSEKTORN

Artikel 3

Konkurrenskraftig, konsumentinriktad, flexibel och icke-diskriminerande elmarknad

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att deras nationella rätt inte i onödan hindrar gränsöverskridande handel med el, konsumentdeltagande genom bl.a. efterfrågeflexibilitet, investeringar i framför allt intermittent och flexibel energiproduktion, energilagring, eller utbyggnad av elektromobilitet eller nya sammanlänkningsvägar mellan medlemsstaterna och ska säkerställa att elpriserna återspeglar den faktiska efterfrågan och det faktiska utbudet.
2. Vid utveckling av nya sammanlänkningsvägar ska medlemsstaterna ta hänsyn till elsammanlänkningsmålen som anges i artikel 4 d 1 i förordning (EU) 2018/1999.
3. Medlemsstaterna ska säkerställa att det inte finns några otillbörliga hinder inom den inre marknaden för el vad gäller marknadsinträde, marknadsdrift och marknadsutträde, utan att det påverkar de behörigheter som medlemsstaterna behåller i förhållande till tredjeländer.
4. Medlemsstaterna ska säkerställa lika villkor i de fall då elföretagen omfattas av transparenta, proportionella och icke-diskriminerande regler och avgifter och att de behandlas på ett transparent, proportionellt och icke-diskriminerande sätt, med avseende på balansansvar, tillträde till grossistmarknaderna, tillgång till uppgifter, bytesprocesser och faktureringsystem och, i förekommande fall, licensiering.
5. Medlemsstaterna ska säkerställa att marknadsaktörer från tredjeländer, när de bedriver verksamhet på den inre marknaden för el, ska efterleva tillämplig unionsrätt och nationell rätt, inbegripet sådan som avser miljö och säkerhet.

Artikel 4

Fritt val av leverantör

Medlemsstaterna ska säkerställa att alla kunder har möjlighet att köpa el från valfri leverantör, och ska säkerställa att alla kunder har möjlighet att ha flera elleveransavtal samtidigt, förutsatt att erforderliga anslutningar och mätpunkter är etablerade.

Artikel 5

Marknadsbaserade leveranspriser

1. Leverantörerna ska ha rätt att själva fastställa priset på den el som de levererar till kunderna. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa effektiv konkurrens mellan leverantörerna.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa skydd för energifattiga eller utsatta hushållskunder, enligt artiklarna 28 och 29 genom socialpolitiska åtgärder eller på andra sätt än genom offentliga ingripanden i prissättningen på el.
3. Genom undantag från punkterna 1 och 2 får medlemsstaterna tillämpa offentliga ingripanden i prissättningen på el till energifattiga eller utsatta hushållskunder. Sådana offentliga ingripanden ska omfattas av de villkor som fastställs i punkterna 4 och 5.
4. Offentliga ingripanden i prissättningen på el ska
 - a) vara av allmänt ekonomiskt intresse och inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppfylla det allmänna ekonomiska intresset,

- b) vara klart definierade, transparenta, icke-diskriminerande och kontrollerbara,
- c) garantera lika tillträde för unionens elföretag till kunderna,
- d) vara begränsade i tid och proportionella i fråga om förmånstagarna,
- e) inte på ett diskriminerande sätt medföra merkostnader för marknadsaktörer.

5. Varje medlemsstat som tillämpar offentliga ingripanden i prissättningen på leveranser av el i enlighet med punkt 3 i denna artikel ska också iaktta artiklarna 3.3 d och 24 i förordning (EU) 2018/1999, oavsett om den berörda medlemsstaten har ett betydande antal energifattiga hushåll.

6. För att under en övergångsperiod upprätta effektiv konkurrens om elleveransavtal mellan leverantörer och uppnå fullt effektiva marknadsbaserade slutkundspriser för el i enlighet med punkt 1, får medlemsstaterna göra offentliga ingripanden i prissättningen för leveranser av el till hushållskunder och till mikroföretag som inte omfattas av offentliga ingripanden enligt punkt 3.

7. Offentliga ingripanden enligt punkt 6 ska uppfylla de kriterier som anges i punkt 4 och ska

- a) åtföljas av ett antal åtgärder för att uppnå effektiv konkurrens och av en metod för att bedöma de framsteg som gjorts avseende dessa åtgärder,
- b) fastställas med hjälp av en metod som garanterar icke-diskriminerande behandling av leverantörer,
- c) fastställas till ett pris som är högre än kostnaderna, på en nivå där effektiv priskonkurrens kan uppstå,
- d) utformas för att minimera negativa effekter på grossistmarknaden för el,
- e) säkerställa att alla förmånstagare av sådana offentliga ingripanden har möjlighet att välja konkurrenskraftiga marknadserbjudanden och får direkt information åtminstone en gång i kvartalet om de erbjudanden som finns och de besparingar som kan göras på den konkurrensutsatta marknaden, särskilt vad gäller avtal med dynamiska elpriser samt får stöd för att byta till ett marknadsbaserat erbjudande,
- f) säkerställa att alla förmånstagare av sådana offentliga ingripanden, enligt artiklarna 19 och 21, har rätt till och erbjuds att få smarta mätare installerade utan extra initialkostnader för dessa kunder, informeras direkt om möjligheten att få smarta mätare installerade och får det stöd som krävs,
- g) inte leda till direkt korssubventionering mellan de kunder som får leveranser till fria marknadspriser och de som får leveranser till reglerade leveranspriser.

8. Medlemsstaterna ska till kommissionen anmäla de åtgärder som vidtagits i enlighet med punkterna 3 och 6 inom en månad från den dag då de antogs, och de får tillämpa dem omedelbart. Anmälan ska åtföljas av en förklaring till varför andra instrument inte var tillräckliga för att uppnå det eftersträvade målet, hur de krav som anges i punkterna 4 och 7 uppfylls och effekterna av de anmälda åtgärderna på konkurrensen. Anmälan ska ange vilka förmånstagare som omfattas, åtgärdernas varaktighet och antalet hushållskunder som berörs av åtgärden och förklara hur det reglerade priset har fastställts.

9. Senast den 1 januari 2022 och den 1 januari 2025 ska medlemsstaterna lämna in rapporter till kommissionen om genomförandet av denna artikel, om huruvida ett offentligt ingripande enligt denna artikel är nödvändigt och proportionellt och en bedömning av framstegen med att uppnå en effektiv konkurrens mellan leverantörer och en övergång till marknadsbaserade priser. De medlemsstater som tillämpar reglerade priser i enlighet med punkt 6 ska rapportera om huruvida villkoren i punkt 7 uppfylls, inbegripet om leverantörer som är skyldiga att tillämpa sådana ingripanden uppfyller kraven, samt om de reglerade prisernas inverkan på dessa leverantörers finanser.

10. Senast den 31 december 2025 ska kommissionen se över och lägga fram en rapport till Europaparlamentet och rådet om genomförandet av denna artikel i syfte att uppnå marknadsbaserade slutkundspriser för el, vid behov tillsammans med eller åtföljd av ett lagstiftningsförslag. Detta lagstiftningsförslag kan innehålla ett slutdatum för reglerade priser.

*Artikel 6***Tillträde för tredje part**

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att det införs en ordning för tredje parts tillträde till överförings- och distributionsystemen grundad på offentliggjorda tariffer, som ska gälla för alla kunder samt tillämpas objektivt och utan diskriminering mellan systemanvändarna. Medlemsstaterna ska säkerställa att dessa tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, är godkända i enlighet med artikel 59 innan de träder i kraft samt att tarifferna – och metoderna om endast dessa har godkänts – offentliggörs innan de träder i kraft.
2. Den systemansvarige för överförings- eller distributionssystemet får vägra tillträde till systemet om det saknar nödvändig kapacitet. Vederbörligen motiverade skäl, som särskilt tar hänsyn till artikel 9 och som grundas på objektiva och tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier, ska anges för en sådan vägran. Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna i dessa medlemsstater, ska säkerställa att dessa kriterier tillämpas konsekvent och att en systemanvändare som vägrats tillträde har tillgång till ett tvistlösningsförfarande. Vid behov, och om tillträde till systemet har vägrats, ska tillsynsmyndigheterna också säkerställa att den systemansvarige för överförings- eller distributionssystemet tillhandahåller relevant information om vilka åtgärder som skulle krävas för att förstärka nätet. Denna information ska alltid tillhandahållas om tillträde till laddningsstationer har nekats. Den part som begär sådan information får åläggas en rimlig avgift för att täcka kostnaderna för tillhandahållande av informationen.
3. Denna artikel ska även tillämpas på medborgarenergigemenskaper som förvaltar distributionsnät.

*Artikel 7***Direktledningar**

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att göra det möjligt för
 - a) alla producenter och elleverantörer som är etablerade inom deras territorium att leverera till sina egna fastigheter, dotterbolag och kunder genom en direktledning, utan att drabbas av oproportionella administrativa förfaranden eller kostnader,
 - b) alla kunder inom deras territorium att, enskilt eller gemensamt, få leveranser via en direktledning från producenter och elleverantörer.
2. Medlemsstaterna ska fastställa kriterier för beviljandet av tillstånd att uppföra direktledningar inom deras territorium. Dessa kriterier ska vara objektiva och icke-diskriminerande.
3. Möjligheten att leverera el genom en direktledning enligt punkt 1 i denna artikel ska inte påverka möjligheten att ingå elavtal i enlighet med artikel 6.
4. Medlemsstaterna får utfärda tillstånd att uppföra en direktledning, antingen på villkor av att tillträde till systemet har vägrats på grundval av artikel 6, eller av att ett tvistlösningsförfarande enligt artikel 60 har inletts.
5. Medlemsstaterna får vägra att ge tillstånd för en direktledning om ett sådant tillstånd skulle försvåra tillämpningen av bestämmelserna om skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster i artikel 9. Vederbörligen motiverade skäl ska anges för en sådan vägran.

*Artikel 8***Tillståndsförfarande för ny kapacitet**

1. Vid anläggning av ny produktionskapacitet ska medlemsstaterna använda ett tillståndsförfarande som ska genomföras enligt objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.
2. Medlemsstaterna ska fastställa kriterier för beviljandet av tillstånd att anlägga produktionskapacitet på deras territorium. Vid fastställandet av lämpliga kriterier ska medlemsstaterna ta hänsyn till
 - a) säkerhet och tillförlitlighet i elsystemet, elinstallationer och tillhörande utrustning,
 - b) skydd av folkhälsa och allmän säkerhet,
 - c) miljöskydd,

- d) markanvändning och lokalisering,
- e) användningen av allmän mark,
- f) energieffektivitet,
- g) typ av primärkällor,
- h) sökandens specifika egenskaper, t.ex. teknisk, ekonomisk och finansiell förmåga,
- i) överensstämmelse med de åtgärder som vidtagits i enlighet med artikel 9,
- j) produktionskapacitetens bidrag till uppnåendet av unionens övergripande mål om att åtminstone 32 % av unionens slutliga energianvändning (brutto) år 2030 ska komma från förnybara energikällor, som avses i artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 ⁽¹⁹⁾,
- k) produktionskapacitetens bidrag till utsläppsminskning, och
- l) alternativ till anläggande av ny produktionskapacitet, såsom lösningar som bygger på efterfrågefleksibilitet samt energilagring.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att det finns särskilda, förenklade och effektiviserade tillståndsförfaranden för liten decentraliserad produktion och/eller distribuerad produktion, som tar hänsyn till deras begränsade storlek och eventuella inverkan.

Medlemsstaterna får fastställa riktlinjer för detta särskilda tillståndsförfarande. Tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga nationella myndigheter, även planeringsmyndigheter, ska se över dessa riktlinjer och får rekommendera ändringar.

Om medlemsstaterna har fastställt särskilda förfaranden för beviljande av markanvändning för stora nya infrastrukturprojekt som avser produktionskapacitet, ska medlemsstaterna vid behov se till att dessa förfaranden omfattar anläggandet av ny produktionskapacitet och att de tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt och inom en lämplig tidsram.

4. Förfarandena och kriterierna för beviljande av tillstånd ska offentliggöras. Om en ansökan om tillstånd avslås ska den sökande informeras om skälen för avslagsbeslutet. Dessa skäl ska vara objektiva, icke-diskriminerande, välgrundade och vederbörligen motiverade. De sökande ska ha möjlighet att överklaga.

Artikel 9

Skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster

1. Medlemsstaterna ska, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2, på grundval av sin institutionella organisation och med vederbörlig hänsyn till subsidiaritetsprincipen, se till att elföretag drivs i enlighet med principerna i detta direktiv för att uppnå en konkurrensutsatt, säker och miljömässigt hållbar elmarknad, och de får inte diskriminera mellan dessa företag när det gäller deras rättigheter eller skyldigheter.

2. Medlemsstaterna får med beaktande fullt ut av tillämpliga bestämmelser i EUF-fördraget, särskilt artikel 106, för att tillgodose det allmänna ekonomiska intresset ålägga företag som bedriver verksamhet inom elsektorn att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, vilka kan avse tillförlitlighet, inbegripet försörjningstrygghet, regelbundenhet, kvalitet och pris vad gäller leveranser, samt miljöskydd, inbegripet energieffektivitet, energi från förnybara energikällor och klimatskydd. Dessa skyldigheter ska vara klart definierade, transparenta, icke-diskriminerande och kontrollerbara samt garantera att elföretag i unionen kan nå ut till nationella konsumenter på lika villkor. Skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster som gäller prissättningen på el ska uppfylla kraven i artikel 5 i detta direktiv.

3. Om det tillhandahålls ekonomisk ersättning, annan form av ersättning och exklusiva rättigheter som en medlemsstat beviljar för uppfyllandet av åliggandena i punkt 2 i denna artikel eller för tillhandahållande av samhällsomsfattande tjänster enligt artikel 27, ska detta ske på ett icke-diskriminerande och transparent sätt.

4. Medlemsstaterna ska när de genomfört detta direktiv informera kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits för att fullgöra skyldigheten att tillhandahålla samhällsomsfattande och allmännyttiga tjänster, inklusive konsument- och miljöskyddsåtgärder, och deras eventuella inverkan på nationell och internationell konkurrens, oavsett om åtgärderna kräver undantag från detta direktiv eller ej. De ska därefter vartannat år underrätta kommissionen om eventuella ändringar av dessa åtgärder, oavsett om de kräver undantag från detta direktiv eller ej.

⁽¹⁹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (EUT L 328, 21.12.2018, s. 82).

5. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa artiklarna 6, 7 och 8 i detta direktiv, i den utsträckning som tillämpningen av dessa, rättsligt eller i praktiken, skulle hindra elföretagen från att fullgöra de skyldigheter som ålagts dem i det allmänna ekonomiska intresset och i den mån som handelns utveckling inte påverkas i en sådan utsträckning att det skulle strida mot unionens intressen. Unionens intressen omfattar bland annat konkurrens när det gäller kunder i enlighet med artikel 106 i EUF-fördraget och detta direktiv.

KAPITEL III

KONSUMENTINFLYTANDE OCH KONSUMENTSKYDD

Artikel 10

Grundläggande avtalsenliga rättigheter

1. Medlemsstaterna ska se till att alla slutkunder har rätt att få sin elleverans tillhandahållen av en leverantör, under förutsättning att denne samtycker, oberoende av vilken medlemsstat leverantören är registrerad i, förutsatt att leverantören följer tillämpliga regler för handel och balansering. I det avseendet ska medlemsstaterna vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att se till att administrativa förfaranden inte diskriminerar leverantörer som redan är registrerade i en annan medlemsstat.

2. Om inte annat följer av unionsreglerna om konsumentskydd, särskilt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU ⁽²⁰⁾ och rådets direktiv 93/13/EEG ⁽²¹⁾, ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunder har de rättigheter som föreskrivs i punkterna 3–12 i denna artikel.

3. Slutkunderna ska ha rätt till ett avtal med sin leverantör, som anger

a) leverantörens namn och adress,

b) De tjänster som tillhandahålls, kvaliteten på de tjänster som erbjuds och tidpunkten för den ursprungliga inkopplingen.

c) De underhållstjänster som tillhandahålls.

d) På vilket sätt aktuell information om tillämpliga tariffer, underhållskostnader och kombinerade varor eller tjänster kan erhållas.

e) Avtalets löptid och hur avtalet och tjänsterna förlängs eller sägs upp, inklusive varor eller tjänster som kombineras med dessa tjänster, och om avtalet kan sägas upp avgiftsfritt.

f) Villkoren för ersättning och återbetalning om tjänsterna inte håller angiven kvalitet, inbegripet i händelse av inkorrekt eller försenad fakturering.

g) Hur det tvistlösningsförfarande utanför domstol som avses i artikel 26 inleds.

h) Information om konsumentens rättigheter, inbegripet information om behandlingen av klagomål och all den information som avses i denna punkt, tydligt angiven på fakturan eller på elföretagets webbplats.

Villkoren ska vara skäligen och kända på förhand. Information om dem ska under alla omständigheter ges innan avtalet ingås eller bekräftas. Om avtal ingås genom en mellanhand ska den information som avses i denna punkt också tillhandahållas innan avtalet ingås.

Slutkunderna ska tillhandahållas en sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren på ett väl synligt sätt och uttryckt på ett kortfattat och enkelt språk.

4. Slutkunderna ska i god tid underrättas om varje avsikt att ändra avtalsvillkoren och ska därvid underrättas om att de har rätt att säga upp avtalet. Leverantörerna ska på ett transparent och lättbegripligt sätt underrätta sina slutkunder

⁽²⁰⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG (EUT L 304, 22.11.2011, s. 64).

⁽²¹⁾ Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 21.4.1993, s. 29).

direkt om varje ändring av leveranspriserna och om skälen och villkoren för detta och ändringens omfattning, vid en lämplig tidpunkt som infaller senast två veckor eller, när det gäller hushållskunder, en månad innan ändringen träder i kraft. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunder har möjlighet att säga upp avtal om de inte godtar de nya avtalsvillkor eller ändringar av leveranspriserna som leverantören meddelat.

5. Leverantörerna ska tillhandahålla slutkunderna transparent information om tillämpliga priser och tariffer och om standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av eltjänster.

6. Leverantörerna ska erbjuda slutkunderna ett brett val av betalningssätt. Dessa betalningssätt får inte medföra oskälig diskriminering mellan kunder. Alla skillnader i avgifter som kan hänföras till betalningssätt eller system för förskottsbetalning ska vara objektiva, icke-diskriminerande och proportionella och får inte överstiga betalningsmottagarens direkta kostnader för användningen av ett visst betalningssätt eller system för förskottsbetalning, i linje med artikel 62 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2366 ⁽²³⁾.

7. Enligt punkt 6 ska hushållskunder som har tillgång till system för förskottsbetalning inte missgynnas på grund av dessa system.

8. Leverantörerna ska erbjuda slutkunderna skäliga och transparenta allmänna villkor, som ska tillhandahållas på ett klart och otvetydigt språk och inte får omfatta hinder för kundernas utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtalet, såsom alltför omfattande avtalshandlingar. Kunderna ska skyddas mot oskäliga eller vilseledande försäljningsmetoder.

9. Slutkunderna ska ha rätt till en god standard både i fråga om tillhandahållandet av tjänster och av behandlingen av klagomål från leverantörernas sida. Leverantörerna ska hantera klagomål på ett enkelt, rättvist och snabbt sätt.

10. När de har tillgång till samhällsomfattande tjänster enligt de bestämmelser som medlemsstaterna antagit i enlighet med artikel 27, ska slutkunderna informeras om sina rättigheter när det gäller samhällsomfattande tjänster.

11. Leverantörerna ska erbjuda hushållskunder tillräcklig information om alternativ till bortkoppling i tillräckligt god tid före den planerade bortkopplingen. Dessa alternativ kan gälla möjligheter till stöd för att undvika bortkoppling, system för förskottsbetalning, energibesiktningar, energirådgivningstjänster, alternativa betalningsplaner, råd om skuldhantering eller anstånd med bortkoppling, och de bör inte medföra en extra kostnad för de kunder som står inför en bortkoppling.

12. Leverantörerna ska erbjuda slutkunderna en slutavräkning efter varje byte av leverantör senast sex veckor efter det att bytet skett.

Artikel 11

Rätt till avtal med dynamiska elpriser

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att den nationella rättsliga ramen gör det möjligt för leverantörer att erbjuda avtal med dynamiska elpriser. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunder som har en smart mätare installerad kan begära att ingå ett avtal med dynamiska elpriser med minst en leverantör och med varje leverantör som betjänar mer än 200 000 slutkunder.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutförbrukarna får fullständig information från leverantörerna om möjligheterna, kostnaderna och riskerna med sådana avtal med dynamiska elpriser och ska säkerställa att leverantörerna är skyldiga att ge slutförbrukarna information i enlighet med detta, bland annat om behovet av att ha en lämplig elmätare installerad. Tillsynsmyndigheterna ska övervaka marknadsutvecklingen och bedöma de risker som de nya produkterna och tjänsterna kan medföra samt åtgärda missbruk.

3. Leverantörerna ska inhämta en slutkunds samtycke innan dennes avtal byts till ett avtal med dynamiska elpriser.

⁽²³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2366 av den 25 november 2015 om betaltjänster på den inre marknaden, om ändring av direktiven 2002/65/EG, 2009/110/EG och 2013/36/EU samt förordning (EU) nr 1093/2010 och om upphävande av direktiv 2007/64/EG (EUT L 337, 23.12.2015, s. 35).

4. Under minst tio år från det att avtal med dynamiska elpriser blivit tillgängliga, ska medlemsstaterna eller deras tillsynsmyndigheter övervaka, och ska offentliggöra en årsrapport om, de viktigaste aspekterna i utvecklingen av sådana avtal, inklusive marknadserbjudanden och inverkan på konsumenternas fakturor, särskilt nivån på prisvolatiliteten.

Artikel 12

Rätt att byta och regler om avgifter i samband med byte

1. Byte av leverantör eller marknadsaktör som deltar i aggregering ska genomföras inom kortast möjliga tid. Medlemsstaterna ska säkerställa att en kund som önskar byta leverantör eller marknadsaktör som deltar i aggregering har rätt till ett sådant byte inom högst tre veckor från begäran, förutsatt att avtalsvillkoren följs. Senast 2026 får den tekniska processen vid byte av leverantör inte ta mer än 24 timmar och ska kunna utföras vilken arbetsdag som helst.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att åtminstone hushållskunder och små företag inte debiteras några avgifter i samband med byte.
3. Genom undantag från punkt 2 får medlemsstaterna tillåta att leverantörer eller marknadsaktörer som deltar i aggregering tar ut uppsägningsavgifter för kunder om dessa kunder frivilligt säger upp elleveransavtal med fast löptid och fast pris före förfalldagen, förutsatt att dessa avgifter är en del av ett avtal som kunden frivilligt har ingått och att kunden tydligt informeras om dem innan avtalet ingås. Sådana avgifter ska vara proportionella och får inte överstiga de direkta ekonomiska förluster som en leverantör eller marknadsaktör som deltar i aggregering drabbas av till följd av att kunden säger upp avtalet, inbegripet kostnaderna för eventuella kombinerade investeringar eller tjänster som redan tillhandahållits kunden som en del av avtalet. Bevisbördan för de direkta ekonomiska förlusterna ska åvila den leverantör eller marknadsaktör som deltar i aggregering, och tillåtligheten i uppsägningsavgifter ska övervakas av tillsynsmyndigheten eller en annan behörig nationell myndighet.
4. Medlemsstaterna ska säkerställa att rätten att byta leverantör eller marknadsaktör som deltar i aggregering beviljas kunderna på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång.
5. Hushållskunder ska ha rätt att delta i system för kollektivt byte. Medlemsstaterna ska undanröja alla rättsliga eller administrativa hinder för kollektiva byten och samtidigt tillhandahålla en ram som säkerställer bästa tänkbara konsumentskydd för att motverka missbruk.

Artikel 13

Aggregeringsavtal

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att det står alla kunder fritt att köpa och sälja andra el-tjänster, däribland aggregering, än leverans, oberoende av sitt elleveransavtal och från valfritt elföretag.
2. Medlemsstaterna ska, om en slutkund önskar ingå ett aggregeringsavtal, säkerställa att slutkunden har rätt att göra detta utan godkännande från slutkundens elföretag.

Medlemsstaterna ska säkerställa att marknadsaktörer som deltar i aggregering fullt ut informerar kunderna om villkoren i de avtal som de erbjuder dem.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutförbrukarna har rätt att på begäran och kostnadsfritt erhålla alla relevanta uppgifter om efterfrågeflexibilitet eller levererad och såld el minst en gång per faktureringsperiod.
4. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutförbrukarna beviljas de rättigheter som avses i punkterna 2 och 3 på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete eller tidsåtgång. Medlemsstaterna ska särskilt säkerställa att leverantörerna inte påför kunderna diskriminerande tekniska och administrativa krav, förfaranden eller avgifter på grundval av att de har ett avtal med en marknadsaktör som deltar i aggregering.

Artikel 14

Jämförelseverktyg

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att åtminstone hushållskunder och mikroföretag med en förväntad årsförbrukning på under 100 000 kWh har kostnadsfri tillgång till minst ett verktyg som jämför erbjudandena från olika leverantörer, däribland erbjudanden om avtal med dynamiska elpriser. Kunderna ska informeras om att sådana verktyg finns tillgängliga i, eller tillsammans med, sina fakturor eller på annat sätt. Verktygen ska uppfylla minst följande krav:

- a) De ska vara oberoende av marknadsaktörer och säkerställa att elföretag ges lika behandling i sökresultat.
- b) Det ska tydligt anges vem som äger verktyget och vilken fysisk eller juridisk person som driver och kontrollerar det samt finnas information om hur verktyget finansieras.
- c) Det ska fastställas tydliga och objektiva kriterier som jämförelsen kommer att baseras på, däribland tjänster, och ange dem.
- d) De ska använda ett enkelt och tydligt språk.
- e) De ska innehålla korrekt och aktuell information och ange när den senast uppdaterades.
- f) De ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning genom att vara tydliga, hanterbara, begripliga och robusta.
- g) De ska tillhandahålla ett ändamålsenligt sätt att rapportera felaktig information i de erbjudanden som offentliggörs.
- h) De ska göra jämförelser, samtidigt som de personuppgifter som begärs ska vara begränsade till uppgifter som är absolut nödvändiga för jämförelsen.

Medlemsstaterna ska säkerställa att åtminstone ett verktyg täcker hela marknaden. Om flera verktyg täcker marknaden ska dessa verktyg omfatta så många olika erbjudanden om elavtal som möjligt och täcka en betydande del av marknaden och om dessa verktyg inte helt täcker marknaden ska detta tydligt anges innan resultaten visas.

2. De verktyg som avses i punkt 1 kan drivas av vilken typ av enhet som helst, däribland privata enheter och offentliga myndigheter eller organ.

3. Medlemsstaterna ska utse en behörig myndighet som ska ansvara för att jämförelseverktyg som uppfyller kraven i punkt 1 ges en förtroendemärkning och säkerställa att jämförelseverktyg som fått en förtroendemärkning fortsätter att uppfylla kraven i punkt 1. Den myndigheten ska vara fristående från alla marknadsaktörer och operatörer av jämförelseverktyg.

4. Medlemsstaterna får kräva att jämförelseverktyg som avses i punkt 1 inkluderar jämförelsekriterier som gäller den typ av tjänster som leverantörerna erbjuder.

5. Det ska vara möjligt att ansöka om förtroendemärkning enligt denna artikel, på frivillig och icke-diskriminerande grund, för alla verktyg som jämför erbjudanden från olika marknadsaktörer.

6. Genom undantag från punkterna 3 och 5 får medlemsstaterna välja att inte förtroendemärka jämförelseverktyg om en offentlig myndighet eller ett offentligt organ tillhandahåller ett jämförelseverktyg som uppfyller de krav i punkt 1.

Artikel 15

Aktiva kunder

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutförbrukarna är berättigade att agera som aktiva kunder utan att omfattas av oproportionella eller diskriminerande tekniska krav, administrativa krav, förfaranden och avgifter samt av nätavgifter som inte är kostnadsbaserade.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att aktiva kunder

- a) är berättigade att bedriva verksamhet antingen direkt eller genom aggregering,
- b) är berättigade att sälja egenproducerad el, bland annat genom energiköpsavtal,

- c) är berättigade att delta i flexibilitets- och energieffektivitetssystem,
 - d) är berättigade att delegera förvaltningen av de anläggningar som krävs för deras verksamhet till en tredje part, däribland installation, drift, datahantering och underhåll, utan att den tredje parten anses vara en aktiv kund,
 - e) omfattas av kostnadsbaserade, transparenta och icke-diskriminerande nätavgifter som redovisas separat för den el som matas in i nätet respektive den el som förbrukas från nätet, i enlighet med artikel 59.9 i detta direktiv och artikel 18 i förordning (EU) 2019/943, varigenom det säkerställs att de på ett lämpligt och balanserat sätt bidrar till den övergripande kostnadsfördelningen i systemet,
 - f) är ekonomiskt ansvariga för de obalanser de orsakar i elsystemet; i detta avseende ska de vara balansansvariga parter eller delegera sitt balansansvar i enlighet med artikel 5 i förordning (EU) 2019/943.
3. Medlemsstaterna får i sin nationella rätt ha olika bestämmelser tillämpliga på enskilda och samarbetande aktiva kunder, förutsatt att alla rättigheter och skyldigheter enligt denna artikel tillämpas på alla aktiva kunder. All åtskillnad i behandling mellan samarbetande aktiva kunder ska vara proportionell och vederbörligen motiverad.
4. Medlemsstater som har befintliga system som inte redovisar separat för den el som matas in i nätet respektive den el som förbrukas från nätet får inte bevilja några nya rättigheter inom ramen för dessa system efter den 31 december 2023. Alla kunder som omfattas av befintliga system ska, under alla omständigheter, ha möjlighet att när som helst kunna välja ett nytt system som redovisar separat för den el som matas in i nätet respektive den el som förbrukas från nätet som grund för beräkningen av nätavgifterna.
5. Medlemsstaterna ska säkerställa att aktiva kunder som äger en energilagransanläggning
- a) har rätt till nätanslutning inom rimlig tid efter att en begäran gjorts, förutsatt att samtliga villkor är uppfyllda, såsom balansansvar och lämplig mätutrustning,
 - b) inte påförs dubbla avgifter, däribland nätavgifter, för lagrad el som blir kvar inom deras fastigheter samt när de tillhandahåller flexibilitetstjänster för systemansvariga,
 - c) inte omfattas av oproportionella licenskrav eller licensavgifter,
 - d) får erbjuda flera olika tjänster samtidigt, om det är tekniskt möjligt.

Artikel 16

Medborgarenergigemenskaper

1. Medlemsstaterna ska tillhandahålla ett möjliggörande regelverk för medborgarenergigemenskaper och säkerställa att
- a) deltagande i en medborgarenergigemenskap är öppet och frivilligt,
 - b) medlemmar eller delägare i en medborgarenergigemenskap har rätt att lämna denna, i vilket fall artikel 12 ska tillämpas,
 - c) medlemmar eller delägare i en medborgarenergigemenskap inte förlorar sina rättigheter och skyldigheter som hushållskunder eller aktiva kunder,
 - d) den berörde systemansvarige för distributionssystemet, mot skälig ersättning i enlighet med tillsynsmyndighetens bedömning, samarbetar med medborgarenergigemenskaper för att underlätta elöverföringar inom dessa,
 - e) medborgarenergigemenskaper omfattas av icke-diskriminerande, rättvisa, proportionella och transparenta förfaranden och avgifter, bland annat för registrering och licensiering, samt av transparenta, icke-diskriminerande och kostnadsbaserade nätavgifter i enlighet med artikel 18 i förordning (EU) 2019/943, varvid det säkerställs att de på ett lämpligt och balanserat sätt bidrar till systemets övergripande kostnadsfördelning.

2. Medlemsstaterna får i det möjliggörande regelverket föreskriva att medborgarenergigemenskaper ska
 - a) vara öppna för gränsöverskridande deltagande,
 - b) ha rätt att äga, inrätta, köpa eller hyra distributionsnät och att förvalta dem självständigt på de villkor som fastställs i punkt 4 i denna artikel,
 - c) omfattas av de undantag som föreskrivs i artikel 38.2.
3. Medlemsstaterna ska säkerställa att medborgarenergigemenskaper
 - a) har möjlighet att få tillgång till alla elmarknader, antingen direkt eller genom aggregering, på ett icke-diskriminerande sätt,
 - b) behandlas på ett icke-diskriminerande och proportionellt sätt med avseende på sin verksamhet och sina rättigheter och skyldigheter som slutkunder, producenter, leverantörer, systemansvariga för distributionssystem eller marknadsaktörer som deltar i aggregering,
 - c) är ekonomiskt ansvariga för de obalanser de orsakar i elsystemet; i detta avseende ska de vara balansansvariga parter eller delegera sitt balansansvar i enlighet med artikel 5 i förordning (EU) 2019/943,
 - d) i samband med förbrukning av egenproducerad el behandlas som aktiva kunder i enlighet med artikel 15.2 e,
 - e) har rätt att internt organisera delningen av el som produceras av de produktionsenheter som medborgarenergigemenskapen äger, med förbehåll för andra krav som fastställs i denna artikel och förutsatt att medborgarenergigemenskapens medlemmar bibehåller sina rättigheter och skyldigheter i egenskap av slutkunder.

Med avseende på tillämpningen av första stycket e, ska detta, om elen delas, inte påverka tillämpliga nätavgifter, tariffer och andra avgifter, i enlighet med en transparent kostnads-nyttanalytisk av distribuerade energiresurser som tagits fram av den behöriga nationella myndigheten.

4. Medlemsstaterna får besluta att ge medborgarenergigemenskaper rätt att förvalta distributionsnät inom sitt verksamhetsområde och fastställa relevanta förfaranden, utan att detta påverkar kapitel IV eller andra regler och bestämmelser som gäller systemansvariga för distributionssystem. Om en sådan rätt ges ska medlemsstaterna säkerställa att medborgarenergigemenskaper
 - a) har rätt att ingå ett avtal avseende driften av deras nät med en berörd systemansvarig för det distributionssystem eller överföringssystem som deras nät är anslutet till,
 - b) omfattas av lämpliga nätavgifter vid anslutningspunkterna mellan deras nät och distributionsnätet utanför medborgarenergigemenskapen och att sådana nätavgifter redovisas separat för den el som matas in i distributionsnätet respektive den el som förbrukas från distributionsnätet utanför medborgarenergigemenskapen, i enlighet med artikel 59.7,
 - c) inte diskriminerar eller skadar kunder som alljämt är anslutna till distributionssystemet.

Artikel 17

Efterfrågeflexibilitet genom aggregering

1. Medlemsstaterna ska tillåta och främja deltagande för efterfrågeflexibilitet genom aggregering. Medlemsstaterna ska tillåta att slutförbrukarna, inklusive sådana som erbjuder efterfrågeflexibilitet genom aggregering, tillsammans med producenterna deltar på alla elmarknader på ett icke-diskriminerande sätt.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem vid upphandling av stödtjänster behandlar marknadsaktörer som deltar i efterfrågeflexibilitet genom aggregering på ett icke-diskriminerande sätt tillsammans med producenter och på grundval av deras tekniska kapacitet.
3. Medlemsstaterna ska säkerställa att deras relevanta regelverk innehåller minst följande inslag:
 - a) Rätten för varje marknadsaktör som deltar i aggregering, däribland oberoende aggregatorer, att komma in på elmarknaderna utan medgivande från andra marknadsaktörer.

- b) Icke-diskriminerande och transparenta regler som tydligt fastställer roller och ansvarsområden för alla elföretag och kunder.
- c) Icke-diskriminerande och transparenta regler och förfaranden för utbyte av uppgifter mellan marknadsaktörer som deltar i aggregering och andra elföretag och som säkerställer enkel tillgång till uppgifter på lika och icke-diskriminerande villkor och samtidigt till fulla skyddar kommersiellt känslig information och kundernas personuppgifter.
- d) En skyldighet för marknadsaktörer som deltar i aggregering att vara ekonomiskt ansvariga för de obalanser de orsakar i elsystemet; i det avseendet ska de vara balansansvariga parter eller delegera sitt balansansvar i enlighet med artikel 5 i förordning (EU) 2019/943.
- e) Föreskrifter om att slutkunder som har ett avtal med oberoende aggregatorer inte ska åläggas oskäliga betalningar eller påföljder eller andra oskäliga avtalsgrundade begränsningar av sina elleverantörer.
- f) Ett system för konfliktlösning mellan marknadsaktörer som deltar i aggregering och andra marknadsaktörer, vilket omfattar ansvar för obalanser.

4. Medlemsstaterna får kräva att elföretag eller deltagande slutkunder betalar ekonomisk ersättning till andra marknadsaktörer eller till marknadsaktörens balansansvariga parter, om dessa marknadsaktörer eller balansansvariga parter direkt påverkas av aktiveringen av efterfrågeflexibilitet. Sådana ekonomiska ersättningar ska inte utgöra ett hinder för marknadstillträde för marknadsaktörer som deltar i aggregering eller ett hinder för flexibilitet. I sådana fall ska den ekonomiska ersättningen vara strikt begränsad till att täcka de kostnader som därmed uppstår för deltagande kunders leverantörer eller leverantörers balansansvariga parter under aktiveringen av efterfrågeflexibiliteten. Beräkningsmetoden för ersättningen får beakta de fördelar som de oberoende aggregatorerna har gett andra marknadsaktörer, och, när så sker, får aggregatorer eller deltagande kunder åläggas att bidra till ersättningen men endast om, och i den utsträckning, fördelarna för alla leverantörer, kunder och deras balansansvariga parter inte överstiger deras direkta kostnader. Beräkningsmetoden ska godkännas av tillsynsmyndigheten eller av en annan behörig nationell myndighet.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna eller, om den nationella rättsordningen så kräver, systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem i nära samarbete med marknadsaktörer och slutkunder fastställer de tekniska kraven för deltagande i efterfrågeflexibilitet på alla elmarknader på grundval av de tekniska egenskaperna för dessa marknader och kapaciteten för efterfrågeflexibilitet. Sådana egenskaper ska inkludera deltagande som omfattar aggregerade laster.

Artikel 18

Fakturor och faktureringsinformation

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att fakturor och faktureringsinformation är korrekta, lättbegripliga, tydliga, koncisa och användarvänliga och presenteras på ett sätt som underlättar slutkundernas jämförelser. På begäran ska slutförbrukarna få en tydlig och begriplig förklaring av hur fakturan har upprättats, särskilt om fakturan inte är grundad på faktisk förbrukning.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutförbrukarna får alla sina fakturor och all faktureringsinformation utan kostnad.
3. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutförbrukarna kan välja elektroniska fakturor och elektronisk faktureringsinformation och erbjuder flexibla arrangemang för den faktiska betalningen av fakturorna.
4. Om avtalet föreskriver en framtida ändring av produkten eller priset eller en rabatt ska detta anges på fakturan tillsammans med det datum då ändringen träder i kraft.
5. Medlemsstaterna ska samråda med konsumentorganisationer då de överväger ändringar i kraven på fakturornas innehåll.
6. Medlemsstaterna ska säkerställa att fakturorna och faktureringsinformationen uppfyller minimikraven i bilaga I.

Artikel 19

Smarta mätarsystem

1. För att främja energieffektiviteten och öka slutförbrukarnas inflytande ska medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheten starkt rekommendera att elföretagen och andra marknadsaktörer optimerar elförbrukningen, bland annat genom att tillhandahålla energiförvaltningstjänster, utveckla innovativa former för prissättning och införa smarta mätarsystem som är driftskompatibla, i synnerhet med konsumenternas energistyrningssystem och med smarta nät i enlighet med tillämpliga unionsregler om dataskydd.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att det på deras territorier införs smarta mätarsystem som hjälper kunderna att aktivt medverka på elmarknaden. Detta införande kan bli föremål för en kostnads–nyttanalys som ska genomföras i enlighet med principerna i bilaga II.
3. Medlemsstater som inför smarta mätarsystem på sina territorier ska anta och offentliggöra funktionella och tekniska minimikrav för de smarta mätarsystemen i enlighet med artikel 20 och bilaga II. Medlemsstaterna ska säkerställa att dessa smarta mätarsystem är driftskompatibla och att de kan ge uppgifter till konsumenternas energistyrningssystem. I det avseendet ska medlemsstaterna ta vederbörlig hänsyn till relevanta tillgängliga standarder, inbegripet standarder som möjliggör driftskompatibilitet, bästa praxis samt vikten av att det utvecklas smarta nät och utvecklingen av den inre marknaden för el.
4. Medlemsstater som inför smarta mätarsystem ska på ett transparent och icke-diskriminerande sätt säkerställa att slutförbrukarna bidrar till kostnaderna för införandet, med hänsyn tagen till de långsiktiga fördelarna för hela värdekedjan. Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat så föreskrivit, de utsedda behöriga myndigheterna ska regelbundet övervaka detta införande på sina territorier för att se hur konsumenterna gynnas.
5. När bedömningen av införandet av smarta mätarsystem utfaller negativt till följd av den kostnads–nyttanalys som avses i punkt 2, ska medlemsstaterna se till att denna bedömning, åtminstone vart fjärde år eller oftare, revideras till följd av betydande förändringar av de bakomliggande antagandena samt till följd av den tekniska utvecklingen och marknadsutvecklingen. Medlemsstaterna ska meddela kommissionen resultaten av sina uppdaterade kostnads–nyttanalyser så snart de blir tillgängliga.
6. Bestämmelserna i detta direktiv om smarta mätarsystem ska tillämpas på framtida anläggningar och på anläggningar som ersätter äldre smarta mätare. Smarta mätarsystem som redan har installerats eller för vilka *inledande av arbeten* påbörjades före den 4 juli 2019 får fortsätta att vara i drift under sin livslängd, medan smarta mätarsystem som inte uppfyller kraven i artikel 20 och bilaga II, inte ska fortsätta vara i drift efter den 5 juli 2031.

I denna punkt avses med *inledande av arbeten* antingen inledandet av bygg- och anläggningsarbeten som avser investeringen eller det första bindande åtagandet att beställa utrustning eller ett annat åtagande som gör investeringen oåterkallelig, beroende på vilket som inträffar först. Markförvärv och förberedande arbeten såsom att erhålla tillstånd och utföra genomförbarhetsstudier anses inte som inledande av arbeten. Vid företagsförvärv avses med *inledande av arbeten* tidpunkten för förvärv av de tillgångar som direkt hänför sig till den förvärvade anläggningen.

Artikel 20

Funktioner hos smarta mätarsystem

Om bedömningen av införandet av smarta mätarsystem utfaller positivt som ett resultat av den kostnads–nyttanalys som avses i artikel 19.2, eller om smarta mätarsystem har införts systematiskt efter den 4 juli 2019, ska medlemsstaterna införa smarta mätarsystem i enlighet med europeiska standarder, bilaga III och följande krav:

- a) Smarta mätarsystem ska korrekt mäta den faktiska elförbrukningen och ska kunna ge slutkunderna information om den faktiska användningstiden. Validerade uppgifter om historisk förbrukning ska göras lätt tillgängliga på ett säkert sätt och visualiseras för slutkunderna på begäran och utan extra kostnad. Icke-validerade uppgifter om förbrukning i nära realtid ska också göras lättillgängliga på ett säkert sätt för slutkunderna utan extra kostnad genom ett standardiserat gränssnitt eller genom fjärråtkomst, för att stödja automatiska program för energieffektivitet, efterfrågestyrning och andra tjänster.

- b) Säkerheten hos systemen med smarta mätare och för datakommunikationen ska överensstämma med relevanta unionsregler om säkerhet, med vederbörligt beaktande av bästa tillgängliga teknik för att säkerställa högsta möjliga nivå av it-skydd, samtidigt som kostnaderna och proportionalitetsprincipen beaktas.
- c) Integritet och skydd för slutkundernas uppgifter ska överensstämma med relevanta unionsregler om data- och integritetsskydd.
- d) Mätaroperatörerna ska säkerställa att mätarna hos aktiva kunder som tillför el till nätet kan redovisa den el som tillförs nätet från de aktiva kundernas fastigheter.
- e) Om slutkunderna så begär ska uppgifter om den el de tillför nätet och uppgifter om deras elförbrukning göras tillgängliga för dem, i enlighet med de genomförandeakter som antagits enligt artikel 24, genom ett standardiserat kommunikationsgränssnitt eller genom fjärråtkomst, eller för tredje parter som agerar på slutkundernas vägnar, i ett lättbegripligt format, och på ett sätt som ger slutkunderna möjlighet att jämföra offerter på likartade grunder.
- f) Slutkunderna ska få lämplig rådgivning och information före, eller i samband med, installationen av smarta mätare, särskilt avseende mätarnas fulla potential i fråga om hantering av mätaravläsning och övervakning av energianvändningen och avseende insamling och behandling av personuppgifter i enlighet med tillämpliga unionsregler om dataskydd.
- g) Smarta mätarsystem ska göra det möjligt för slutkunderna att mätas och avräknas med samma tidsupplösning som perioden för avräkning av obalanser på den nationella marknaden.

Med avseende på tillämpningen av led e ska slutkunderna ha möjlighet att hämta sina mätuppgifter eller överföra dem till en annan part utan extra kostnad och i enlighet med sin rätt till dataportabilitet enligt unionsreglerna om dataskydd.

Artikel 21

Rätt till smarta mätare

1. Om bedömningen av införandet av smarta mätarsystem har utfallit negativt som ett resultat av den kostnadsnyttoanalys som avses i artikel 19.2 och smarta mätarsystem inte har införts systematiskt ska medlemsstaterna säkerställa att alla slutkunder har rätt att på begäran, samtidigt som de står för de dithörande kostnaderna, och enligt rättvisa, rimliga och kostnadseffektiva villkor, till installation eller, i förekommande fall, uppgradering av en smart mätare som
 - a) när det är tekniskt möjligt, är försedd med de funktioner som avses i artikel 20 eller med en minimiuppsättning av funktioner som ska fastställas och offentliggöras av medlemsstaterna på nationell nivå i enlighet med bilaga II,
 - b) är driftskompatibel med och som kan anslutas på lämpligt sätt till konsumenternas energistyrningssystem i nära realtid.
2. När en kund begärt en smart mätare i enlighet med punkt 1 ska medlemsstaterna eller, om en medlemsstat så föreskrivit, den utsedda behöriga myndigheten
 - a) säkerställa att erbjudandet till den slutkund som begärt installation av en smart mätare uttryckligen anger och tydligt beskriver
 - i) de funktioner och den driftskompatibilitet som kan stödjas av den smarta mätaren och de tjänster som kan tillhandahållas, liksom de fördelar som det är realistiskt att uppnå genom innehavet av den smarta mätaren vid den givna tidpunkten,
 - ii) eventuella kostnader som ska bäras av slutkunden,
 - b) säkerställa att mätaren installeras inom rimlig tid, senast fyra månader efter kundens begäran,
 - c) regelbundet, och minst vartannat år, granska och offentliggöra kostnaderna och följa dessa kostnaders utveckling som ett resultat av den tekniska utvecklingen och eventuella uppgraderingar av mätsystemet.

*Artikel 22***Traditionella mätare**

1. I fall där slutkunderna inte har smarta mätare ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunderna förses med individuella mätare av traditionell typ som korrekt mäter deras faktiska förbrukning.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna lätt kan läsa sina traditionella mätare, antingen direkt eller indirekt via ett webbgränssnitt eller via något annat lämpligt gränssnitt.

*Artikel 23***Hantering av uppgifter**

1. Vid fastställandet av regler om hantering och utbyte av uppgifter ska medlemsstaterna eller, om en medlemsstat så föreskrivit, de utsedda behöriga myndigheterna ange reglerna för berättigade parter tillgång till uppgifter om slutkunden i enlighet med denna artikel och tillämpligt unionsregelverk. Vid tillämpningen av detta direktiv ska uppgifter anses inbegripa mät- och förbrukningsuppgifter samt de uppgifter som krävs för att en kund ska kunna byta leverantör, för efterfrågeflexibilitet och andra tjänster.
2. Medlemsstaterna ska organisera hanteringen av uppgifter för att säkerställa effektiv och säker tillgång till och effektivt och säkert utbyte av uppgifter samt dataskydd och datasäkerhet.

Oavsett vilken modell för uppgiftshantering som tillämpas i den enskilda medlemsstaten ska de parter som ansvarar för uppgiftshantering ge tillgång till uppgifter om slutkunden till varje berättigad part i enlighet med punkt 1. Berättigade parter ska få de begärda uppgifterna till sitt förfogande på ett icke-diskriminerande sätt och samtidigt. Tillgången till uppgifterna ska vara enkel och de relevanta förfarandena för att få tillgång till uppgifterna ska offentliggöras.

3. Reglerna om tillgång till uppgifter och uppgiftslagring med avseende på tillämpningen av detta direktiv ska vara förenliga med relevant unionsrätt.

Behandling av personuppgifter inom ramen för detta direktiv ska ske i enlighet med förordning (EU) 2016/679.

4. Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat så föreskrivit, den utsedda behöriga myndigheten ska godkänna och certifiera, eller i tillämpliga fall övervaka, de parter som ansvarar för uppgiftshantering för att säkerställa att de uppfyller kraven i detta direktiv.

Utan att det påverkar arbetsuppgifterna för dataskyddsombud enligt förordning (EU) 2016/679 får medlemsstaterna besluta att kräva att parter som ansvarar för uppgiftshantering utser regelefterlevnadsansvariga som ska ansvara för att övervaka genomförandet av åtgärder som vidtas av dessa parter för att säkerställa icke-diskriminerande tillgång till uppgifter och fullgörande av kraven i detta direktiv.

Medlemsstaterna får utnämna regelefterlevnadsansvariga eller organ som avses i artikel 35.2 d i detta direktiv att fullgöra de skyldigheter som anges i denna punkt.

5. Inga extra kostnader får åläggas slutkunderna för tillgången till deras uppgifter eller för en begäran om att deras uppgifter ska göras tillgängliga.

Medlemsstaterna ska ansvara för fastställandet av relevanta avgifter för de behöriga parternas tillgång till uppgifter.

Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat så föreskrivit, de utsedda behöriga myndigheterna, ska säkerställa att eventuella avgifter som påförs av reglerade enheter som tillhandahåller datatjänster är skäliga och vederbörligen motiverade.

*Artikel 24***Driftskompatibilitetskrav och förfaranden för tillgång till uppgifter**

1. För att främja konkurrensen på slutkundsmarknaden och för att undvika onödiga administrativa kostnader för berättigade parter ska medlemsstaterna underlätta full driftskompatibilitet för energitjänster inom unionen.

2. Kommissionen ska, genom genomförandeakter, fastställa driftskompatibilitetskrav och icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för tillgång till de uppgifter som avses i artikel 23.1. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 68.2.
3. Medlemsstaterna ska säkerställa att elföretagen tillämpar de driftskompatibilitetskrav och förfaranden för tillgång till uppgifter som avses i punkt 2. Dessa krav och förfaranden ska grundas på befintlig nationell praxis.

Artikel 25

Gemensamma kontaktpunkter

Medlemsstaterna ska säkerställa att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där kunderna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, tillämplig rätt och tillgängliga mekanismer för tvistlösning i händelse av en tvist. Dessa gemensamma kontaktpunkter kan vara en del av allmänna konsumentupplysningsställen.

Artikel 26

Rätt till tvistlösning utanför domstol

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna har tillgång till enkla, rättvisa, transparenta, oberoende, ändamålsenliga och effektiva mekanismer för tvistlösning utanför domstol för att lösa tvister som gäller rättigheter och skyldigheter enligt detta direktiv, genom en oberoende mekanism, såsom en energiombudsman eller ett konsumentorgan, eller genom en tillsynsmyndighet. Om slutkunden är en konsument i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU ⁽²³⁾ ska sådana mekanismer för tvistlösning utanför domstol uppfylla kvalitetskraven i direktiv 2013/11/EU och ska, om så är motiverat, innehålla system för återbetalning och ersättning.
2. Vid behov ska medlemsstaterna säkerställa att alternativa tvistlösningsorgan samarbetar för att tillhandahålla enkla, rättvisa, transparenta, oberoende, ändamålsenliga och effektiva mekanismer för tvistlösning utanför domstol vid tvister som uppstår rörande produkter eller tjänster som är kopplade till, eller kombinerade med, en produkt eller tjänst som omfattas av detta direktiv.
3. Det ska vara obligatoriskt för elföretag att delta i mekanismer för tvistlösning utanför domstol för hushållskunder, om inte medlemsstaten visar för kommissionen att andra mekanismer är lika ändamålsenliga.

Artikel 27

Samhällsomfattande tjänster

1. Medlemsstaterna ska inom sitt territorium säkerställa att alla hushållskunder och, när medlemsstaterna anser det lämpligt, små företag har rätt till samhällsomfattande tjänster, nämligen rätt till elleveranser av en bestämd kvalitet till konkurrenskraftiga, lätt och tydligt jämförbara, transparenta och icke-diskriminerande priser. För att säkerställa leveranser av samhällsomfattande tjänster får medlemsstaterna utse en sistahandsleverantör. Medlemsstaterna ska ålägga systemansvariga för distributionssystem att ansluta kunderna till sina nät enligt villkor och tariffer som fastställts i enlighet med förfarandet i artikel 59.7. Detta direktiv hindrar inte medlemsstaterna från att stärka hushållskundernas och små och medelstora icke-hushållskunders ställning på marknaden genom att främja möjligheterna till frivillig aggregering mellan företrädare för dessa kundkategorier.
2. Punkt 1 ska genomföras på ett transparent och icke-diskriminerande sätt och ska inte hindra det fria valet av leverantör enligt vad som föreskrivs i artikel 4.

⁽²³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (direktivet om alternativ tvistlösning) (EUT L 165, 18.6.2013, s. 63).

Artikel 28

Utsatta kunder

1. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda kunder, och de ska särskilt säkerställa att utsatta kunder får tillräckligt skydd. Varje medlemsstat ska härvidlag definiera begreppet utsatta kunder, varvid det kan hänvisas till energifattigdom och bland annat föreskrivas förbud mot bortkoppling av dessa kunder från elnätet i kritiska situationer. Begreppet utsatta kunder kan inbegripa inkomstnivå, energiutgifternas andel av den disponibla inkomsten, bostädernas energieffektivitet, kritiskt beroende av elutrustning av hälsoskäl, ålder eller andra kriterier. Medlemsstaterna ska säkerställa att rättigheter och skyldigheter för utsatta kunder respekteras. De ska framför allt vidta lämpliga åtgärder för att skydda kunder i avlägsna områden. De ska säkerställa en hög kundskyddsnivå, särskilt vad gäller transparens i fråga om avtalsvillkor, allmän information och mekanismer för tvistlösning.

2. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder, såsom att föreskriva förmåner inom ramen för sina socialförsäkringssystem för att utsatta kunder ska få den leverans de behöver eller stödja energieffektivitetsförbättringar, för att åtgärda energifattigdom där sådan fastställts i enlighet med artikel 3.3 d i förordning (EU) 2018/1999, också i samband med åtgärder mot fattigdom överlag. Sådana åtgärder ska inte hindra ett effektivt öppnande av marknaden enligt vad som föreskrivs i artikel 4 eller en välfungerande marknad, och kommissionen ska i förekommande fall underrättas i enlighet med artikel 9.4. Sådana underrättelser får även omfatta åtgärder som vidtas inom ramen för det allmänna socialförsäkringssystemet.

Artikel 29

Energifattigdom

Vid bedömningen av antalet energifattiga hushåll i enlighet med artikel 3.3 d i förordning (EU) 2018/1999 ska medlemsstaterna fastställa och offentliggöra en uppsättning kriterier som kan inbegripa låg inkomst, hög andel energiutgifter i förhållande till den disponibla inkomsten och dålig energieffektivitet.

Kommissionen ska ge vägledning om definitionen av *betydande antal energifattiga hushåll* i detta sammanhang och i samband med artikel 5.5 och därvidlag ha som utgångspunkt att varje andel hushåll i energifattigdom kan anses vara betydande.

KAPITEL IV

DRIFT AV DISTRIBUTIONSSYSTEM

Artikel 30

Utnämning av systemansvariga för distributionssystem

Medlemsstaterna ska utse, eller ålägga företag som äger eller är ansvariga för distributionssystem att utse, en eller flera systemansvariga för distributionssystem, för en tid som medlemsstaterna själva bestämmer med beaktande av effektivitet och ekonomisk balans.

Artikel 31

Uppgifter som åligger systemansvariga för distributionssystem

1. Den systemansvarige för distributionssystemet ska säkerställa systemets långsiktiga förmåga att uppfylla rimliga krav på eldistribution, och på affärsmässiga villkor driva, underhålla och utveckla säker, tillförlitlig och effektiv eldistribution inom sitt område, med vederbörlig hänsyn till miljön och energieffektiviteten.

2. Den systemansvarige för distributionssystemet får i alla händelser inte diskriminera mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för sina anknutna företag.

3. Den systemansvarige för distributionssystemet ska förse systemanvändarna med den information de behöver för effektiv tillgång till och användning av systemet.

4. En medlemsstat får ålägga den systemansvarige för distributionssystemet att, då denne avgör inmatningsordningen mellan produktionsanläggningar, prioritera anläggningar som utnyttjar förnybara energikällor eller använder högeffektiv kraftvärme i enlighet med artikel 12 i förordning (EU) 2019/943.
5. Systemansvariga för distributionssystem ska agera som en neutral marknadsfacilitator vid anskaffande av den energi de behöver för att täcka energiförluster inom sina system i enlighet med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden, när de har denna funktion.
6. Om en systemansvarig för distributionssystemet är ansvarig för att upphandla de produkter och tjänster som behövs för distributionssystemets effektiva, tillförlitliga och säkra drift ska de regler som den systemansvarige för distributionssystemet antar för detta ändamål vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande samt utvecklas i samordning med systemansvariga för överföringssystem och andra berörda marknadsaktörer. Villkoren, inklusive reglerna och tarifferna i tillämpliga fall, för tillhandahållandet av sådana produkter och tjänster till de systemansvariga för distributionssystemen ska fastställas i enlighet med artikel 59.7 på ett icke-diskriminerande och kostnadsbaserat sätt och offentliggöras.
7. Vid utförandet av de uppgifter som avses i punkt 6 ska den systemansvarige för distributionssystemet upphandla de icke frekvensrelaterade stödtjänster som behövs för systemet i enlighet med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden, såvida inte tillsynsmyndigheten har bedömt att det marknadsbaserade tillhandahållandet av icke frekvensrelaterade stödtjänster är ekonomiskt ineffektivt och beviljat ett undantag. Skyldigheten att upphandla icke frekvensrelaterade stödtjänster gäller inte för helt integrerade nätkomponenter.
8. Upphandlingen av de produkter och tjänster som avses i punkt 6 ska säkerställa faktiskt deltagande av alla kvalificerade marknadsaktörer, inklusive marknadsaktörer som erbjuder energi från förnybara energikällor, marknadsaktörer som deltar i efterfrågeflexibilitet, aktörer som driver energilagringsanläggningar och marknadsaktörer som deltar i aggregering, i synnerhet genom att omfatta krav på att tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för distributionssystemen i nära samarbete med alla marknadsaktörer, däribland de systemansvariga för överföringssystemen, fastställer tekniska krav för deltagande på dessa marknader på grundval av de tekniska egenskaperna för dessa marknader och kapaciteten hos alla marknadsaktörer.
9. Systemansvariga för distributionssystem ska samarbeta med systemansvariga för överföringssystem så att de marknadsaktörer som är anslutna till deras nät faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna. Tillhandahållandet av balanstjänster som härrör från resurser som finns i distributionssystemet ska ske enligt avtal med berörd systemansvarig för överföringssystemet i enlighet med artikel 57 i förordning (EU) 2019/943 och artikel 182 i kommissionens förordning (EU) 2017/1485 ⁽²⁴⁾.
10. Medlemsstaterna eller deras utsedda behöriga myndigheter får tillåta att systemansvariga för distributionssystem bedriver annan verksamhet än den som föreskrivs i detta direktiv och i förordning (EU) 2019/943, om sådan verksamhet är nödvändig för att de systemansvariga för distributionssystemen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv eller förordning (EU) 2019/943 förutsatt att tillsynsmyndigheten har bedömt behovet av ett sådant undantag. Denna punkt påverkar inte rätten för de systemansvariga för distributionssystemen att äga, utveckla, förvalta eller driva andra nät än elnät, när medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten beviljat en sådan rätt.

Artikel 32

Incitament för användning av flexibilitet i distributionsnät

1. Medlemsstaterna ska tillhandahålla den nödvändiga rättsliga ramen för att tillåta och tillhandahålla incitament för systemansvariga för distributionssystem att upphandla flexibilitetstjänster, däribland hantering av överbelastning i deras områden, för att förbättra effektiviteten i driften och utvecklingen av distributionssystemet. Den rättsliga ramen ska i synnerhet säkerställa att systemansvariga för distributionssystem kan upphandla sådana tjänster från leverantörer av distribuerad produktion, efterfrågeflexibilitet eller energilagring och ska främja införandet energieffektivitetsåtgärder, när sådana tjänster kostnadseffektivt minskar behovet av uppgradering eller ersättning av elkapacitet och stöder en effektiv och säker drift av distributionssystemet. Systemansvariga för distributionssystem ska upphandla dessa tjänster i enlighet med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden, såvida inte tillsynsmyndigheterna har slagit fast att upphandlingen av sådana tjänster inte är ekonomiskt effektiv eller att upphandling skulle leda till allvarlig snedvridning av marknaden eller kraftigare överbelastningar.

⁽²⁴⁾ Kommissionens förordning (EU) 2017/1485 av den 2 augusti 2017 om fastställande av riktlinjer för driften av elöverföringssystem (EUT L 220, 25.8.2017, s. 1).

2. Systemansvariga för distributionssystem, efter godkännande från tillsynsmyndigheten, eller tillsynsmyndigheten själv, ska genom ett transparent och deltagandebaserat förfarande som inbegriper alla berörda systemanvändare och systemansvariga för överföringssystem fastställa specifikationer för de flexibilitetstjänster som upphandlas och om lämpligt standardiserade marknadsprodukter för sådana tjänster åtminstone på nationell nivå. Specifikationerna ska säkerställa ett faktiskt och icke-diskriminerande deltagande av alla marknadsaktörer, inklusive marknadsaktörer som erbjuder energi från förnybara energikällor, marknadsaktörer som deltar i efterfrågeflexibilitet, aktörer som driver energilagringsanläggningar och marknadsaktörer som deltar i aggregering. Systemansvariga för distributionssystem ska utbyta all nödvändig information och samordna med systemansvariga för överföringssystem i syfte att säkerställa ett optimalt utnyttjande av resurser, att säkerställa säker och effektiv drift av systemet och att underlätta marknadsutvecklingen. Systemansvariga för distributionssystem ska få rimlig ersättning för upphandlingen av sådana tjänster för att ge dem möjlighet att åtminstone få ersättning för rimliga motsvarande kostnader, t.ex. för nödvändig informations- och kommunikationsteknik och för infrastruktur.

3. Utvecklingen av ett distributionssystem ska baseras på en transparent nätutvecklingsplan som den systemansvarige för distributionssystemet ska offentliggöra minst vartannat år och överlämna till tillsynsmyndigheten. Nätutvecklingsplanen ska skapa transparens vad gäller de flexibilitetstjänster på medellång och lång sikt som behövs, och ange planerade investeringar under de kommande 5–10 åren, med särskild tonvikt på den huvudsakliga distributionsinfrastruktur som krävs för att ansluta ny produktionskapacitet och ny last, inklusive laddningsstationer för elfordon. Nätutvecklingsplanen ska även omfatta användningen av efterfrågeflexibilitet, energieffektivitet, energilagringsanläggningar och andra resurser som den systemansvarige för distributionssystemet ska använda som ett alternativ till en utbyggnad av systemet.

4. Den systemansvarige för distributionssystemet ska samråda med alla berörda systemanvändare och med berörda systemansvariga för överföringssystemen om nätutvecklingsplanen. Den systemansvarige för distributionssystemet ska offentliggöra resultaten av samrådsprocessen tillsammans med nätutvecklingsplanen, och överlämna resultaten av samrådsprocessen tillsammans med nätutvecklingsplanen till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får begära att planen ska ändras.

5. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa skyldigheten i punkt 3 på integrerade elföretag som betjänar färre än 100 000 anslutna kunder eller som betjänar små enskilda system.

Artikel 33

Integrering av elektricitet i elnätet

1. Utan att det påverkar tillämpningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU⁽²⁵⁾ ska medlemsstaterna tillhandahålla den nödvändiga rättsliga ramen för att underlätta anslutning av offentligt tillgängliga och privata laddningsstationer till distributionsnäten. Medlemsstaterna ska säkerställa att systemansvariga för distributionssystem samarbetar på ett icke-diskriminerande sätt med alla företag som äger, utvecklar, driver eller förvaltar laddningsstationer för elfordon, också i fråga om nätanslutning.

2. Systemansvariga för distributionssystem ska inte äga, utveckla, förvalta eller driva laddningsstationer för elfordon, utom då systemansvariga för distributionssystem äger privata laddningsstationer uteslutande för eget bruk.

3. Genom undantag från punkt 2 får medlemsstaterna tillåta att systemansvariga för distributionssystem äger, utvecklar, förvaltar eller driver laddningsstationer för elfordon, förutsatt att samtliga följande villkor är uppfyllda:

- a) Andra parter har, efter ett öppet, transparent och icke-diskriminerande anbuds förfarande, som är underställt tillsynsmyndighetens granskning och godkännande, inte medgett rätt att äga, utveckla, förvalta eller driva laddningsstationer för elfordon, eller har inte kunnat tillhandahålla dessa tjänster till rimlig kostnad och i rätt tid.
- b) Tillsynsmyndigheten har gjort en förhandsgranskning av villkoren för anbuds förfarandet enligt led a och har lämnat sitt godkännande.
- c) Den systemansvarige för distributionssystemet driver laddningsstationerna på grundval av tillträde för tredje part i enlighet med artikel 6 och får inte diskriminera mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för sina anknutna företag.

⁽²⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU av den 22 oktober 2014 om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen (EUT L 307, 28.10.2014, s. 1).

Tillsynsmyndigheten får utarbeta riktlinjer eller upphandlingsklausuler för att hjälpa systemansvariga för distributionssystem att säkerställa ett rättvist anbudsförfarande.

4. I de fall medlemsstaterna har genomfört villkoren i punkt 3, ska medlemsstaterna eller deras utsedda behöriga myndigheter med jämna mellanrum eller minst vart femte år hålla ett offentligt samråd för att på nytt bedöma det potentiella intresset hos andra aktörer att äga, utveckla, driva eller förvalta laddningsstationer för elfordon. När ett offentligt samråd visar att andra parter kan äga, utveckla, driva eller förvalta sådana laddningsstationer ska medlemsstaterna säkerställa att den verksamhet som bedrivs av systemansvariga för distributionssystem på detta område fasas ut, under förutsättning att det anbudsförfarande som avses i punkt 3 avslutas med framgång. Som en del av villkoren för detta förfarande, får tillsynsmyndigheterna medge att systemansvariga för distributionssystem får tillbaka restvärdet av sina investeringar i laddningsinfrastruktur.

Artikel 34

Uppgifter som åligger systemansvariga för distributionssystem i fråga om uppgiftshantering

Medlemsstaterna ska säkerställa att alla berättigade parter har icke-diskriminerande tillgång till uppgifter på tydliga och likvärdiga villkor, i enlighet med relevanta dataskyddsregler. I medlemsstater där smarta mätarsystem har införts i enlighet med artikel 19 och där systemansvariga för distributionssystem deltar i uppgiftshandlingen ska de regelefterlevnadsprogram som avses i artikel 35.2 d inbegripa särskilda åtgärder för att förhindra diskriminerande tillgång till uppgifter från berättigade parter, i enlighet med artikel 23. I det fall systemansvariga för distributionssystem inte omfattas av artikel 35.1, 35.2 eller 35.3 ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att det vertikalt integrerade företaget inte har privilegierad tillgång till uppgifter för utövandet av leveransverksamheten.

Artikel 35

Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem

1. Om den systemansvarige för distributionssystemet utgör en del av ett vertikalt integrerat företag ska denne åtminstone vad avser juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution. Dessa regler ska inte ge upphov till någon skyldighet att skilja ägandet av tillgångar i distributionssystemet från det vertikalt integrerade företaget.
2. Utöver de krav som fastställts i punkt 1 ska den systemansvarige för distributionssystemet, om denne utgör en del av ett vertikalt integrerat företag, med avseende på sin organisation och sitt beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution. För att uppnå detta ska följande minimikriterier gälla:
 - a) De personer som ansvarar för företagsledningen för den systemansvarige för distributionssystemet får inte ingå i företagsstrukturer i det integrerade elföretaget som direkt eller indirekt ansvarar för den dagliga driften avseende produktion, överföring eller leverans av el.
 - b) Lämpliga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att de yrkesmässiga intressena hos de personer som ansvarar för företagsledningen för den systemansvarige för distributionssystemet beaktas på ett sätt som gör att dessa personer kan agera självständigt.
 - c) Den systemansvarige för distributionssystemet ska ha faktisk beslutanderätt, oberoende av det integrerade elföretaget, när det gäller de tillgångar som behövs för att trygga drift, underhåll eller utveckling av nätet. För detta ändamål ska den systemansvarige för distributionssystemet förfoga över de resurser som krävs, däribland personella, tekniska, fysiska och ekonomiska resurser. Detta bör inte hindra förekomsten av lämpliga samordningsmekanismer för att säkerställa att moderbolagets ekonomiska och förvaltningsmässiga övervakningsrättigheter när det gäller avkastningen på tillgångar, som regleras indirekt i enlighet med artikel 59.7, i ett dotterbolag skyddas. Detta ska särskilt göra det möjligt för moderbolaget att godkänna den årliga finansieringsplan eller det motsvarande instrument som upprättas av den systemansvarige för distributionssystemet och att fastställa övergripande gränser för dess dotterbolags skuldsättningsnivåer. Det ska inte vara tillåtet för moderbolaget att ge instruktioner om den dagliga driften eller om enskilda beslut beträffande uppförande eller uppgärdering av distributionsnät, så länge dessa beslut inte överskrider villkoren i den godkända finansieringsplanen eller motsvarande instrument.

- d) Den systemansvarige för distributionssystemet ska upprätta ett regelefterlevnadsprogram där det anges vilka åtgärder som har vidtagits för att motverka diskriminerande beteende och se till att efterlevnaden av programmet kontrolleras på lämpligt sätt. Regelefterlevnadsprogrammet ska ange vilka specifika skyldigheter de anställda har att uppfylla detta mål. Den person eller det organ som ansvarar för kontroller av att programmet följs, den regelefterlevnadsansvarige, ska till den tillsynsmyndighet som avses i artikel 57.1 överlämna en årlig rapport, som ska offentliggöras, om de åtgärder som vidtagits. Den regelefterlevnadsansvarige ska vara helt oberoende och ha tillträde till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag för att utföra sitt uppdrag.
3. Om den systemansvarige för distributionssystemet ingår i ett vertikalt integrerat företag ska medlemsstaterna säkerställa att dennes verksamhet övervakas av tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga organ, så att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrیدا konkurrensen. Vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem får i synnerhet inte, i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det vertikalt integrerade företaget har.
4. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa punkterna 1, 2 och 3 på integrerade elföretag som betjänar färre än 100 000 anslutna kunder eller som levererar till små enskilda system.

Artikel 36

Ägande av energilagringsanläggningar av systemansvariga för distributionssystem

1. Systemansvariga för distributionssystem ska inte äga, utveckla, förvalta eller driva energilagringsanläggningar.
2. Genom undantag från punkt 1 får medlemsstaterna tillåta att systemansvariga för distributionssystem äger, utvecklar, förvaltar eller driver energilagringsanläggningar om dessa är helt integrerade nätkomponenter och tillsynsmyndigheten har lämnat sitt godkännande eller om samtliga följande villkor är uppfyllda:
 - a) Andra parter har, efter ett öppet, transparent och icke-diskriminerande anbudsförfarande, som är underställt tillsynsmyndighetens granskning och godkännande, inte medgettts rätt att äga, utveckla, förvalta eller driva sådana anläggningar, eller har inte kunnat tillhandahålla dessa tjänster till rimlig kostnad och i rätt tid.
 - b) Sådana anläggningar är nödvändiga för att de systemansvariga för distributionssystemen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv när det gäller effektiv, tillförlitlig och säker drift av distributionssystemen, och anläggningarna används inte för att köpa eller sälja el på elmarknaderna.
 - c) Tillsynsmyndigheten har bedömt behovet av ett sådant undantag och gjort en bedömning av anbudsförfandet, däribland villkoren för anbudsförfandet, och har lämnat sitt godkännande.

Tillsynsmyndigheten får utarbeta riktlinjer eller upphandlingsklausuler för att hjälpa systemansvariga för distributionssystem att säkerställa ett rättvist anbudsförfarande.

3. Tillsynsmyndigheterna ska med jämna mellanrum eller minst vart femte år hålla ett offentligt samråd om befintliga energilagringsanläggningar för att bedöma den potentiella tillgängligheten och det potentiella intresset av att investera i sådana anläggningar. Om ett offentligt samråd, enligt tillsynsmyndighetens bedömning, visar att tredje parter kan äga, utveckla, driva eller förvalta sådana anläggningar på ett kostnadseffektivt sätt ska tillsynsmyndigheten säkerställa att den verksamhet som bedrivs av systemansvariga för distributionssystem på detta område fasas ut inom 18 månader. Som en del av villkoren för detta förfarande får tillsynsmyndigheterna medge att systemansvariga för distributionssystem får skälig ersättning, särskilt för att få tillbaka restvärdet av sina investeringar i energilagringsanläggningarna.
4. Punkt 3 ska inte tillämpas på helt integrerade nätkomponenter eller på den vanliga avskrivningsperioden för nya batterilagringsanläggningar med ett slutgiltigt investeringsbeslut fram till den 4 juli 2019, förutsatt att dessa batterilagringsanläggningar
 - a) ansluts till nätet senast två år därefter,
 - b) integreras i distributionssystemet,

- c) endast används för omedelbart återställande av nätsäkerheten i samband med hantering av oplanerade händelser i elnätet, när detta återställande påbörjas omedelbart och avslutas när vanlig omdirigering kan lösa problemet, och
- d) inte används för att köpa eller sälja el på elmarknaderna, balansmarknaderna inbegripna.

Artikel 37

Skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystem

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 55 eller annat lagstadgat krav att lämna uppgifter ska den systemansvarige för distributionssystemet behandla kommersiellt känsliga uppgifter som denne erhåller inom ramen för sin affärsverksamhet konfidentiellt, och förhindra att uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt.

Artikel 38

Slutna distributionssystem

1. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga myndigheter ska klassificera ett system som distribuerar el inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats eller en plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte levererar el till hushållskunder, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4, som ett slutet distributionssystem om

- a) systemanvändarnas verksamhet eller produktionsprocesser är integrerade av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller
- b) systemet distribuerar el huvudsakligen till systemets ägare eller den systemansvarige eller till deras anknutna företag.

2. Slutna distributionssystem ska vid tillämpningen av detta direktiv anses vara distributionssystem. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna ska undanta den systemansvarige för ett slutet distributionssystem från

- a) skyldigheten i artikel 31.5 och 31.7 att anskaffa energi för att täcka energiförluster och icke frekvensrelaterade stödtjänster inom sitt system enligt transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden,
- b) kravet i artikel 6.1 att tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, ska vara godkända i enlighet med artikel 59.1 innan de träder i kraft,
- c) kraven i artikel 32.1 att upphandla flexibilitetstjänster och i artikel 32.3 att utveckla systemansvarigas system på grundval av nätutvecklingsplaner,
- d) kravet i artikel 33.2 att inte äga, utveckla, förvalta eller driva laddningsstationer för elfordon, och
- e) kravet i artikel 36.1 att inte äga, utveckla, förvalta eller driva energilagringsanläggningar.

3. Vid beviljandet av undantag enligt punkt 2 ska de gällande tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, på begäran av en användare av det slutna distributionssystemet ses över och godkännas i enlighet med artikel 59.1.

4. Undantag enligt punkt 2 ska även kunna beviljas för tillfällig användning av ett litet antal hushåll som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren till distributionssystemet och som befinner sig inom det område som får el levererad genom ett slutet distributionssystem.

Artikel 39

Kombinerat systemansvar

Artikel 35.1 ska inte hindra verksamheten hos en systemansvarig med kombinerat ansvar för överförings- och distributionssystem, under förutsättning att den systemansvarige följer artiklarna 43.1, 44 och 45 eller avsnitt 3 i kapitel VI eller att den systemansvarige omfattas av artikel 66.3.

KAPITEL V

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER FÖR SYSTEMANSVARIGA FÖR ÖVERFÖRINGSSYSTEM

Artikel 40

Uppgifter som åligger systemansvariga för överföringssystem

1. Varje systemansvarig för överföringssystem ska ansvara för följande:
 - a) I nära samarbete med angränsande systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem säkerställa systemets långsiktiga förmåga att bemöta rimlig efterfrågan på överföring av el, samt på affärsmässiga villkor och med vederbörlig hänsyn till miljön driva, underhålla och utveckla säkra, tillförlitliga och effektiva överföringssystem.
 - b) Säkerställa tillräckliga resurser för att kunna fullgöra sina skyldigheter.
 - c) Bidra till försörjningstryggheten genom lämplig överföringskapacitet och systemtillförlitlighet.
 - d) Styra elflödena i systemet, med beaktande av utbyten med andra sammanlänkade system. Den systemansvarige för överföringssystemet ska för detta ändamål ansvara för att elsystemet är säkert, tillförlitligt och effektivt och därvidlag säkerställa att alla nödvändiga stödtjänster, även sådana som tillhandahålls genom efterfrågeflexibilitet och energilagringsanläggningar, är tillgängliga i den mån som denna tillgänglighet är oberoende av andra överföringssystem med vilka systemet är sammanlänkat.
 - e) Förse systemansvariga för andra system med vilka systemet är sammanlänkat med tillräcklig information för att säker och effektiv drift, samordnad utveckling och driftskompatibilitet i det sammanlänkade systemet ska kunna säkerställas.
 - f) Säkerställa att ingen diskriminering görs mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för anknutna företag.
 - g) Förse systemanvändarna med den information som behövs för att de ska kunna få effektivt tillträde till systemet.
 - h) Inkassera kapacitetsavgifter och betalningar inom ramen för kompensationsmekanismen mellan systemansvariga för överföringssystem i enlighet med artikel 49 i förordning (EU) 2019/943, bevilja och administrera tredje parts tillträde och ge motiverade förklaringar då sådant tillträde nekats, vilket ska övervakas av tillsynsmyndigheterna; systemansvariga för överföringssystem ska, då de utför sina uppgifter enligt den här artikeln, främst underlätta marknadsintegrationen.
 - i) Upphandla stödtjänster för att säkerställa driftsäkerheten.
 - j) Anta en ram för samarbete och samordning mellan regionala samordningscentrum.
 - k) Delta i inrättandet av europeiska och nationella resurstillräcklighetsbedömningar enligt kapitel IV i förordning (EU) 2019/943.
 - l) Digitalisera överföringssystem.
 - m) Arbeta med uppgiftshantering, däribland utveckling av datahanteringssystem, it-säkerhet och dataskydd i enlighet med de tillämpliga reglerna och utan att detta påverkar andra myndigheters befogenheter.
2. Medlemsstaterna får föreskriva att en eller flera av de skyldigheter som anges i punkt 1 i denna artikel ska tilldelas en annan systemansvarig för överföringssystem än den som äger det överföringssystem som skyldigheterna i fråga annars skulle gälla. Den systemansvarige för överföringssystem som tilldelats uppgifterna ska certifieras som ägandemässigt åtskild, oberoende systemansvarig eller oberoende systemansvarig för överföringssystem, och uppfylla kraven i artikel 43, men ska inte behöva äga det överföringssystem som det egna ansvaret gäller.

Den systemansvarige för överföringssystem som äger överföringssystemet ska uppfylla kraven i kapitel VI och certifieras i enlighet med artikel 43. Detta påverkar inte möjligheten för systemansvariga för överföringssystem som är certifierade som ägandemässigt åtskilda, oberoende systemansvariga eller oberoende systemansvariga för överföringssystem att på eget initiativ och under sin tillsyn delegera vissa uppgifter till andra systemansvariga för överföringssystem som är certifierade som ägandemässigt åtskilda, oberoende systemansvariga eller oberoende systemansvariga för överföringssystem, om en sådan delegering av uppgifter inte äventyrar den faktiska och oberoende beslutanderätten för den delegerande systemansvarige för överföringssystem.

3. Vid utförandet av de uppgifter som avses i punkt 1 ska systemansvariga för överföringssystem beakta de rekommendationer som utfärdats av de regionala samordningscentrumen.

4. Vid utförandet av den uppgift som avses i punkt 1 i ska systemansvariga för överföringssystem upphandla balanstjänster genom

a) transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden,

b) deltagande av alla kvalificerade elföretag och marknadsaktörer, inklusive marknadsaktörer som erbjuder energi från förnybara energikällor, marknadsaktörer som deltar i efterfrågeflexibilitet, aktörer som driver energilagringsanläggningar och marknadsaktörer som deltar i aggregering.

I enlighet med led b i första stycket ska tillsynsmyndigheter och systemansvariga för överföringssystem i nära samarbete med alla marknadsaktörer fastställa tekniska krav för deltagande på dessa marknader på grundval av de tekniska egenskaperna för dessa marknader.

5. Punkt 4 ska tillämpas på dessa icke frekvensrelaterade stödtjänster som tillhandahålls av systemansvariga för överföringssystem, utom i de fall tillsynsmyndigheten har bedömt att marknadsbaserat tillhandahållande av icke frekvensrelaterade stödtjänster inte är ekonomiskt effektivt och har beviljat undantag. Den rättsliga ramen ska i synnerhet säkerställa att systemansvariga för överföringssystem kan upphandla tjänster från leverantörer av efterfrågeflexibilitet eller energilagring och ska främja genomförandet av energieffektivitetsåtgärder, där dessa tjänster kostnadseffektivt minskar behovet av uppgradering eller ersättning av elkapacitet och stöder en effektiv och säker drift av distributionsystemet.

6. Systemansvariga för överföringssystem, som behöver tillsynsmyndighetens godkännande, eller tillsynsmyndigheten själv, ska genom ett transparent och deltagandebaserat förfarande som inbegriper alla berörda systemanvändare och de systemansvariga för distributionssystemen fastställa specifikationer för de icke frekvensrelaterade stödtjänster som upphandlas och om lämpligt standardiserade marknadsprodukter för sådana tjänster åtminstone på nationell nivå. Specifikationerna ska säkerställa ett faktiskt och icke-diskriminerande deltagande av alla marknadsaktörer, inklusive marknadsaktörer som erbjuder energi från förnybara energikällor, marknadsaktörer som deltar i efterfrågeflexibilitet, aktörer som driver energilagringsanläggningar och marknadsaktörer som deltar i aggregering. Systemansvariga för överföringssystem ska utbyta all nödvändig information och samordna med systemansvariga för distributionssystem i syfte att säkerställa ett optimalt utnyttjande av resurser, säkerställa säker och effektiv drift av systemet och underlätta marknadsutvecklingen. Systemansvariga för överföringssystem ska få rimlig ersättning för upphandlingen av sådana tjänster för att ge dem möjlighet att åtminstone få ersättning för rimliga motsvarande kostnader, t.ex. för nödvändig informations- och kommunikationsteknik och för infrastruktur.

7. Den skyldighet att upphandla icke frekvensrelaterade stödtjänster som avses i punkt 5 är inte tillämplig på helt integrerade nätkomponenter.

8. Medlemsstaterna eller deras utsedda behöriga myndigheter får tillåta att systemansvariga för överföringssystem bedriver annan verksamhet än den som föreskrivs i detta direktiv och i förordning (EU) 2019/943, om sådan verksamhet är nödvändig för att de systemansvariga för överföringssystemen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv eller förordning (EU) 2019/943, förutsatt att tillsynsmyndigheten har bedömt behovet av ett sådant undantag. Denna punkt påverkar inte rätten för de systemansvariga för överföringssystemen att äga, utveckla, förvalta eller driva andra nät än elnät, när medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten beviljat en sådan rätt.

Artikel 41

Konfidentiell behandling och transparenskrav för systemansvariga för överföringssystem och ägare av överföringssystem

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 55 eller någon annan lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter ska alla systemansvariga för överföringssystem och alla ägare av överföringssystem behandla kommersiellt känsliga uppgifter som de erhåller i sin verksamhet konfidentiellt, och förhindra att uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. De ska i synnerhet inte röja kommersiellt känsliga uppgifter för övriga delar av företaget, såvida inte ett sådant röjande är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion. För att efterlevnaden av reglerna om åtskillnad av information ska kunna säkerställas, ska medlemsstaterna säkerställa att överföringssystemets ägare och övriga delar av företaget inte har gemensamma funktioner, t.ex. gemensam juridisk avdelning, med undantag för rent administrativa funktioner och it-funktioner.

2. Systemansvariga för överföringssystem får inte, i samband med anknutna företags försäljning eller köp av el, missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som har erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.
3. Information som är nödvändig för en effektiv konkurrens och en välfungerande marknad ska offentliggöras. Denna skyldighet påverkar inte kravet att kommersiellt känsliga uppgifter ska behandlas konfidentiellt.

Artikel 42

Beslutsbefogenhet avseende anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagringssystem till överföringssystemet

1. Den systemansvarige för överföringssystemet ska inrätta och offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden för icke-diskriminerande anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagringssystem till överföringssystemet. Dessa förfaranden ska godkännas av tillsynsmyndigheterna.
2. Den systemansvarige för överföringssystemet ska inte ha rätt att vägra en ny produktionsanläggning eller en ny energilagringssystem anslutning på grund av eventuella framtida begränsningar av tillgänglig nätkapacitet, t.ex. överbelastning i avlägsna delar av överföringssystemet. Den systemansvarige för överföringssystemet ska lämna nödvändig information.

Första stycket påverkar inte möjligheten för systemansvariga för överföringssystem att begränsa den garanterade anslutningskapaciteten eller erbjuda anslutningar som omfattas av driftsmässiga begränsningar för att säkerställa att nya produktionsanläggningar eller energilagringssystem blir ekonomiskt effektiva, förutsatt att sådana begränsningar har godkänts av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska säkerställa att eventuella begränsningar av garanterad anslutningskapacitet eller driftsmässiga begränsningar införs på grundval av transparenta och icke-diskriminerande förfaranden och inte skapar oskäliga hinder för marknadstillträde. I de fall då produktionsanläggningar eller energilagringssystem står för kostnaderna för säkerställande av obegränsad anslutning ska inga begränsningar tillämpas.

3. Den systemansvarige för överföringssystemet ska inte ha rätt att vägra en ny anslutningspunkt på grund av att detta kan leda till ytterligare kostnader till följd av nödvändig kapacitetsökning i de delar av systemet som ligger närmast anslutningspunkten.

KAPITEL VI

ÅTSKILLNAD AV SYSTEMANSVARIGA FÖR ÖVERFÖRINGSSYSTEM

Avsnitt 1

Åtskilt ägande

Artikel 43

Åtskilt ägande av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att följande gäller:
 - a) Varje företag som äger ett överföringssystem ska agera som systemansvarig för överföringssystemet.
 - b) Samma person eller personer får inte
 - i) direkt eller indirekt utöva kontroll över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem, eller ett överföringssystem, eller
 - ii) direkt eller indirekt utöva kontroll över en systemansvarig för överföringssystem eller över ett överföringssystem och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

- c) Samma person eller personer får inte, för en systemansvarig för överföringssystem eller för ett överföringssystem, utnämna ledamöter till tillsynsorganet eller styrelsen eller till organ som juridiskt företräder företaget, och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.
- d) Samma person får inte vara ledamot i tillsynsorganet eller styrelsen eller i organ som juridiskt företräder företaget för både ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem.
2. De rättigheter som avses i punkt 1 b och c ska i synnerhet omfatta
- a) rätten att rösta,
- b) befogenheten att utnämna ledamöter till tillsynsorganet eller styrelsen eller till organ som juridiskt företräder företaget, eller
- c) rätten att inneha ägarmajoriteten.
3. För tillämpningen av punkt 1 b ska begreppet *företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet* omfatta företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet i den mening som avses i direktiv 2009/73/EG, och termerna *systemansvarig för överföringssystem* och *överföringssystem* ska omfatta *systemansvarig för överföringssystem* och *överföringssystem* i den mening som avses i det direktivet.
4. Den skyldighet som avses i punkt 1 a ska anses vara fullgjord då två eller flera företag som äger överföringssystem har upprättat ett samriskföretag som för de berörda överföringssystemen fungerar som systemansvarig för överföringssystem i två eller flera medlemsstater. Inget annat företag får ingå i samriskföretaget, såvida inte företaget har godkänts som oberoende systemansvarig i enlighet med artikel 44 eller som oberoende systemansvarig för överföringssystem i enlighet med avsnitt 3.
5. Om den person som avses i punkt 1 b, c och d är medlemsstaten eller ett annat offentligt organ ska, vid tillämpningen av denna artikel, två separata offentliga organ som utövar kontroll, å ena sidan, över en systemansvarig för överföringssystem eller över ett överföringssystem och, å andra sidan, över ett företag som bedriver antingen produktions- eller leveransverksamhet inte anses vara samma person eller samma personer.
6. Medlemsstaterna ska säkerställa att varken sådana kommersiellt känsliga uppgifter som avses i artikel 41 och som innehas av en systemansvarig för överföringssystem som har ingått i ett vertikalt integrerat företag, eller personal hos en sådan systemansvarig för överföringssystem överförs till företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.
7. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1.
- I sådana fall ska den berörda medlemsstaten antingen
- a) utnämna en oberoende systemansvarig i enlighet med artikel 44, eller
- b) följa avsnitt 3.
8. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, och det finns arrangemang som säkerställer ett mer effektivt oberoende för den systemansvarige än avsnitt 3, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkt 1.
9. Innan ett företag godkänns och utnämns till systemansvarig för överföringssystem enligt punkt 8 i denna artikel ska det certifieras i enlighet med de förfaranden som föreskrivs i artikel 52.4, 52.5 och 52.6 i detta direktiv och i artikel 51 i förordning (EU) 2019/943, enligt vilken kommissionen ska kontrollera att befintliga arrangemang klart säkerställer ett mer effektivt oberoende för den systemansvarige för överföringssystemet än i avsnitt 3 i detta kapitel.
10. Vertikalt integrerade företag som äger ett överföringssystem får inte hindras från att vidta åtgärder för att uppfylla villkoren i punkt 1.
11. Företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet får inte direkt eller indirekt kunna ta kontroll över eller utöva någon rättighet gentemot ägarmässigt åtskilda systemansvariga för överföringssystem i medlemsstater som tillämpar punkt 1.

Avsnitt 2

Oberoende systemansvarig

Artikel 44

Oberoende systemansvarig

1. Om överföringssystemet tillhörde ett vertikalt integrerat företag den 3 september 2009 får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa artikel 43.1 och utnämna en oberoende systemansvarig på förslag av överföringssystemets ägare. En sådan utnämning ska godkännas av kommissionen.
2. Medlemsstaten får endast godkänna och utnämna en oberoende systemansvarig förutsatt att
 - a) den sökande har visat att den uppfyller kraven i artikel 43.1 b, c och d,
 - b) den sökande har visat att den förfogar över de ekonomiska, tekniska, fysiska och personella resurser den behöver för att utföra sina uppgifter enligt artikel 40,
 - c) den sökande förbinder sig att genomföra en tioårig nätutvecklingsplan som ska övervakas av tillsynsmyndigheten,
 - d) överföringssystemets ägare har uppvisat förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt punkt 5. För detta ändamål ska ägaren tillhandahålla samtliga utkast till avtal med den sökande och eventuella övriga relevanta enheter, och
 - e) den sökande har uppvisat förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt förordning (EU) 2019/943, däribland samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem på europeisk och regional nivå.
3. Företag som av tillsynsmyndigheten certifierats såsom uppfyllande villkoren i artikel 53 och punkt 2 i den här artikeln ska av medlemsstaterna godkännas och utnännas till oberoende systemansvariga. Certifieringsförfarandet antingen i artikel 52 i detta direktiv och artikel 51 i förordning (EU) 2019/943 eller i artikel 53 i detta direktiv ska tillämpas.
4. Varje oberoende systemansvarig ska ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde, däribland inkasseringen av avgifter för tillträde, kapacitetsavgifter och betalningar inom ramen för kompensationsmekanismen mellan systemansvariga för överföringssystem i enlighet med artikel 49 i förordning (EU) 2019/943, samt driva, underhålla och utveckla överföringssystemet och säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav genom investeringsplanering. Vid utvecklingen av överföringssystemet ska den oberoende systemansvarige ansvara för planering (däribland tillståndsförfarande), uppförande och idriftsättning av den nya infrastrukturen. I detta syfte ska den oberoende systemansvarige agera som systemansvarig för överföringssystemet i enlighet med detta avsnitt. Överföringssystemets ägare ska inte ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde eller för investeringsplanering.
5. Om en oberoende systemansvarig har utnämnts ska överföringssystemets ägare fullgöra följande skyldigheter:
 - a) Tillhandahålla den oberoende systemansvarige det samarbete och stöd som krävs för att denne ska kunna utföra sina uppgifter, i synnerhet all relevant information.
 - b) Finansiera de investeringar som den oberoende systemansvarige har beslutat om och som har godkänts av tillsynsmyndigheten, eller godkänna att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvarige. Finansieringsmetoden ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska, innan beslut om godkännande fattas, samråda med överföringssystemets ägare och andra berörda parter.
 - c) Stå för skadeståndsansvar i samband med nättillgångarna, med undantag av den del av ansvaret som avser den oberoende systemansvariges arbetsuppgifter.
 - d) Ge garantier för att underlätta finansieringen av all utbyggnad av nätet, med undantag av sådana investeringar där ägaren i enlighet med led b har godkänt att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvarige.

6. Den berörda nationella konkurrensmyndigheten ska ges alla relevanta befogenheter för att i nära samverkan med tillsynsmyndigheten på ett effektivt sätt övervaka att ägaren av överföringssystemet fullgör sina skyldigheter enligt punkt 5.

Artikel 45

Åtskillnad av ägare av överföringssystem

1. Om en oberoende systemansvarig har utnämnts ska en ägare av överföringssystem som ingår i ett vertikalt integrerat företag vara oberoende, åtminstone i sin juridiska form och organisation och i sitt beslutsfattande, av annan verksamhet som inte avser överföring.
2. För att säkerställa att sådana ägare till överföringssystem som avses i punkt 1 är oberoende ska följande minimikriterier gälla:
 - a) Personer som ansvarar för ägarens företagsledning får inte ingå i företagsstrukturer i det integrerade elföretag som direkt eller indirekt ansvarar för den dagliga driften när det gäller produktion, distribution eller leverans av el.
 - b) Lämpliga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att de yrkesmässiga intressena hos de personer som ansvarar för ägarens företagsledning beaktas på ett sätt som gör att dessa personer kan agera självständigt.
 - c) Överföringssystemets ägare ska upprätta ett regelefterlevnadsprogram, där det anges vilka åtgärder som vidtagits för att motverka diskriminerande beteende, och säkerställa kontroll av att programmet följs på lämpligt sätt. I regelefterlevnadsprogrammet ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har att uppnå dessa mål. Den person eller det organ som ansvarar för att kontrollera att regelefterlevnadsprogrammet följs ska till tillsynsmyndigheten lämna en årlig rapport om de åtgärder som vidtagits, och rapporten ska offentliggöras.

Avsnitt 3

Oberoende systemansvarig för överföringssystem

Artikel 46

Tillgångar, utrustning, personal och identitet

1. Systemansvariga för överföringssystem ska föfoga över de personella, tekniska, fysiska och ekonomiska resurser som behövs för att de ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv och bedriva elöverföringsverksamhet, särskilt följande:
 - a) Tillgångar som är nödvändiga för elöverföringsverksamheten, inklusive överföringssystem, ska ägas av den systemansvarige för överföringssystemet.
 - b) Personal som är nödvändig för elöverföringsverksamheten, bl.a. för utförande av alla verksamhetsuppgifter, ska vara anställd hos den systemansvarige för överföringssystemet.
 - c) Inhyrning av personal och tillhandahållande av tjänster till och från andra delar av det vertikalt integrerade företaget ska vara förbjudet. Den systemansvarige för överföringssystemet får dock tillhandahålla tjänster till det vertikalt integrerade företaget under förutsättning att
 - i) tillhandahållandet av dessa tjänster inte diskriminerar mellan systemanvändare, är tillgängligt för alla systemanvändare på samma villkor och inte inskränker, snedvrider eller förhindrar konkurrens i produktions- eller leveransverksamhet, och
 - ii) villkoren för tillhandahållandet av tjänsterna har godkänts av tillsynsmyndigheten.
 - d) Utan att det påverkar tillämpningen av tillsynsorganets beslut enligt artikel 49 ska det vertikalt integrerade företaget i god tid göra tillräckliga ekonomiska resurser för framtida investeringsprojekt och/eller för ersättande av befintliga tillgångar tillgängliga för den systemansvarige för överföringssystemet efter en vederbörlig begäran från denne.

2. Elöverföringsverksamheten ska omfatta åtminstone följande uppgifter utöver dem som anges i artikel 40:
 - a) Företräda den systemansvarige för överföringssystemet och hålla kontakt med tredje parter och tillsynsmyndigheter.
 - b) Företräda den systemansvarige för överföringssystemet inom Entso för el.
 - c) Bevilja och förvalta tredje parts tillträde utan diskriminering mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare.
 - d) Inkassera alla avgifter som avser överföringssystemet, bl.a. avgifter för tillträde, kompensation för energiförluster och avgifter för stödtjänster.
 - e) Utföra drift, underhåll och utveckling av ett säkert, effektivt och ekonomiskt överföringssystem.
 - f) Planera investeringar för att säkerställa att systemet på lång sikt kan tillgodose en rimlig efterfrågan och garantera försörjningstrygghet.
 - g) Inrätta lämpliga samriskföretag, även med en eller flera systemansvariga för överföringssystem, elbörser och övriga relevanta aktörer, för att försöka nå målen att utveckla regionala marknader eller underlätta avregleringen.
 - h) Tillhandahålla alla typer av företagstjänster, bl.a. juridiska tjänster och redovisnings- och it-tjänster.
3. Systemansvariga för överföringssystem ska organisera sig i en juridisk form enligt bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1132 ⁽²⁶⁾.
4. Den systemansvarige för överföringssystemet får inte i sin företagsprofil, sin kommunikation, sitt firmamärke och sina lokaler skapa förvirring i fråga om det vertikalt integrerade företags separata identitet eller någon del därav.
5. Den systemansvarige för överföringssystemet får inte dela it-system eller it-utrustning, fysiska lokaler och säkerhetssystem för åtkomst med någon del av det vertikalt integrerade företaget, och inte heller använda samma konsulter eller externa leverantörer för it-system eller it-utrustning och säkerhetssystem för åtkomst.
6. Räkenskaperna för systemansvariga för överföringssystem ska revideras av en annan revisor än den som reviderar det vertikalt integrerade företaget eller någon del av detta.

Artikel 47

Oberoende för den systemansvarige för överföringssystemet

1. Utan att det påverkar de beslut som fattas av tillsynsorganet enligt artikel 49 ska den systemansvarige för överföringssystemet ha
 - a) faktisk beslutanderätt, oberoende av det vertikalt integrerade företaget, i fråga om de tillgångar som är nödvändiga för att driva, underhålla eller utveckla överföringssystemet, och
 - b) befogenhet att anskaffa medel på kapitalmarknaden, särskilt genom lån och kapitalökning.
2. Den systemansvarige för överföringssystemet ska hela tiden agera så att det säkerställs att det finns tillräckliga resurser för att bedriva överföringsverksamheten korrekt och effektivt och för att utveckla och upprätthålla ett effektivt, säkert och ekonomiskt överföringssystem.
3. Dotterbolag till det vertikalt integrerade företaget som bedriver produktions- eller leveransverksamhet får inte ha något direkt eller indirekt aktieinnehav i den systemansvarige för överföringssystemet. Den systemansvarige för överföringssystemet får varken direkt eller indirekt ha aktieinnehav i något av det vertikalt integrerade företags dotterbolag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet, eller erhålla aktieutdelningar eller andra ekonomiska förmåner från sådana dotterbolag.
4. Den systemansvariges övergripande företagsledningsstruktur och företagsform ska säkerställa den systemansvariges effektiva oberoende i enlighet med detta avsnitt. Det vertikalt integrerade företaget får inte direkt eller indirekt bestämma den systemansvariges konkurrensbeteende i dennes dagliga verksamhet och nätförvaltning eller i den verksamhet som är nödvändig för att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 51.

⁽²⁶⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1132 av den 14 juni 2017 om vissa aspekter av bolagsrätt (EUT L 169, 30.6.2017, s. 46).

5. När den systemansvarige för överföringssystemet utför sina uppgifter enligt artiklarna 40 och 46.2 i detta direktiv, och när den fullgör de skyldigheter som anges i artiklarna 16, 18, 19 och 50 i förordning (EU) 2019/943, får den inte diskriminera olika personer eller enheter och inte heller inskränka, snedvrیدا eller förhindra konkurrens i produktions- eller leveransverksamhet.
6. Alla kommersiella och ekonomiska förbindelser mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet, däribland lån från den systemansvarige för överföringssystemet till det vertikalt integrerade företaget, ska ske på marknadsvillkor. Den systemansvarige för överföringssystemet ska föra detaljerad dokumentation över sådana kommersiella och ekonomiska förbindelser och göra denna dokumentation tillgänglig för tillsynsmyndigheten på dennas begäran.
7. Den systemansvarige för överföringssystemet ska lägga fram alla kommersiella och ekonomiska avtal med det vertikalt integrerade företaget för tillsynsmyndighetens godkännande.
8. Den systemansvarige för överföringssystemet ska informera tillsynsmyndigheten om de ekonomiska resurser enligt artikel 46.1 d som finns tillgängliga för framtida investeringsprojekt och/eller för att ersätta befintliga tillgångar.
9. Det vertikalt integrerade företaget ska avstå från alla handlingar som försvårar för eller förhindrar den systemansvarige för överföringssystemet att fullgöra sina skyldigheter enligt detta kapitel, och får inte kräva att den systemansvarige för överföringssystemet ska begära tillstånd från det vertikalt integrerade företaget för att fullgöra dessa skyldigheter.
10. Ett företag som har certifierats av tillsynsmyndigheten och sålunda uppfyller kraven i detta kapitel ska godkännas och utnämnas till systemansvarig för överföringssystemet av den berörda medlemsstaten. Certifieringsförfarandet antingen i artikel 52 i detta direktiv och artikel 51 i förordning (EU) 2019/943 eller i artikel 53 i detta direktiv ska tillämpas.

Artikel 48

Oberoende för personalen och företagsledningen hos den systemansvarige för överföringssystemet

1. Beslut om utnämning, förlängning, arbetsvillkor, däribland löner, och uppsägning av personer med ansvar för företagsledningen och/eller ledamöter av de administrativa organen för en systemansvarig för överföringssystemet ska fattas av den systemansvariges tillsynsorgan, som har utnämnts i enlighet med artikel 49.
 2. Tillsynsmyndigheten ska underrättas om identiteten hos de personer som har nominerats av tillsynsorganet för utnämning till eller förlängning av en roll med ansvar för verkställande företagsledning och/eller som ledamot av ett av den systemansvariges administrativa organ, och om de villkor som reglerar dessa personers tjänstperiod och varaktighet samt uppsägning, liksom om skälen till varje beslut att avsluta en sådan tjänstperiod. Dessa villkor och de beslut som avses i punkt 1 ska bli bindande endast om tillsynsmyndigheten inom tre veckor efter underrättelsen inte har gjort några invändningar.
- Tillsynsmyndigheten får göra invändningar mot de beslut som avses i punkt 1 om
- a) det uppstår tveksamhet om det yrkesmässiga oberoendet hos en utnämnd person som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamot av något av de administrativa organen, eller
 - b) det, vid ett förtida avslutande av tjänstperioden, råder tvivel om det berättigade i ett sådant förtida avslutande.
3. Ingen yrkesmässig position eller affärsförbindelse och inget yrkesmässigt ansvar eller intresse, vare sig direkt eller indirekt, i eller med det vertikalt integrerade företaget eller någon del av detta, eller med någon annan majoritetsdelägare än den systemansvarige för överföringssystemet, får utövas under en treårsperiod före utnämningen av de personer med ansvar för företagsledning och/eller ledamöter av de administrativa organen för den systemansvarige för överföringssystemet som omfattas av denna punkt.

4. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i de administrativa organen samt personal hos den systemansvarige för överföringssystemet får inte yrkesmässigt ha någon position, något ansvar, något intresse eller någon affärsförbindelse, vare sig direkt eller indirekt, i eller med en annan del av det vertikalt integrerade företaget eller dess majoritetsdelägare.

5. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i administrativa organ samt personal hos den systemansvarige för överföringssystemet får inte ha något intresse i eller erhålla ekonomiska förmåner, vare sig direkt eller indirekt, från någon annan del av det vertikalt integrerade företaget än den systemansvarige för överföringssystemet. Deras lön får inte vara beroende av det vertikalt integrerade företagens verksamhet eller resultat som inte härrör från den systemansvarige för överföringssystemet.
6. Personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i de administrativa organen för den systemansvarige för överföringssystemet ska garanteras effektiv rätt att till tillsynsmyndigheten rikta klagomål mot förtida avslutande av deras tjänstperiod.
7. Efter avslutad tjänstperiod hos den systemansvarige för överföringssystemet får personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i något av dess administrativa organ inte yrkesmässigt ha någon position, något ansvar, något intresse eller någon affärsförbindelse i eller med någon annan del av det vertikalt integrerade företaget än den systemansvarige för överföringssystemet eller med dess majoritetsdelägare under en period på minst fyra år.
8. Punkt 3 ska tillämpas på majoriteten av de personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i de administrativa organen för den systemansvarige för överföringssystemet.

De personer som ansvarar för företagsledningen och/eller är ledamöter i de administrativa organen för den systemansvarige för överföringssystemet och som inte omfattas av punkt 3 får inte ha utövat någon ledningsverksamhet eller någon annan relevant verksamhet i det vertikalt integrerade företaget under minst sex månader före sin utnämning.

Första stycket i denna punkt samt punkterna 4–7 ska gälla alla som ingår i den verkställande ledningen samt de personer som rapporterar direkt till dem i frågor som rör drift, underhåll eller utveckling av nätet.

Artikel 49

Tillsynsorgan

1. Den systemansvarige för överföringssystemet ska ha ett tillsynsorgan som ansvarar för sådana beslut som kan ha en väsentlig inverkan på värdet på delägarnas tillgångar hos den systemansvarige för överföringssystemet, särskilt beslut om godkännande av de årliga och de mer långsiktiga finansieringsplanerna, den systemansvariges skuldsättningsgrad och utdelningar till delägarna. De beslut som faller inom tillsynsorganets ansvarsområde ska inte omfatta sådana beslut som rör den systemansvariges dagliga verksamhet och den dagliga förvaltningen av nätet eller den verksamhet som är nödvändig för att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 51.
2. Tillsynsorganet ska bestå av ledamöter som företräder det vertikalt integrerade företaget, ledamöter som företräder tredje parts delägare och, om så föreskrivs i nationell rätt, företrädare för andra intressenter, såsom anställda hos den systemansvarige för överföringssystemet.
3. Artikel 48.2 första stycket och artikel 48.3–48.7 ska tillämpas på minst hälften av tillsynsorganets ledamöter minus en.

Artikel 48.2 andra stycket b ska tillämpas på alla ledamöter i tillsynsorganet.

Artikel 50

Regelefterlevnadsprogram och regelefterlevnadsansvarig

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att systemansvariga för överföringssystem upprättar och genomför ett regelefterlevnadsprogram där det anges vilka åtgärder som ska vidtas för att säkerställa att diskriminerande beteende inte förekommer och att efterlevnaden av programmet kontrolleras på lämpligt sätt. Regelefterlevnadsprogrammet ska ange de anställdas specifika skyldigheter att uppfylla dessa mål. Regelefterlevnadsprogrammet ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande. Utan att det påverkar tillsynsmyndighetens befogenheter ska efterlevnaden av programmet kontrolleras på ett oberoende sätt av en regelefterlevnadsansvarig.

2. Den regelefterlevnadsansvariga ska utses av tillsynsorganet efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får vägra att godkänna den regelefterlevnadsansvariga endast om denna inte visar tillräckligt oberoende eller tillräcklig yrkesmässig kapacitet. Den regelefterlevnadsansvariga får vara en fysisk eller en juridisk person. Artikel 48.2–48.8 ska tillämpas på den regelefterlevnadsansvariga.
3. Den regelefterlevnadsansvariga ska ansvara för att
 - a) kontrollera genomförandet av regelefterlevnadsprogrammet,
 - b) utarbeta en årsrapport med de åtgärder som har vidtagits för att genomföra regelefterlevnadsprogrammet och överlämna den till tillsynsmyndigheten,
 - c) rapportera till tillsynsorganet och utfärda rekommendationer om regelefterlevnadsprogrammet och dess genomförande,
 - d) underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella betydande överträdelser i samband med genomförandet av regelefterlevnadsprogrammet och
 - e) rapportera till tillsynsmyndigheten om eventuella kommersiella och ekonomiska förbindelser mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet.
4. Den regelefterlevnadsansvariga ska förelägga tillsynsmyndigheten föreslagna beslut om investeringsplanen och om enskilda investeringar i nätet. Detta ska ske senast när företagsledningen och/eller det behöriga administrativa organet för den systemansvarige för överföringssystemet överlämnar dem till tillsynsorganet.
5. När det vertikalt integrerade företaget under bolagsstämman eller genom omröstning bland det utnämnda tillsynsorganets ledamöter har motsatt sig antagandet av ett beslut så att detta hindrar eller försenar investeringar som enligt den tioåriga nätutvecklingsplanen skulle ha verkställts inom de följande tre åren, ska den regelefterlevnadsansvariga rapportera om detta till tillsynsmyndigheten, som då ska vidta åtgärder i enlighet med artikel 51.
6. De villkor som reglerar den regelefterlevnadsansvarigas uppdrag och anställningsvillkor, inbegripet uppdragets varaktighet, ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande. Villkoren ska säkerställa den regelefterlevnadsansvarigas oberoende, bland annat genom att tillhandahålla alla de resurser som krävs för den regelefterlevnadsansvariga ska kunna fullgöra sina uppgifter. Under uppdragsperioden får den regelefterlevnadsansvariga inte ha något annat direkt eller indirekt yrkesmässigt uppdrag, ansvar eller intresse i eller med någon del av det vertikalt integrerade företaget eller dess majoritetsdelägare.
7. Den regelefterlevnadsansvarige ska regelbundet rapportera, antingen muntligen eller skriftligen, till tillsynsmyndigheten och ha rätt att regelbundet rapportera, antingen muntligen eller skriftligen, till tillsynsorganet för den systemansvarige för överföringssystemet.
8. Den regelefterlevnadsansvariga får delta i alla möten i företagsledningen eller de administrativa organen för den systemansvarige för överföringssystemet, i tillsynsorganets möten och vid bolagsstämman. Den regelefterlevnadsansvariga ska delta i alla möten där följande frågor diskuteras:
 - a) Villkor för tillträde till nätet, enligt förordning (EU) 2019/943, särskilt vad gäller tariffer, tjänster för tredjepartstillträde, kapacitetstilldelning, hantering av överbelastning, transparens, stödtjänster och sekundärmarknader.
 - b) Projekt som genomförs för att driva, underhålla och utveckla överföringssystemet, bl.a. sammanlänknings- och investeringar i nätanslutningar.
 - c) Sådana inköp och sådan försäljning av energi som krävs för överföringssystemets drift.
9. Den regelefterlevnadsansvarige ska övervaka att den systemansvarige för överföringssystemet följer artikel 41.
10. Den regelefterlevnadsansvarige ska ha tillgång till alla relevanta uppgifter och till de kontorslokaler som tillhör den systemansvarige för överföringssystemet samt till all information som behövs för att kunna fullgöra sin uppgift.
11. Den regelefterlevnadsansvarige ska utan förnanmälan ges tillträde till de kontorslokaler som tillhör den systemansvarige för överföringssystemet.
12. Efter tillsynsmyndighetens förhandsgodkännande får tillsynsorganet säga upp den regelefterlevnadsansvariga. Tillsynsorganet ska på begäran av tillsynsmyndigheten säga upp den regelefterlevnadsansvariga om denna uppvisar bristande oberoende eller bristande yrkesmässig kapacitet.

Artikel 51

Nätutveckling och befogenhet att fatta investeringsbeslut

1. Systemansvariga för överföringssystem ska minst vartannat år, efter att ha samrått med alla berörda intressenter, till tillsynsmyndigheten överlämna en tioårig nätutvecklingsplan som grundar sig på befintlig och förutsedd tillgång och efterfrågan. Denna nätutvecklingsplan ska innehålla effektiva åtgärder för att garantera systemets ändamålsenlighet och försörjningstryggheten. Den systemansvarige för överföringssystemet ska offentliggöra den tioåriga nätutvecklingsplanen på sin webbplats.
2. Den tioåriga nätutvecklingsplanen ska särskilt
 - a) för marknadsaktörerna ange de viktigaste överföringsinfrastrukturer som behöver byggas ut eller uppgraderas under de kommande tio åren,
 - b) innehålla alla investeringar som det redan beslutats om och fastställa nya investeringar som ska verkställas under de kommande tre åren samt
 - c) ange en tidsfrist för alla investeringsprojekt.
3. När den tioåriga nätutvecklingsplanen utarbetas ska den systemansvarige för överföringssystemet ta full hänsyn till den potential som användningen av efterfrågefleksibilitet, energilagransanläggningar och andra resurser erbjuder som alternativ till en utbyggnad av systemet, liksom den förväntade förbrukningen och handeln med andra länder samt investeringsplanerna för unionstäckande och regionala nät.
4. Tillsynsmyndigheten ska hålla öppna och transparenta samråd med alla nuvarande och potentiella systemanvändare om den tioåriga nätutvecklingsplanen. Av personer och företag som hävdar att de är potentiella systemanvändare får det krävas att de underbygger sådana påståenden. Tillsynsmyndigheten ska offentliggöra resultatet av samrådsprocessen, särskilt eventuella investeringsbehov.
5. Tillsynsmyndigheten ska undersöka huruvida den tioåriga nätutvecklingsplanen omfattar alla investeringsbehov som fastställts under samrådsprocessen, och huruvida den överensstämmer med den icke-bindande unionsomfattande tioåriga nätutvecklingsplan (nedan kallad *unionsomfattande nätutvecklingsplan*) som avses i artikel 30.1 b i förordning (EU) 2019/943. Om det uppstår några tvivel om överensstämmelse med den unionsomfattande nätutvecklingsplanen ska tillsynsmyndigheten samråda med Acer. Tillsynsmyndigheten får kräva att den systemansvarige för överföringssystemet ändrar sin tioåriga nätutvecklingsplan.

De behöriga nationella myndigheterna ska undersöka huruvida den tioåriga nätutvecklingsplanen överensstämmer med den nationella energi- och klimatplan som lämnas in i enlighet med förordning (EU) 2018/1999.

6. Tillsynsmyndigheten ska övervaka och utvärdera genomförandet av den tioåriga nätutvecklingsplanen.
7. För det fall den systemansvarige för överföringssystemet av någon annan orsak än tvingande orsaker som ligger utanför dennas kontroll inte verkställer en investering som enligt den tioåriga nätutvecklingsplanen skulle ha verkställts inom de följande tre åren, ska medlemsstaterna säkerställa att tillsynsmyndigheten är skyldig att vidta minst en av följande åtgärder för att säkerställa att investeringen i fråga görs, om den fortfarande är relevant på grundval av den senaste tioåriga nätutvecklingsplanen:
 - a) Kräva att den systemansvarige för överföringssystemet verkställer den aktuella investeringen.
 - b) Anordna ett anbudsförfarande som är öppet för alla investerare för investeringen.
 - c) Förpliktiga den systemansvarige för överföringssystemet att godta en kapitalökning för att finansiera nödvändiga investeringar och tillåta oberoende investerare att delta i kapitalet.
8. Om tillsynsmyndigheten har utnyttjat sina befogenheter enligt punkt 7 b får den kräva att den systemansvarige för överföringssystemet ska godta ett eller flera av följande alternativ:
 - a) Finansiering från en tredje part.
 - b) Konstruktion utförd av en tredje part.

- c) Egen konstruktion av den nya tillgången i fråga.
- d) Egen drift av den nya tillgången i fråga.

Den systemansvarige för överföringssystemet ska tillhandahålla investerarna all information som behövs för att göra investeringen, ansluta nya tillgångar till överföringsnätet och i allmänhet på bästa sätt vinnlägga sig om att underlätta genomförandet av investeringsprojektet.

Relevanta finansieringsarrangemang ska underställas tillsynsmyndighetens godkännande.

- 9. Om tillsynsmyndigheten har utnyttjat sina befogenheter enligt punkt 7 ska de relevanta tariffbestämmelserna omfatta investeringskostnaderna i fråga.

Avsnitt 4

Utnämning och certifiering av systemansvariga för överföringssystem

Artikel 52

Utnämning och certifiering av systemansvariga för överföringssystem

1. Innan ett företag godkänns och utnämns till systemansvarig för överföringssystem ska det certifieras i enlighet med förfarandena i punkterna 4, 5 och 6 i denna artikel och i artikel 51 i förordning (EU) 2019/943.
2. Företag som av tillsynsmyndigheten, med tillämpning av nedanstående certifieringsförfarande, intygas uppfylla kraven i artikel 43, ska av medlemsstaterna godkännas och utnämns till systemansvariga för överföringssystem. Utnämningen av systemansvariga för överföringssystem ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning*.
3. Systemansvariga för överföringssystem ska till tillsynsmyndigheten anmäla alla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av huruvida de uppfyller kraven i artikel 43.
4. Tillsynsmyndigheterna ska kontrollera att systemansvariga för överföringssystem fortlöpande uppfyller kraven i artikel 43. För att säkerställa att kraven är uppfyllda ska de i följande fall inleda ett certifieringsförfarande:
 - a) Efter anmälan från den systemansvarige för överföringssystemet i enlighet med punkt 3.
 - b) På eget initiativ då de får vetskap om att en planerad förändring av rättigheter gentemot eller inflytande över ägare av eller systemansvariga för överföringssystem kan leda till överträdelse av artikel 43, eller då de har anledning att misstänka att en sådan överträdelse har skett.
 - c) Efter en motiverad begäran från kommissionen.
5. Tillsynsmyndigheterna ska fatta beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem inom fyra månader från den dag då denna inkom med anmälan eller då kommissionen överlämnade sin begäran. När denna period har löpt ut ska certifieringen anses vara beviljad. Tillsynsmyndighetens uttryckliga eller underförstådda beslut ska börja gälla först efter det att det förfarande som anges i punkt 6 har avslutats.
6. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla det uttryckliga eller underförstådda beslutet om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem till kommissionen, och förse kommissionen med all relevant information avseende detta beslut. Kommissionen ska agera i enlighet med förfarandet i artikel 51 i förordning (EU) 2019/943.
7. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen får från systemansvariga för överföringssystem och företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet begära sådan information som är relevant för utförandet av deras uppgifter enligt denna artikel.
8. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

Artikel 53

Certifiering i förhållande till tredjeländer

1. Om certifiering begärs av ägaren till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från ett eller flera tredjeländer ska tillsynsmyndigheten underrätta kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska även utan dröjsmål underrätta kommissionen om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från ett eller flera tredjeländer får kontroll över ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystemet.

2. Den systemansvarige för överföringssystemet ska underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från ett eller flera tredjeländer får kontroll över överföringssystemet eller den systemansvarige för överföringssystemet.

3. Tillsynsmyndigheten ska anta ett utkast till beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem inom fyra månader från och med den dag då den systemansvarige inkom med anmälan. Tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering

a) om det inte har visats att den berörda enheten uppfyller kraven i artikel 43, och

b) om det inte har visats för tillsynsmyndigheten eller annan behörig nationell myndighet som har utnämnts av medlemsstaten att ett beviljande av certifiering inte kommer att äventyra försörjningstryggheten för energi i medlemsstaten och unionen. När denna fråga beaktas ska tillsynsmyndigheten eller annan behörig nationell myndighet ta hänsyn till

i) unionens rättigheter och skyldigheter gentemot tredjelandet enligt internationell rätt, inbegripet avtal med ett eller flera tredjeländer som unionen är part i och som rör energitrygghet,

ii) medlemsstatens rättigheter och skyldigheter gentemot tredjelandet enligt avtal som ingåtts med tredjelandet, i den mån avtalen överensstämmer med unionsrätten, och

iii) andra specifika omständigheter och förhållanden i fallet och i det berörda tredjelandet.

4. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla beslutet till kommissionen, tillsammans med all relevant information beträffande beslutet.

5. Medlemsstaterna ska se till att tillsynsmyndigheten eller den utnämnda behöriga myndighet som avses i punkt 3 b, innan tillsynsmyndigheten antar ett beslut om certifiering, begär ett yttrande från kommissionen om huruvida

a) den berörda enheten uppfyller kraven i artikel 43, och

b) ett beviljande av certifiering kan äventyra energitryggheten i unionen.

6. Kommissionen ska behandla den begäran som avses i punkt 5 så snart den har mottagits. Inom två månader från det att begäran har mottagits ska kommissionen avge sitt yttrande till tillsynsmyndigheten eller, om begäran har inkommit från den utnämnda behöriga myndigheten, till den myndigheten.

När kommissionen utarbetar sitt yttrande får den begära in synpunkter från Acer, den berörda medlemsstaten och berörda parter. Om kommissionen framställer en sådan begäran ska tvåmånadersperioden förlängas med två månader.

Om kommissionen inte har avgett något yttrande inom den period som avses i första och andra styckena ska den inte anses ha några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

7. När kommissionen bedömer huruvida den kontroll som utövas av en eller flera personer från ett eller flera tredjeländer kommer att äventyra försörjningstryggheten för energi i unionen ska den beakta

a) de särskilda omständigheterna i fallet och i det eller de berörda tredjeländerna, och

b) unionens rättigheter och skyldigheter gentemot tredjelandet eller tredjeländerna enligt internationell rätt, inbegripet avtal med ett eller flera tredjeländer som unionen är part i och som rör energitrygghet.

8. Tillsynsmyndigheten ska anta sitt slutliga beslut om certifieringen inom två månader från utgången av den period som avses i punkt 6. När tillsynsmyndigheten antar sitt slutliga beslut ska den ta största hänsyn till kommissionens yttrande. I varje fall ska medlemsstaterna ha rätt att vägra certifiering när beviljande av certifiering äventyrar energitryggheten i den egna medlemsstaten eller i en annan medlemsstat. När en medlemsstat har utnämnt en annan behörig nationell myndighet för att göra den bedömning som avses i punkt 3 b, kan medlemsstaten kräva att tillsynsmyndigheten antar sitt slutliga beslut i överensstämmelse med den behöriga nationella myndighetens bedömning. Tillsynsmyndighetens slutliga beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans. Om det slutliga beslutet avviker från kommissionens yttrande ska den berörda medlemsstaten tillhandahålla och offentliggöra skälen för beslutet tillsammans med beslutet.
9. Inget i denna artikel ska påverka medlemsstaternas rätt att i enlighet med unionsrätten utöva inhemsk rättslig kontroll för att skydda legitima intressen som rör den allmänna säkerheten.
10. Denna artikel ska, med undantag av punkt 3 a, också tillämpas på medlemsstater som omfattas av ett undantag enligt artikel 66.

Artikel 54

Ägande av energilagringsanläggningar av systemansvariga för överföringssystem

1. Systemansvariga för överföringssystem ska inte äga, utveckla, förvalta eller driva energilagringsanläggningar.
2. Genom undantag från punkt 1 får medlemsstaterna tillåta att systemansvariga för överföringssystem äger, utvecklar, förvaltar eller driver energilagringsanläggningar om dessa är helt integrerade nätkomponenter, förutsatt att tillsynsmyndigheten har lämnat sitt godkännande eller om samtliga följande villkor är uppfyllda:
 - a) Andra parter har, efter ett öppet, transparent och icke-diskriminerande anbudsförfarande som är underställt tillsynsmyndighetens granskning och godkännande, inte medgett en rätt att äga, utveckla, förvalta eller driva sådana anläggningar, eller har inte kunnat tillhandahålla dessa tjänster till rimlig kostnad och i rätt tid.
 - b) Sådana anläggningar och icke frekvensrelaterade stödtjänster används inte för att köpa eller sälja el på elmarknaderna, men anläggningarna är nödvändiga för att de systemansvariga för överföringssystemen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv när det gäller effektiv, tillförlitlig och säker drift av överföringssystemet.
 - c) Tillsynsmyndigheten har bedömt behovet av ett sådant undantag, gjort en förhandsbedömning av anbudsförfarandets tillämplighet, inbegripet anbudsförfarandets villkor, och lämnat sitt godkännande.

Tillsynsmyndigheten får utarbeta riktlinjer eller upphandlingsklausuler för att hjälpa systemansvariga för överföringssystem att säkerställa ett rättvist anbudsförfarande.

3. Beslutet att bevilja undantag ska anmälas till kommissionen och Acer tillsammans med relevant information om ansökan och om skälen för att bevilja undantag.
4. Tillsynsmyndigheterna ska med jämna mellanrum eller minst vart femte år hålla ett offentligt samråd om befintliga energilagringsanläggningar för att bedöma potentiell tillgång till och intresse hos andra parter av investeringar i sådana anläggningar. Om ett offentligt samråd, enligt tillsynsmyndighetens bedömning, visar att andra parter kan äga, utveckla, driva eller förvalta sådana anläggningar på ett kostnadseffektivt sätt ska tillsynsmyndigheten säkerställa att den verksamhet som bedrivs av systemansvariga för överföringssystem på detta område fasis ut inom 18 månader. Som en del av villkoren för det förfarandet får tillsynsmyndigheterna medge att systemansvariga för överföringssystem får rimlig kompensation, särskilt för restvärdet av sina investeringar i energilagringsanläggningarna.
5. Punkt 4 ska inte tillämpas på helt integrerade nätkomponenter eller på den vanliga avskrivningsperioden för nya batterilagringsanläggningar med ett slutgiltigt investeringsbeslut förrän 2024, förutsatt att dessa batterilagringsanläggningar

- a) ansluts till nätet senast två år därefter,
- b) integreras i överföringssystemet,

- c) endast används för omedelbart återställande av nätsäkerheten i samband med hantering av oplanerade händelser i elnätet, när detta återställande påbörjas omedelbart och avslutas när vanlig omdirigering kan lösa problemet, och
- d) inte används för att köpa eller sälja el på elmarknaderna, balansmarknaderna inbegripna.

Avsnitt 5

Särredovisning samt transparens i bokföringen

Artikel 55

Tillgång till räkenskaper

1. Medlemsstaterna eller varje behörig myndighet som de utnämner, inklusive de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 57, ska, i den utsträckning som krävs för att de ska kunna utföra sina uppgifter, ha tillgång till elföretagens räkenskaper i enlighet med artikel 56.
2. Medlemsstaterna och varje utnämnd behörig myndighet, inklusive tillsynsmyndigheterna, ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt. Medlemsstaterna får föreskriva att sådan information ska offentliggöras om detta offentliggörande är nödvändigt för att de behöriga myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter.

Artikel 56

Särredovisning

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att elföretagens bokföring genomförs i enlighet med punkterna 2 och 3.
2. Elföretag ska, oberoende av ägartyp och juridisk form, upprätta, låta genomgå revision och offentliggöra sina årsredovisningar i enlighet med de bestämmelser i nationell lagstiftning som avser årsredovisning för aktiebolag och som har fastställts i enlighet med direktiv 2013/34/EU.

Företag som inte enligt lag är skyldiga att offentliggöra sin årsredovisning ska hålla en kopia av den tillgänglig för allmänheten på sitt huvudkontor.

3. Elföretag ska i sin interna bokföring särredovisa överförings- och distributionsverksamheten var för sig så som de skulle behöva göra om verksamheterna bedrevs av separata företag, för att undvika diskriminering, korssubventionering och snedvridning av konkurrensen. De ska också, eventuellt i en sammanställd redovisning, redovisa andra elverksamheter som inte avser överföring eller distribution. Inkomster från ägande av överförings- eller distributions-systemet ska specificeras i bokföringen. Vid behov ska elföretagen upprätta en sammanställd redovisning för annan verksamhet som inte avser el. Den interna redovisningen ska omfatta en balansräkning och en resultaträkning för varje verksamhetsgren.
4. Den revision som avses i punkt 2 ska särskilt verifiera att den i punkt 3 angivna skyldigheten att undvika diskriminering och korssubventioner har fullgjorts.

KAPITEL VII

TILLSYNSMYNDIGHETER

Artikel 57

Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende

1. Varje medlemsstat ska utse en tillsynsmyndighet på nationell nivå.
2. Punkt 1 ska inte påverka utnämningen av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna, förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på unionsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i Acer i enlighet med artikel 21.1 i förordning (EU) 2019/942.

3. Genom undantag från punkt 1 kan en medlemsstat utnämna tillsynsmyndigheter för små system på ett geografiskt separat område vars elförbrukning 2008 understeg 3 % av den samlade elförbrukningen i den medlemsstat där området är beläget. Det undantaget ska inte påverka utnämningen av en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på unionsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i Acer i enlighet med artikel 21.1 i förordning (EU) 2019/942.

4. Medlemsstaterna ska garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att den utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. I det syftet ska medlemsstaterna säkerställa att tillsynsmyndigheten, när den utför de uppgifter som den tilldelas genom detta direktiv och tillhörande lagstiftning,

a) är juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av andra offentliga och privata enheter,

b) säkerställer att dess personal och de personer som ansvarar för dess ledning

i) agerar oberoende av marknadsintressen, och

ii) inte söker eller tar emot direkta anvisningar från någon regering eller någon annan offentlig eller privat enhet när de utför sina tillsynsuppgifter. Det kravet inkräktar inte på ett i förekommande fall nära samarbete med andra berörda nationella myndigheter eller på de allmänna politiska riktlinjer som regeringen utfärdar och som inte avser tillsynsskyldigheter eller tillsynsbefogenheter enligt artikel 59.

5. För att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning ska medlemsstaterna i synnerhet säkerställa

a) att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ,

b) att tillsynsmyndigheten har de personalresurser och ekonomiska resurser som den behöver för att kunna utföra sina uppgifter och utöva sina befogenheter på ett effektivt och ändamålsenligt sätt,

c) att tillsynsmyndigheten har ett särskilt årligt budgetanslag med självständigt ansvar för den anslagna budgetens genomförande,

d) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, tillsynsmyndighetens högsta ledning utnämns för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång,

e) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, tillsynsmyndighetens högsta ledning utnämns på grundval av objektiva, transparenta och offentliggjorda kriterier genom ett oberoende och opartiskt förfarande som säkerställer att kandidaterna har nödvändig kompetens och erfarenhet för berörda positioner inom tillsynsmyndigheten,

f) att det finns bestämmelser om intressekonflikter och att konfidentialitetsskyldigheterna sträcker sig längre än mandatperioden för ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, mandatperioden för tillsynsmyndighetens högsta ledning,

g) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, tillsynsmyndighetens högsta ledning endast kan avsättas på grundval av fastställda transparenta kriterier.

Med avseende på första stycket d ska medlemsstaterna säkerställa att det finns ett lämpligt roterande system för styrelsen eller högsta ledningen. Styrelsens ledamöter eller, om styrelse saknas, medlemmar av högsta ledningen kan under ämbets tiden avsättas endast om de inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldiga till tjänstefel enligt nationell rätt.

6. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheternas räkenskaper ska kontrolleras i efterhand av en oberoende revisor.

7. Senast den 5 juli 2022 och därefter vart fjärde år ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om de nationella myndigheternas efterlevnad av principen om oberoende, som anges i denna artikel.

Artikel 58

Tillsynsmyndighetens allmänna mål

När tillsynsmyndigheten utför de uppgifter som anges i detta direktiv ska den, inom ramen för sina skyldigheter och befogenheter enligt artikel 59, i nära samarbete med andra relevanta nationella myndigheter, inklusive konkurrensmyndigheter, liksom myndigheter, inbegripet tillsynsmyndigheter, från angränsande medlemsstater och, i förekommande fall, angränsande tredjeländer, och utan att inkräkta på deras behörighet, vidta alla rimliga åtgärder för att bidra till följande mål:

- a) I nära samarbete med andra medlemsstaters tillsynsmyndigheter, kommissionen och Acer främja en konkurrenskraftig, flexibel, säker och miljömässigt hållbar inre marknad för el i unionen, och ett verkligt öppnande av marknaden för samtliga kunder och leverantörer i unionen, och säkerställa lämpliga förutsättningar för en effektiv och tillförlitlig drift av elnäten, med beaktande av de långsiktiga målen.
- b) Utveckla konkurrenskraftiga och väl fungerande regionala gränsöverskridande marknader inom unionen för att uppnå de mål som avses i led a.
- c) Undanröja restriktioner för elhandeln mellan medlemsstater, inbegripet genom att utveckla den kapacitet för gränsöverskridande överföring som rimligen krävs för att tillgodose efterfrågan och förbättra integreringen av nationella marknader, vilket kan underlätta elflödet inom hela unionen.
- d) Bidra till att det så kostnadseffektivt som möjligt utvecklas säkra, tillförlitliga, effektiva och icke-diskriminerande system som är konsumentinriktade, samt främja systemens tillräcklighet och, i enlighet med allmänna energipolitiska mål, främja energieffektivitet och integrering i både överförings- och distributionsnäten av stor- och småskalig produktion av el från förnybara energikällor och distribuerad produktion samt underlätta driften av dem i förhållande till andra energinät för gas eller värme.
- e) Underlätta för ny produktionskapacitet och nya energilagringsanläggningar att få tillträde till elnätet, i synnerhet genom att undanröja potentiella hinder för tillträdet för nya marknadsaktörer och el producerad från förnybara energikällor.
- f) Säkerställa att systemansvariga och systemanvändare får lämpliga incitament, både på kort och lång sikt, för att öka systemeffektiviteten, särskilt energieffektiviteten, och främja marknadsintegreringen.
- g) Säkerställa att kunderna drar nytta av att deras nationella marknad fungerar effektivt, främja effektiv konkurrens och säkerställa en hög konsumentskyddsnivå i nära samarbete med relevanta konsumentskyddsmyndigheter.
- h) Bidra till uppnåendet av en hög standard på samhällsomfattande tjänster och allmännyttiga tjänster på elleveransområdet, bidra till skydd för utsatta kunder, samt bidra till att de processer för utbyte av uppgifter som behövs då kunder byter leverantör är kompatibla.

Artikel 59

Tillsynsmyndigheternas uppgifter och befogenheter

1. Tillsynsmyndigheten ska ha följande uppgifter:
 - a) Fastställa eller godkänna, enligt transparenta kriterier, överförings- eller distributionstariffer eller metoder för beräkning av dem, eller båda.
 - b) Säkerställa att systemansvariga för överförings- och distributionssystem och, i förekommande fall, ägare av sådana system, liksom alla elföretag och andra marknadsaktörer, fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv, förordning (EU) 2019/943, de nätföreskrifter som antagits i enlighet med artiklarna 59, 60 och 61 i förordning (EU) 2019/943 och övrig relevant unionsrätt, inbegripet avseende gränsöverskridande aspekter, samt enligt Acers beslut.

- c) I nära samarbete med övriga tillsynsmyndigheter säkerställa att Entso för el och EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv, förordning (EU) 2019/943, de nätföreskrifter som antagits i enlighet med artiklarna 59, 60 och 61 i förordning (EU) 2019/943 och övrig relevant unionsrätt, inbegripet avseende gränsöverskridande aspekter, liksom Acers beslut, samt gemensamt fastställa fall där Entso för el och EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem inte har uppfyllt sina respektive skyldigheter; om tillsynsmyndigheterna inte har kunnat nå en överenskommelse inom en period av fyra månader efter inledandet av samrådet i syfte att gemensamt fastställa att skyldigheterna inte har uppfyllts ska ärendet hänskjutas till Acer för beslut, i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942.
- d) Godkänna produkter och upphandlingsförfaranden för icke frekvensrelaterade stödtjänster.
- e) Tillämpa nätföreskrifter och riktlinjer som antagits i enlighet med artiklarna 59, 60 och 61 i förordning (EU) 2019/943 genom nationella åtgärder eller, när så krävs, samordnade regionala eller unionsomfattande åtgärder.
- f) Samarbeta om gränsöverskridande frågor med tillsynsmyndigheten eller tillsynsmyndigheterna i de berörda medlemsstaterna och med Acer, särskilt genom att delta i det arbete som bedrivs inom Acers tillsynsnämnd i enlighet med artikel 21 i förordning (EU) 2019/942.
- g) Följa och genomföra de rättsligt bindande och relevanta beslut som fattats av kommissionen och Acer.
- h) Säkerställa att systemansvariga för överföringssystem gör sammanlänkningskapacitet tillgänglig i största möjliga utsträckning i enlighet med artikel 16 i förordning (EU) 2019/943.
- i) Årligen rapportera till de berörda myndigheterna i medlemsstaterna, kommissionen och Acer om sin verksamhet, inbegripet om hur dess uppgifter har utförts. Rapporten ska omfatta de åtgärder som vidtagits och de resultat som uppnåtts med avseende på samtliga de uppgifter som räknas upp i denna artikel.
- j) Säkerställa att det inte förekommer någon korssubventionering mellan verksamhetsgrenarna överföring, distribution och leverans eller annan verksamhet som avser el eller verksamhet som inte avser el.
- k) Övervaka de investeringsplaner som de systemansvariga för överföringssystemen utarbetar och i sin årsrapport tillhandahålla en bedömning av i vilken mån dessa investeringsplaner är förenliga med den unionsomfattande nätutvecklingsplanen, varvid bedömningen får innefatta rekommendationer om ändring av dessa investeringsplaner.
- l) Övervaka och utvärdera resultatet hos systemansvariga för överförings- och distributionssystemen i förhållande till utvecklingen av ett smart nät som främjar energieffektivitet och integreringen av energi från förnybara energikällor utifrån en begränsad uppsättning indikatorer, och offentliggöra en nationell rapport vartannat år, med rekommendationer.
- m) Fastställa eller godkänna normer och krav på tjänsternas och leveransernas kvalitet eller bidra till detta tillsammans med andra behöriga myndigheter samt övervaka efterlevnaden av reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet och se över den tidigare efterlevnaden av reglerna.
- n) Övervaka graden av transparens, också i grossistpriser, och säkerställa att elföretag fullgör sina skyldigheter vad gäller transparens.
- o) Övervaka graden av och effektiviteten i marknadsöppnande och konkurrens på grossist- och slutkundsnivå, även när det gäller elbörser, priser för hushållskunder, inklusive system för förskottsbetalning, effekten av avtal med dynamiska elpriser och användningen av smarta mätersystem, andel kunder som byter leverantör, andel kunder som kopplas bort från elnätet, avgifterna för underhållstjänster, och utförandet av underhållstjänster, förhållandet mellan hushålls- och grossistpriser, utvecklingen av nättariffer och nätavgifter och hushållskunders klagomål, samt övervaka eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen, inbegripet genom att tillhandahålla relevant information, och göra de berörda konkurrensmyndigheterna uppmärksamma på relevanta fall.
- p) Övervaka förekomsten av begränsande avtalsvillkor, däribland exklusivitetsklausuler, som kan hindra kunder från att teckna avtal med mer än en leverantör samtidigt eller begränsa deras möjligheter att göra detta, och i lämpliga fall underrätta de nationella konkurrensmyndigheterna om sådana avtalsvillkor.
- q) Övervaka den tid som systemansvariga för överförings- och distributionssystem behöver för att genomföra anslutningar och reparationer.
- r) Tillsammans med andra relevanta myndigheter bidra till att säkerställa att konsumentskyddsåtgärderna är effektiva och genomförs.

- s) Minst en gång per år offentliggöra rekommendationer om leveransavgifternas överensstämmelse med artikel 5, och vid behov översända dessa rekommendationer till konkurrensmyndigheterna.
- t) Säkerställa icke-diskriminerande tillgång till kundernas förbrukningsuppgifter, tillhandahållandet, för alternativ användning, av ett lättbegripligt harmoniserat format på nationell nivå för förbrukningsuppgifter och omedelbar tillgång för alla kunder till sådana uppgifter i enlighet med artiklarna 23 och 24.
- u) Övervaka genomförandet av regler om uppgifter och skyldigheter för systemansvariga för överförings- och distributionssystem, leverantörer, kunder och andra marknadsaktörer enligt förordning (EU) 2019/943.
- v) Övervaka investeringar i produktions- och lagringskapacitet med avseende på försörjningstrygghet.
- w) Övervaka tekniskt samarbete mellan unionens och tredjeländers systemansvariga för överföringssystem.
- x) Bidra till inbördes överensstämmelse av processer för utbyte av uppgifter för de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå.
- y) Övervaka tillgängligheten för jämförelseverktyg som uppfyller kraven i artikel 14.
- z) Övervaka undanröjandet av otillbörliga hinder och begränsningar för utvecklingen av förbrukningen av egenproducerad el och medborgarenergigemenskap.

2. Om så är föreskrivet i en medlemsstat får de övervakningsuppgifter som avses i punkt 1 utföras av andra myndigheter än tillsynsmyndigheten. I sådana fall ska den information som är resultatet av övervakningen göras tillgänglig för tillsynsmyndigheten så snart som möjligt.

Utan att inkräkta på den specifika befogenhet som den har och i överensstämmelse med principerna om bättre lagstiftning ska tillsynsmyndigheten, samtidigt som dess oberoende bibehålls, vid behov rådgöra med systemansvariga för överföringssystem och, när så är lämpligt, nära samarbeta med andra relevanta nationella myndigheter när de utför de uppgifter som anges i punkt 1.

Eventuella godkännanden som ges av en tillsynsmyndighet eller av Acer i enlighet med detta direktiv ska inte påverka vederbörligen motiverad framtida användning av dess befogenheter enligt denna artikel eller sanktioner som påförs av andra berörda myndigheter eller av kommissionen.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna får de befogenheter som de behöver för att kunna utföra uppgifterna i denna artikel på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheten åtminstone ha befogenheter att

- a) fatta bindande beslut om elföretag,
- b) undersöka hur elmarknaderna fungerar och att besluta om och införa eventuella nödvändiga och proportionella åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att marknaden fungerar korrekt; vid behov ska tillsynsmyndigheten också ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten och tillsynsmyndigheterna för finansmarknaden eller kommissionen när undersökningen gäller konkurrenslagstiftningen,
- c) begära den information från elföretagen som är relevant för utförandet av dess uppgifter, bland annat skäl till vägran att ge tredje part tillträde och uppgifter om åtgärder som krävs för att stärka nätet,
- d) besluta om effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för elföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv, förordning (EU) 2019/943 eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller Acer, eller att föreslå att en behörig domstol ska besluta om sådana sanktioner, inbegripet befogenhet att besluta om eller föreslå att det beslutas om viten på upp till 10 % av den systemansvariges årliga omsättning eller upp till 10 % av det vertikalt integrerade företagets årliga omsättning för den systemansvarige för överföringssystemet eller det vertikalt integrerade företaget, alltefter omständigheterna, för att de inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt detta direktiv, och
- e) lämpliga undersökningsrättigheter och relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt artikel 60.2 och 60.3.

4. Tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där Entso för el eller EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem har sitt säte ska ha befogenhet att införa effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för dessa enheter när de inte fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv, förordning (EU) 2019/943 eller enligt relevanta rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheten eller Acer, eller att föreslå att en behörig domstol ska påföra sådana sanktioner.

5. Förutom de uppgifter som tillsynsmyndigheten tilldelas enligt punkterna 1 och 3 i denna artikel ska den, när en oberoende systemansvarig har utnämnts enligt artikel 44,

- a) övervaka att överföringssystemets ägare och den oberoende systemansvarige fullgör sina skyldigheter enligt den här artikeln samt utfärda sanktioner om skyldigheterna inte fullgörs i enlighet med punkt 3 d,
- b) övervaka förbindelser och kommunikation mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare för att säkerställa att den oberoende systemansvarige fullgör sina skyldigheter, och särskilt godkänna avtal samt agera som tvistlösande myndighet mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare vid klagomål som lämnats av någondera parten i enlighet med artikel 60.2,
- c) utan att det påverkar förfarandet enligt artikel 44.2 c, för den första tioåriga nätutvecklingsplanen, godkänna den investeringsplanering och den fleråriga nätutvecklingsplan som läggs fram minst vartannat år av den oberoende systemansvarige,
- d) säkerställa att tariffer för tillträde till nätet som den oberoende systemansvarige uppbär inkluderar sådan ersättning till nätägaren eller nätägarna som utgör en adekvat ersättning för nättillgångarna samt för eventuella nyinvesteringar i dessa, förutsatt att de har gjorts på ett ekonomiskt och effektivt sätt,
- e) ha befogenhet att utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i lokaler som tillhör överföringssystemets ägare och den oberoende systemansvarige, och
- f) övervaka användningen av kapacitetsavgifter som den oberoende systemansvarige uppbär i enlighet med artikel 19.2 i förordning (EU) 2019/943.

6. Utöver de uppgifter och befogenheter som tilldelats tillsynsmyndigheten enligt punkterna 1 och 3 i denna artikel, när en systemansvarig för överföringssystemet har utnämnts i enlighet med avsnitt 3 i kapitel VI, ska tillsynsmyndigheten tilldelas åtminstone följande uppgifter och befogenheter:

- a) Ålägga sanktioner i enlighet med punkt 3 d för diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget.
- b) Övervaka kommunikationen mellan den systemansvarige för överföringssystemet och det vertikalt integrerade företaget i syfte att säkerställa att den systemansvarige uppfyller sina skyldigheter.
- c) Agera som tvistlösande myndighet mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet vad avser klagomål som framförts enligt artikel 60.2.
- d) Övervaka kommersiella och ekonomiska förbindelser, inklusive lån mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet.
- e) Godkänna alla kommersiella och ekonomiska avtal mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet, förutsatt att de följer marknadsvillkoren.
- f) Begära en motivering av det vertikalt integrerade företaget när det har anmälts av den regelefterlevnadsansvariga i enlighet med artikel 50.4; denna motivering ska särskilt innehålla uppgifter som visar att inget diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget har förekommit.
- g) Utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i det vertikalt integrerade företags och den systemansvariges lokaler.
- h) Överlåta den systemansvariges samtliga eller specifika uppgifter på en oberoende systemansvarig som har utnämnts i enlighet med artikel 44 om den systemansvarige upprepade gånger underlåter att uppfylla sina skyldigheter enligt detta direktiv, särskilt vid upprepat diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget.

7. Utom i fall där Acer är behörig att fastställa och godkänna villkor eller metoder för genomförandet av nätföreskrifter och riktlinjer enligt kapitel VII i förordning (EU) 2019/943 i enlighet med artikel 5.2 i förordning (EU) 2019/942 till följd av att dessa bör samordnas, ska tillsynsmyndigheterna ansvara för att i tillräckligt lång tid innan dessa träder i kraft fastställa eller godkänna åtminstone nationella metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för

- a) anslutning och tillträde till nationella nät, inklusive överförings- och distributionstariffer eller deras beräkningsmetoder, varvid dessa tariffer eller metoder ska utformas så att nödvändiga investeringar i näten kan göras på ett sätt som gör det möjligt att säkerställa nätens funktion,
- b) tillhandahållande av stödtjänster, som ska utföras så ekonomiskt som möjligt och att ge lämpliga incitament för nätanvändarna att balansera sin inmatning och sitt uttag, varvid stödtjänsterna ska tillhandahållas rättvist och utan diskriminering och baserat på objektiva kriterier, samt
- c) tillträde till gränsöverskridande infrastruktur, inbegripet förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning.

8. De metoder och villkor som avses i punkt 7 ska offentliggöras.

9. För att öka transparensen på marknaden och förse alla berörda parter med alla nödvändiga uppgifter och beslut eller förslag till beslut om de överförings- och distributionstariffer som avses i artikel 60.3 ska tillsynsmyndigheterna offentliggöra med den detaljerade metod och de underliggande kostnader som användes vid beräkningen av nättarifferna i fråga, samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras.

10. Tillsynsmyndigheterna ska övervaka hur överbelastningssituationer hanteras inom nationella elnät och sammanlänknings- och hur reglerna för hantering av överbelastning genomförs. För detta ändamål ska systemansvariga för överföringssystem eller marknadsaktörerna översända sina regler för hantering av överbelastning, inbegripet kapacitetstilldelning, till tillsynsmyndigheterna. Tillsynsmyndigheterna får begära ändringar av dessa regler.

Artikel 60

Beslut och klagomål

1. Tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att vid behov begära att systemansvariga för överförings- och distributionssystem ändrar villkoren, inbegripet de tariffer och metoder som avses i artikel 59 i detta direktiv, för att säkerställa att de är proportionella och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt, i enlighet med artikel 18 i förordning (EU) 2019/943. I händelse av att fastställandet av överförings- och distributionstariffer försenas ska tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att fastställa eller godkänna preliminära överförings- och distributionstariffer, eller metoder för att beräkna dessa, och att fatta beslut om lämpliga kompensationsåtgärder om de slutliga tarifferna eller metoderna avviker från dessa preliminära tariffer eller metoder.

2. Varje part som har ett klagomål mot en systemansvarig för överförings- eller distributionssystem angående den systemansvariges skyldigheter enligt detta direktiv får inge klagomålet till tillsynsmyndigheten, som i egenskap av tvistlösande myndighet ska fatta ett beslut inom två månader från det att klagomålet mottagits. Denna period får förlängas med två månader om tillsynsmyndigheten begär ytterligare upplysningar. Den förlängda perioden får förlängas ytterligare om den klagande samtycker till detta. Tillsynsmyndighetens beslut ska vara bindande så länge det inte har upphävts vid ett överklagande.

3. Varje berörd part som har rätt att inge klagomål mot ett beslut om metoder som fattats i enlighet med artikel 59 eller, om tillsynsmyndigheten är skyldig att samråda, mot de föreslagna tarifferna eller metoderna, får inom två månader från offentliggörandet av beslutet eller förslaget till beslut, eller en kortare period om medlemsstaterna föreskriver detta, inge ett klagomål för behandling. Ett sådant klagomål ska inte utgöra hinder för verkställighet.

4. Medlemsstaterna ska inrätta lämpliga och effektiva mekanismer för reglering, kontroll och transparens för att förhindra missbruk av dominerande ställning, särskilt om det är till konsumenternas nackdel, och underprissättning. Dessa mekanismer ska beakta bestämmelserna i EUF-fördraget, särskilt artikel 102.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att lämpliga åtgärder, inbegripet administrativa åtgärder eller straffrättsliga förfaranden i enlighet med nationell lagstiftning, vidtas mot ansvariga fysiska eller juridiska personer när de bestämmelser om konfidentialitet som föreskrivs i detta direktiv inte följs.

6. Klagomål enligt punkterna 2 och 3 ska inte påverka rätten att överklaga enligt unionsrätten eller den nationella lagstiftningen.
7. Tillsynsmyndighetens beslut ska vara fullt motiverade för att medge rättslig prövning. Besluten ska vara tillgängliga för allmänheten samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras.
8. Medlemsstaterna ska säkerställa att det finns lämpliga mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av ett beslut fattat av en tillsynsmyndighet rätt att överklaga hos ett organ som är oberoende av de berörda parterna och av någon regering.

Artikel 61

Regionalt samarbete mellan tillsynsmyndigheter beträffande gränsöverskridande frågor

1. Tillsynsmyndigheterna ska föra nära samråd och samarbeta med varandra, och särskilt med Acer, och ska bistå varandra och Acer med sådan information som krävs för att de ska fullgöra sina uppgifter enligt detta direktiv. När det gäller den information som utbyts ska den mottagande myndigheten säkerställa samma grad av konfidentialitet som den som krävs av den myndighet som lämnade informationen.
2. Tillsynsmyndigheterna ska samarbeta åtminstone regionalt för att
 - a) främja utformningen av operativa arrangemang för att möjliggöra en optimal näthantering, främja gemensamma elbörser och fördela gränsöverskridande kapacitet, liksom för att möjliggöra en adekvat nivå av sammanlänkningskapacitet, inbegripet genom ny sammanlänkning, inom regionen och mellan regioner så att en effektiv konkurrens kan utvecklas och leveranssäkerheten kan förbättras, utan diskriminering mellan leverantörer i de olika medlemsstaterna,
 - b) samordna en gemensam tillsyn över enheter som utför funktioner på regional nivå,
 - c) i samarbete med andra berörda myndigheter samordna den gemensamma tillsynen över nationella, regionala och europeiska resurstillräcklighetsbedömningar,
 - d) samordna utarbetandet av alla nätföreskrifter och riktlinjer som gäller för relevanta systemansvariga för överföringssystem och för andra marknadsaktörer, och
 - e) samordna utarbetandet av regler för hanteringen av överbelastning.
3. Tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att ingå samarbetsarrangemang med varandra i syfte att främja tillsynssamarbetet.
4. De åtgärder som avses i punkt 2 ska vid behov vidtas i nära samråd med andra berörda nationella myndigheter utan att det påverkar deras specifika befogenheter.
5. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 67 med avseende på att komplettera detta direktiv genom att fastställa riktlinjer om i vilken utsträckning tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samarbeta med varandra och med Acer.

Artikel 62

Tillsynsmyndigheternas uppgifter och befogenheter med avseende på regionala samordningscentrum

1. De regionala tillsynsmyndigheterna i den systemdriftsregion där ett regionalt samordningscentrum är etablerat ska, i nära inbördes samordning,
 - a) godkänna förslaget om inrättande av regionala samordningscentrum i enlighet med artikel 35.1 i förordning (EU) 2019/943,
 - b) godkänna kostnaderna för verksamheten vid de regionala samordningscentrumen, som ska bäras av de systemansvariga för överföringssystemen och beaktas vid beräkningen av tariffer, förutsatt att de är rimliga och lämpliga,

- c) godkänna processen för gemensamt beslutsfattande,
 - d) säkerställa att de regionala samordningscentrumen förfogar över de personella, tekniska, fysiska och ekonomiska resurser som är nödvändiga för att de ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv och utföra sina uppgifter på ett oberoende och opartiskt sätt,
 - e) tillsammans med andra tillsynsmyndigheter i en systemdriftsregion föreslå vilka eventuella ytterliga uppgifter och beslutsbefogenheter som systemdriftsregionens medlemsstater ska tilldela de regionala samordningscentrumen,
 - f) se till att skyldigheterna enligt detta direktiv och annan relevant unionslagstiftning uppfylls, särskilt i fråga om gränsöverskridande frågor, och gemensamt fastställa fall där de regionala samordningscentrumen inte har uppfyllt sina skyldigheter; om tillsynsmyndigheterna inte har kunnat nå en överenskommelse inom en period av fyra månader efter det att samrådet inletts ska ärendet hänskjutas till Acer för beslut, i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942.
 - g) övervaka hur systemsamordningen fungerar och årligen rapportera till Acer om detta i enlighet med artikel 46 i förordning (EU) 2019/943.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna tilldelas befogenheter som gör det möjligt för dem att utföra de uppgifter som avses i punkt 1 på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheterna åtminstone ha befogenhet att
- a) begära information från regionala samordningscentrum,
 - b) utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i lokaler som tillhör regionala samordningscentrum,
 - c) fatta gemensamma bindande beslut om regionala samordningscentrum.
3. Tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där det regionala samordningscentrumet har sitt säte ska ha befogenhet att påföra effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för de regionala samordningscentrum som inte fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv, förordning (EU) 2019/943 eller relevanta rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller Acer, eller ska ha befogenhet att föreslå att en behörig domstol ska påföra sådana sanktioner.

Artikel 63

Överensstämmelse med nätföreskrifterna och riktlinjerna

1. Varje tillsynsmyndighet och kommissionen får begära ett yttrande från Acer angående huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med nätföreskrifterna och de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i kapitel VII i förordning (EU) 2019/943.
2. Acer ska inom tre månader från dagen för mottagandet av begäran avge sitt yttrande till den tillsynsmyndighet som har begärt det eller till kommissionen och till den tillsynsmyndighet som har fattat det aktuella beslutet.
3. Om den tillsynsmyndighet som har fattat beslutet inte följer Acers yttrande inom fyra månader från dagen för mottagandet av yttrandet ska Acer informera kommissionen om detta.
4. Varje tillsynsmyndighet får informera kommissionen om den anser att ett beslut som fattats av en annan tillsynsmyndighet och som är relevant för gränsöverskridande handel inte överensstämmer med de nätföreskrifter och riktlinjer som avses i detta direktiv eller i kapitel VII i förordning (EU) 2019/943 inom två månader från dagen för det beslutet.
5. Om kommissionen, inom två månader från att ha informerats av Acer i enlighet med punkt 3 eller av en tillsynsmyndighet i enlighet med punkt 4, eller på eget initiativ inom tre månader från dagen för beslutet, finner att det allvarligt kan betvivlas att tillsynsmyndighetens beslut överensstämmer med de nätföreskrifter och riktlinjer som avses i detta direktiv eller i kapitel VII i förordning (EU) 2019/943, får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. Kommissionen ska i sådana fall uppmana tillsynsmyndigheten och parterna i förfarandet hos tillsynsmyndigheten att yttra sig.

6. Om kommissionen beslutar att undersöka ärendet ytterligare ska den inom fyra månader från dagen för beslutet fatta ett slutgiltigt beslut om att
 - a) inte göra några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut, eller
 - b) begära att den berörda tillsynsmyndigheten återkallar sitt beslut på grund av att nätföreskrifterna och riktlinjerna inte har följts.
7. Om kommissionen inte har beslutat att undersöka ärendet ytterligare eller inte fattar något slutgiltigt beslut inom den tidsgräns som fastställs i punkt 5 respektive punkt 6 ska det anses att den inte har några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.
8. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut som ålägger den att återkalla sitt beslut inom två månader, och ska informera kommissionen om detta.
9. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 67 för att komplettera detta direktiv med avseende på att fastställa riktlinjer för det förfarande som ska följas vid tillämpningen av denna artikel.

Artikel 64

Bevarande av information

1. Medlemsstaterna ska kräva att leverantörer under minst fem år håller relevanta uppgifter om samtliga transaktioner gällande elleveransavtal och elderivat med grossister och systemansvariga för överföringssystem tillgängliga för de nationella myndigheterna, inklusive tillsynsmyndigheterna, de nationella konkurrensmyndigheterna och kommissionen, för fullgörandet av deras uppgifter.
2. Uppgifterna ska innehålla information om relevanta transaktioner, såsom regler om löptid, tillhandahållande och fullgörande samt information om mängd, datum och tider för verkställande, transaktionspriser och metoder för att identifiera den berörda grossisten, liksom specificerad information om alla elleveransavtal och elderivat som inte har fullgjorts.
3. Tillsynsmyndigheten får besluta att göra delar av denna information tillgängliga för marknadsaktörer, förutsatt att kommersiellt känslig information om enskilda marknadsaktörer eller individuella transaktioner inte lämnas ut. Denna punkt får inte tillämpas på information om finansiella instrument som omfattas av direktiv 2014/65/EU.
4. Denna artikel medför inte ytterligare skyldigheter gentemot de myndigheter som avses i punkt 1 för de enheter som omfattas av direktiv 2014/65/EU.
5. Om de myndigheter som avses i punkt 1 behöver tillgång till de uppgifter som innehas av enheter som omfattas av direktiv 2014/65/EU, ska de ansvariga myndigheterna enligt det direktivet tillhandahålla dem de begärda uppgifterna.

KAPITEL VIII

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 65

Lika villkor

1. De åtgärder som medlemsstaterna får vidta enligt detta direktiv för att säkerställa lika villkor ska vara förenliga med EUF-fördraget, särskilt artikel 36, och unionsrätten.
2. De åtgärder som avses i punkt 1 ska vara proportionella, icke-diskriminerande och transparenta. Dessa åtgärder får bara vidtas efter anmälan till kommissionen och med kommissionens medgivande.
3. Kommissionen ska reagera på den anmälan som avses i punkt 2 inom två månader från anmälan mottagande. Denna period ska börja dagen efter det att fullständig information har erhållits. Om kommissionen inte har reagerat inom denna tvåmånadersperiod ska det anses att kommissionen inte har några invändningar mot de anmälda åtgärderna.

Artikel 66

Undantag

1. Medlemsstater som kan visa att det har uppstått påtagliga problem för driften av deras små sammanlänkade system och små enskilda system får ansöka hos kommissionen om undantag från tillämpliga bestämmelser i artiklarna 7 och 8 i kapitlet IV, V och VI.

Små enskilda system och Frankrike, med avseende på Korsika, får också ansöka om undantag från artiklarna 4, 5 och 6.

Kommissionen ska underrätta medlemsstaterna om sådana ansökningar innan den fattar beslut, med beaktande av respekten för konfidentialitet.

2. Undantag beviljade av kommissionen som avses i punkt 1 ska vara tidsbegränsade och förenade med villkor som syftar till att öka konkurrensen och integrationen med den inre marknaden och som säkerställer att undantaget inte hindrar övergången till förnybar energi, större flexibilitet, energilagring, elektromobilitet och efterfrågeflexibilitet.

För yttersta randområden i den mening som avses i artikel 349 i EUF-fördraget, som inte kan sammanlänkas med unionens elmarknader, ska undantaget inte vara tidsbegränsat, och det ska vara förenat med villkor som syftar till att säkerställa att det inte hindrar övergången till förnybar energi.

Beslutet att bevilja undantag ska offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning*.

3. Artikel 43 ska inte tillämpas på Cypern, Luxemburg och Malta. Därutöver ska artiklarna 6 och 35 inte tillämpas på Malta och artiklarna 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 och 52 ska inte tillämpas på Cypern.

I artikel 43.1 b ska begreppet *företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet* inte omfatta slutkunder som bedriver verksamhet inom produktion och/eller leverans av el, antingen direkt eller genom ett företag som de utövar kontroll över, antingen enskilt eller gemensamt med någon annan, förutsatt att slutkunderna, inbegripet deras andel av el som produceras i kontrollerade företag, är nettoförbrukare av el uttryckt i årligt genomsnitt och förutsatt att det ekonomiska värdet av den el som de säljer till tredje part är obetydligt i förhållande till deras övriga affärsverksamhet.

4. Till och med den 1 januari 2025, eller till och med ett senare datum som anges i ett beslut i enlighet med punkt 1 i denna artikel, ska artikel 5 inte tillämpas på Cypern och Korsika.

5. Artikel 4 ska inte tillämpas på Malta till och med den 5 juli 2027. Den perioden kan förlängas med ytterligare en period av högst åtta år. Förlängningen med ytterligare en period ska göras genom ett beslut enligt punkt 1.

Artikel 67

Utövande av delegering

1. Befogenheten att anta delegerade akter ges till kommissionen med förbehåll för de villkor som anges i denna artikel.

2. Den befogenhet att anta delegerade akter som avses i artiklarna 61.5 och 63.9 ska ges till kommissionen tills vidare från och med den 4 juli 2019.

3. Den delegering av befogenhet som avses i artiklarna 61.5 och 63.9 får när som helst återkallas av Europaparlamentet eller rådet. Ett beslut om återkallelse innebär att delegeringen av den befogenhet som anges i beslutet upphör att gälla. Beslutet får verkan dagen efter det att det offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*, eller vid ett senare i beslutet angivet datum. Det påverkar inte giltigheten av delegerade akter som redan har trätt i kraft.

4. Innan kommissionen antar en delegerad akt, ska den samråda med experter som utsetts av varje medlemsstat i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning.

5. Så snart kommissionen antar en delegerad akt ska den samtidigt delge Europaparlamentet och rådet denna.
6. En delegerad akt som antas enligt artiklarna 61.5 och 63.9 ska träda i kraft endast om varken Europaparlamentet eller rådet har gjort invändningar mot den delegerade akten inom två månader från den dag då akten delgavs Europaparlamentet och rådet, eller om både Europaparlamentet och rådet, före utgången av den perioden, har underrättat kommissionen om att de inte kommer att invända. Denna period ska förlängas med två månader på Europaparlamentets eller rådets initiativ.

Artikel 68

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 4 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Artikel 69

Kommissionens övervakning, översyn och rapportering

1. Kommissionen ska övervaka och se över tillämpningen av detta direktiv och, som bilaga till den rapport om tillståndet i energiunionen som avses i artikel 35 i förordning (EU) 2018/1999, överlämna en övergripande lägesrapport till Europaparlamentet och rådet.
2. Senast den 31 december 2025 ska kommissionen se över genomförandet av detta direktiv och lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet. Om det är lämpligt ska kommissionen lägga fram ett lagstiftningsförslag tillsammans med, eller efter att ha lagt fram, rapporten.

Kommissionens översyn ska framför allt innefatta en bedömning av huruvida kunderna, framför allt utsatta eller energifattiga kunder, ges ett lämpligt skydd med stöd av detta direktiv.

Artikel 70

Ändringar till direktiv 2012/27/EU

Direktiv 2012/27/EU ska ändras på följande sätt:

1. Artikel 9 ska ändras på följande sätt:
 - a) Titeln ska ersättas med följande:
"Mätning för naturgas".
 - b) I punkt 1 ska första stycket ersättas med följande:
"1. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutförbrukare av naturgas, så långt det är tekniskt möjligt, ekonomiskt rimligt och proportionellt till möjliga energibesparingar, till ett konkurrenskraftigt pris förses med individuella mätare som korrekt visar slutförbrukarens faktiska energiförbrukning och ger information om faktisk användningstid."
 - c) Punkt 2 ska ändras på följande sätt:
 - i) Inledningen ska ersättas med följande:
"2. När och i den utsträckning som medlemsstaterna inför smarta mätarsystem och introducerar smarta mätare för naturgas i enlighet med direktiv 2009/73/EG".
 - ii) Leden c och d ska utgå.

2. Artikel 10 ska ändras på följande sätt:

a) Titeln ska ersättas med följande:

"Faktureringsinformation för naturgas".

b) I punkt 1 ska första stycket ersättas med följande:

"1. När slutförbrukarna inte har sådana smarta mätare som avses i direktiv 2009/73/EG ska medlemsstaterna, senast den 31 december 2014, säkerställa tillförlitlig, korrekt faktureringsinformation för naturgas grundad på faktisk användning, i enlighet med punkt 1.1 i bilaga VII, i de fall där det är tekniskt möjligt och ekonomiskt försvarbart."

c) I punkt 2 ska första stycket ersättas med följande:

"2. Mätare som installerats i enlighet med direktiv 2009/73/EG ska möjliggöra tillhandahållande av korrekt faktureringsinformation grundad på faktisk användning. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna har möjlighet att lätt få tillgång till kompletterande information om sin historiska användning så att de kan göra detaljerade självkontroller."

3. I artikel 11 ska titeln ersättas med följande:

"Kostnad för tillgång till mätar- och faktureringsinformation för naturgas".

4. I artikel 13 ska orden "artiklarna 7–11" ersättas med orden "artiklarna 7–11a".

5. Artikel 15 ska ändras på följande sätt:

a) Punkt 5 ska ändras på följande sätt:

i) Första och andra styckena ska utgå.

ii) Tredje stycket ska ersättas med följande:

"Systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem ska uppfylla de krav som fastställs i bilaga XII."

b) Punkt 8 ska utgå.

6. I bilaga VII ska titeln ersättas med följande:

"Minimikrav för fakturering och faktureringsinformation grundad på faktisk användning av naturgas".

Artikel 71

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska senast den 31 december 2020 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa artiklarna 2–5, 6.2, 6.3, 7.1, 8.2 j och l, 9.2, 10.2–10.12, 11–24, 26, 28, 29, 31–34, 36, 38.2, 40, 42, 46.2 d, 51, 54, 57–59, 61–63, 70.1–70.3, 70.5 b och 70.6 samt bilagorna I och II. De ska genast överlämna texten till dessa bestämmelser till kommissionen.

Medlemsstaterna ska emellertid sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa:

a) artikel 70.5 a senast den 31 december 2019,

b) artikel 70.4 senast den 25 oktober 2020.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. De ska även innehålla en uppgift om att hänvisningar i befintliga lagar och andra författningar till det direktiv som upphävs genom det här direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras och om hur uppgiften ska formuleras ska varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell rätt som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 72

Upphävande

Direktiv 2009/72/EG ska upphöra att gälla med verkan från och med den 1 januari 2021, utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter när det gäller de tidsfrister för införlivande med nationell rätt och datum för tillämpning av direktivet som anges i bilaga III.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga IV.

Artikel 73

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artiklarna 6.1, 7.2–7.5, 8.1, 8.2 a–i och k, 8.3, 8.4, 9.1, 9.3, 9.4, 9.5, 10.2–10.10, 25, 27, 30, 35, 37, 38.1, 38.3, 38.4, 39, 41, 43, 44, 45, 46.1, 46.2 a, b, c och e–h, 46.3–46.6, 47–50, 52, 53, 55, 56, 60, 64, 65 ska tillämpas från och med den 1 januari 2021.

Artikel 70.1–70.3, 70.5 b och 70.6 ska tillämpas från och med den 1 januari 2021.

Artikel 70.5 a ska tillämpas från och med den 1 januari 2020.

Artikel 70.4 ska tillämpas från och med den 26 oktober 2020.

Artikel 74

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 5 juni 2019.

På Europaparlamentets vägnar

A. TAJANI

Ordförande

På rådets vägnar

G. CIAMBA

Ordförande

BILAGA I

MINIMIKRAV FÖR FAKTURERING OCH FAKTURERINGSINFORMATION

1. Minimiinformation på fakturan och i faktureringsinformationen
 - 1.1 Följande viktiga information ska tydligt anges på slutkundernas fakturor, och vara klart åtskild från andra delar av fakturan:
 - a) Det belopp som ska betalas och, om det är möjligt, en uppdelning av beloppet i komponenter, tillsammans med en tydlig angivelse av att alla energikällor också kan omfattas av incitament som inte finansieras av de avgifter som anges i uppdelningen av beloppet.
 - b) Förfallodag.
 - 1.2 Följande viktiga information ska tydligt anges på slutkundernas fakturor, och vara klart åtskild från andra delar av fakturan och faktureringsinformationen:
 - a) Elförbrukningen under faktureringsperioden.
 - b) Leverantörens namn och kontaktuppgifter, inklusive telefonnummer och e-postadress till kundtjänst.
 - c) Tariffens beteckning.
 - d) I tillämpliga fall, avtalets slutdatum.
 - e) Uppgifter om möjligheter till och fördelar med leverantörsbyte.
 - f) Slutkundens byteskod eller unika identifieringskod för leveranspunkten.
 - g) Information om slutkundens rättigheter när det gäller tvistlösning utanför domstol, inklusive kontaktuppgifter för den enhet som ansvarar för tvistlösning som avses i artikel 26,
 - h) Den gemensamma kontaktpunkt som avses i artikel 25.
 - i) En länk eller hänvisning till var det finns jämförelseverktyg enligt artikel 14.
 - 1.3. När fakturorna baseras på faktisk förbrukning eller fjärravläsning utförd av den systemansvarige ska följande information göras tillgänglig för slutkunderna på deras fakturor och regelbundna avräkningsfakturor:
 - a) Jämförelser i grafisk form mellan slutkundens nuvarande elförbrukning och förbrukningen under samma period föregående år.
 - b) Kontaktinformation för konsumentorganisationer, energimyndigheter eller liknande organ, inklusive adresser till webbplatser, där information kan fås om olika åtgärder för att göra energiförbrukande utrustning mer energieffektiv.
 - c) Jämförelser med en normaliserad eller genom riktmärkning framtagen genomsnittsslutkund i samma användarkategori.
2. Faktureringsfrekvens och tillhandahållande av faktureringsinformation:
 - a) Faktureringen baserad på faktisk förbrukning ska göras minst en gång per år.
 - b) Om slutkunden inte har en mätare som kan fjärravläsas av den systemansvarige eller om slutkunderna aktivt har valt att inaktivera fjärravläsning i enlighet med nationell rätt ska korrekt faktureringsinformation som baseras på faktisk förbrukning göras tillgänglig för slutkunden åtminstone var sjätte månad, eller en gång var tredje månad på begäran eller om slutkunden har valt elektronisk fakturering.

- c) Om slutkunden inte har en mätare som kan fjärravläsas av den systemansvarige eller om slutkunderna aktivt har valt att inaktivera fjärravläsning i enlighet med nationell rätt, får skyldigheterna i leden a och b fullgöras med hjälp av ett system med regelbunden självavläsning, där slutkunden meddelar den systemansvarige de värden som avlästs från mätaren. Faktureringen eller faktureringsinformationen får inte baseras på uppskattad förbrukning eller en schablonavgift utom i fall där slutkunden inte har tillhandahållit någon mätaravläsning för ett visst faktureringsintervall.
- d) När slutkunden har en mätare som kan fjärravläsas av den systemansvarige ska korrekt faktureringsinformation baserad på faktisk förbrukning tillhandahållas minst varje månad. Den informationen får också göras tillgänglig via internet och ska uppdateras så ofta som de använda mätanordningarna och systemen tillåter.

3. Uppdelning av slutkundpriset i komponenter

Det pris som kunden betalar är summan av tre huvudkomponenter: en energi- och leveranskomponent, en nätkomponent (överföring och distribution) och en komponent som omfattar skatter, avgifter och övriga pålagor.

I de fall där fakturan visar hur slutkundpriset är sammansatt ska de gemensamma definitionerna av prisets tre komponenter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1952 ⁽¹⁾ användas i hela unionen.

4. Tillgång till kompletterande information om historisk förbrukning

Om kompletterande information om historisk förbrukning finns tillgänglig ska medlemsstaterna kräva att den informationen, på begäran av slutkunden, görs tillgänglig för den leverantör eller tjänsteleverantör som slutkunden har utnämnt.

Om slutkunden har installerat en mätare som kan fjärravläsas av den systemansvarige ska slutkunden lätt ha tillgång till kompletterande information om sin historiska förbrukning så att denne kan göra detaljerade självkontroller.

Kompletterande information om historisk förbrukning ska omfatta följande:

- a) Samlade uppgifter från åtminstone de föregående tre åren eller från det att elleveransavtalet trädde i kraft, om den perioden är kortare. Uppgifterna ska motsvara de intervall för vilka regelbunden faktureringsinformation har tillhandahållits.
- b) Detaljerade uppgifter om användningstid för alla dagar, veckor, månader och år. Dessa uppgifter ska göras tillgängliga för slutkunderna i nära realtid via internet eller via mätargränssnittet för en period som minst omfattar de föregående 24 månaderna eller från det att elleveransavtalet trädde i kraft, om den perioden är kortare.

5. Redovisning av energikällor

På fakturorna ska leverantörer ange bidraget från varje energikälla till den el som slutkunden köper i enlighet med elleveransavtalet (redovisning på produktnivå).

Följande information ska göras tillgänglig för slutkunderna på deras fakturor och i faktureringsinformationen, eller bifogas dessa dokument, eller så ska fakturorna och faktureringsinformationen innehålla en hänvisning till informationen:

- a) Varje enskild energikällas andel av den genomsnittliga energimix som leverantören använt (på nationell nivå, dvs. i den medlemsstat där elleveransavtalet har ingåtts, liksom på leverantörens nivå om leverantören är verksam i flera medlemsstater) under det gångna året, på ett sätt som är begripligt och tydligt jämförbart.
- b) Information om inverkan på miljön av elframställningen från den sammanlagda energisammansättning som leverantören har använt under det föregående året, åtminstone när det gäller utsläpp av CO₂ och radioaktivt avfall.

Vad gäller andra stycket led a, för el som anskaffats på en elbörs eller importerats från ett företag som är beläget utanför unionen, får aggregerade uppgifter som börsen eller företaget tillhandahållit under föregående år användas.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1952 av den 26 oktober 2016 om europeisk statistik om naturgas- och elpriser och om upphävande av direktiv 2008/92/EG (EUT L 311, 17.11.2016, s. 1).

För redovisningen av el från högeffektiva kraftvärmeverk får ursprungsgarantier utfärdade i enlighet med artikel 14.10 i direktiv 2012/27/EU användas. Redovisningen av el från förnybara källor ska ske med hjälp ursprungsgarantier utom i de fall som avses i artikel 19.8 a och b i direktiv (EU) 2018/2001.

Tillsynsmyndigheten eller annan behörig nationell myndighet ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att den information som leverantörer tillhandahåller slutkunder i enlighet med denna punkt är tillförlitlig och att den på nationell nivå tillhandahålls på ett tydligt och jämförbart sätt.

BILAGA II

SMARTA MÄTARSYSTEM

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att det införs smarta mätarsystem på deras territorier och att dessa mätarsystem kan göras till föremål för en ekonomisk bedömning av alla långsiktiga kostnader och all nytta de för med sig för marknaden och den enskilda konsumenten på lång sikt eller av vilken typ av smarta mätare som är ekonomiskt rimlig och kostnadseffektiv och vilken tidsfrist som är rimlig för distribution av dem.
2. En sådan bedömning ska beakta metoden för den kostnads–nyttoanalys och de funktionella minimikrav för smarta mätarsystem som föreskrivs i kommissionens rekommendation 2012/148/EU ⁽¹⁾, liksom bästa tillgängliga teknik för att säkerställa högsta möjliga it-säkerhet och dataskydd.
3. Med utgångspunkt i denna bedömning ska medlemsstaterna eller, om en medlemsstat har föreskrivit detta, den utnämnda tillsynsmyndigheten, ta fram en tidsplan med ett mål på upp till tio år för införandet av smarta mätarsystem. Om införandet av smarta mätarsystem tillstyrks ska minst 80 % av slutkunderna ha ett smart mätarsystem antingen inom sju år från dagen för tillstyrkandet eller senast 2024 för de medlemsstater som har påbörjat ett systematiskt införande av smarta mätarsystem innan den 4 juli 2019.

⁽¹⁾ Kommissionens rekommendation 2012/148/EU av den 9 mars 2012 om förberedelser för uppsättning av smarta mätsystem (EUT L 73, 13.3.2012, s. 9).

BILAGA III

TIDSFRISTER FÖR INFÖRLIVANDE I NATIONELL RÄTT OCH DATUM FÖR TILLÄMPNING
(SOM DET HÄNVISAS TILL I ARTIKEL 72)

Direktiv	Tidsfrist för införlivande	Datum för tillämpning
Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG (EUT L 211, 14.8.2009, s. 55)	3 mars 2011	3 september 2009

BILAGA IV

JÄMFÖRELSETABELL

Direktiv 2009/72/EG	Detta direktiv
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2	Artikel 2
—	Artikel 3
Artiklarna 33 och 41	Artikel 4
—	Artikel 5
Artikel 32	Artikel 6
Artikel 34	Artikel 7
Artikel 7	Artikel 8
Artikel 8	—
Artikel 3.1	Artikel 9.1
Artikel 3.2	Artikel 9.2
Artikel 3.6	Artikel 9.3
Artikel 3.15	Artikel 9.4
Artikel 3.14	Artikel 9.5
Artikel 3.16	—
Artikel 3.4	Artikel 10.1
Bilaga I.1 a	Artikel 10.2 och 10.3
Bilaga I.1 b	Artikel 10.4
Bilaga I.1 c	Artikel 10.5
Bilaga I.1 d	Artikel 10.6 och 10.8
—	Artikel 10.7
Bilaga I.1 f	Artikel 10.9
Bilaga I.1 g	Artikel 10.10
Artikel 3.7	Artikel 10.11
Bilaga I.1 j	Artikel 10.12
Artikel 3.10	—
Artikel 4	—
Artikel 5	—
Artikel 6	—
—	Artikel 11
Artikel 3.5 a och bilaga I.1 e	Artikel 12
—	Artikel 13
—	Artikel 14
—	Artikel 15
—	Artikel 16
—	Artikel 17
—	Artikel 18
Artikel 3.11	Artikel 19.1
—	Artikel 19.2–19.6

Direktiv 2009/72/EG	Detta direktiv
—	Artikel 20
—	Artikel 21
—	Artikel 22
—	Artikel 23
—	Artikel 24
Artikel 3.12	Artikel 25
Artikel 3.13	Artikel 26
Artikel 3.3	Artikel 27
Artikel 3.7	Artikel 28.1
Artikel 3.8	Artikel 28.2
—	Artikel 29
Artikel 24	Artikel 30
Artikel 25	Artikel 31
—	Artikel 32
—	Artikel 33
—	Artikel 34
Artikel 26	Artikel 35
—	Artikel 36
Artikel 27	Artikel 37
Artikel 28	Artikel 38
Artikel 29	Artikel 39
Artikel 12	Artikel 40.1
—	Artikel 40.2–40.8
Artikel 16	Artikel 41
Artikel 23	Artikel 42
Artikel 9	Artikel 43
Artikel 13	Artikel 44
Artikel 14	Artikel 45
Artikel 17	Artikel 46
Artikel 18	Artikel 47
Artikel 19	Artikel 48
Artikel 20	Artikel 49
Artikel 21	Artikel 50
Artikel 22	Artikel 51
Artikel 10	Artikel 52
Artikel 11	Artikel 53
—	Artikel 54
Artikel 30	Artikel 55
Artikel 31	Artikel 56
Artikel 35	Artikel 57
Artikel 36	Artikel 58

Direktiv 2009/72/EG	Detta direktiv
Artikel 37.1	Artikel 59.1
Artikel 37.2	Artikel 59.2
Artikel 37.4	Artikel 59.3
—	Artikel 59.4
Artikel 37.3	Artikel 59.5
Artikel 37.5	Artikel 59.6
Artikel 37.6	Artikel 59.7
Artikel 37.8	—
Artikel 37.7	Artikel 59.8
—	Artikel 59.9
Artikel 37.9	Artikel 59.10
Artikel 37.10	Artikel 60.1
Artikel 37.11	Artikel 60.2
Artikel 37.12	Artikel 60.3
Artikel 37.13	Artikel 60.4
Artikel 37.14	Artikel 60.5
Artikel 37.15	Artikel 60.6
Artikel 37.16	Artikel 60.7
Artikel 37.17	Artikel 60.8
Artikel 38	Artikel 61
—	Artikel 62
Artikel 39	Artikel 63
Artikel 40	Artikel 64
Artikel 42	—
Artikel 43	Artikel 65
Artikel 44	Artikel 66
Artikel 45	—
—	Artikel 67
Artikel 46	Artikel 68
Artikel 47	Artikel 69
—	Artikel 70
Artikel 49	Artikel 71
Artikel 48	Artikel 72
Artikel 50	Artikel 73
Artikel 51	Artikel 74
—	Bilaga I.1–I.4
Artikel 3.9	Bilaga I.5
Bilaga I.2	Bilaga II
—	Bilaga III
—	Bilaga IV